

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı

**OKUL SPORLARINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN
KATILIM MOTİVASYONU, BAŞARI ALGISI VE
ÖZ YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Şule BOZKURT

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2014

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Ana Bilim Dalı

**OKUL SPORLARINA KATILAN ÖĞRENCİLERİN
KATILIM MOTİVASYONU, BAŞARI ALGISI VE
ÖZ YETERLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Şule BOZKURT

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Abdurrahman AKTOP**

“Kaynakça Gösterilerek Tezimden Yararlanılabilir”

Antalya, 2014

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu alışma jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Programında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 23 Haziran 2014

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Abdurrahman AKTOP**
Akdeniz Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Hareket ve Antrenman Bilimleri A.D.

Üye : **Doç. Dr. Hasan şAHAN**
Akdeniz Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Spor Yönetimi A.D.

Üye : **Yrd. Doç. Dr. Filiz YAYLACI**
Akdeniz Üniversitesi
Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Sporda Psikososyal Alanlar A.D.

ONAY :

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun...../...../..... tarih ve / sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail ÜSTÜNEL

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; okul sporlarında yer alan öğrencilerin spora katılım güdülerini, başarı hedeflerini ve öz yeterliklerini belirlemek, bu değişkenleri cinsiyet, sosyoekonomik düzey, spor türü ve kategorisi açısından karşılaştırmaktır. Çalışmaya toplam 715 sporcu (426 Erkek, 289 Kız) gönüllü olarak katılmıştır. Ayrıca sezon takibinin gerçekleştirilmesi için her kategoriden (takım-bireysel) 146 öğrenci rasgele belirlenmiş ve sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonu ölçümleri ile katılım güdeleri, başarı algısı ve öz yeterlik değişimleri takip edilmiştir. Çalışmada yer alacak sporculara Spora Katılım Güdüsü Ölçeği, Başarı Algısı Envanteri Çocuk Versiyonu, Genel Öz Yeterlik Ölçeği, kişisel bilgi ve Sosyoekonomik Düzey Ölçeği uygulanmıştır.

İstatistiksel analiz sonuçlarına göre, Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında cinsiyet, spor kategorisi ve spor türü açısından gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Başarı Algısı değerleri incelendiğinde, kategori ve spor türü değişkenine göre erkek sporcuların arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan kızlar arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Genel Öz Yeterlik Ölçeği ile ölçülen öz yeterlik değişkeninden elde ettikleri değerler bakıldığında kız sporcularda hem kategori hem de spor türü açısından gruplar arasından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Sosyo ekonomik düzeylerine göre erkek sporcuların katılım güdülerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Erkek sporcularda sosyo-ekonomik düzey açısından başarı algısının görev yönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Sosyo ekonomik düzeylerine göre kız sporcularda spora katılım güdeleri hedef yönelimleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Çalışmanın takip çalışması bölümünde erkek ve kız sporcuların tekrarlı ölçümlerine bakıldığında, katılım güdüsü, başarı algısı ve öz yeterliklerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Sonuç olarak, Anne-baba, antrenör ve beden eğitimi öğretmenlerinin göz önünde bulundurması gereken en önemli konu, spora katılımı sağlamak için en önemli faktör olan eğlenceye ve oyun zamanına yeteri kadar yer vermeleri ve çocukları kendi kapasitelerine göre değerlendirerek onlara her zaman cesaret vermeleridir.

Anahtar Kelimeler: Okul Sporları, Katılım Güdüsü, Başarı Algısı, Öz Yeterlik

ABSTRACT

The aim of present study was to identify sport participation motives, achievement goals and self-efficacy of students who took part in school sport and to compare these variables according to gender, socioeconomic status, sport type and categories. Seven hundred fifteen athletes (426 boys and 289 girls) were participated voluntarily in this study. For season follow-up part of present study, 146 athletes from every category (team and individual sports) were selected randomly and their values in pre-season, mid-season and post-season were measured. Participation Motive Questionnaire, The Children's Version of The Perception of Success Questionnaire and General Self-Efficacy Scale administered to the athletes.

As a result of statistical analyses, there were significant differences in gender difference in subscale of Participation Motives Questionnaire. When examining the categories, in boys there was a significant difference in sport participation motives. In sport type variables, team and individual girl athletes had significantly different sport participation motive scores. The Results of the Children's Version of The Perception of Success Questionnaire revealed that there were significant differences between categories and between sport types in boys. In girls, there was a significant difference between sport types. As a result of General Self-Efficacy Scale, there were significant differences between categories and between sport types in girls. According to the result of socioeconomic status groups (SES), there was a significant difference in participation motives of boys. In perception of success variables, there was a significant difference between SES groups in boys. In girls, there were significant differences in participation motives and perception of success between SES groups. The results of follow-up part of study revealed that repeated measure of boys and girls in participation motives, perception of success and self-efficacy were significantly different.

As a result of present study, it is concluded that for improving sport participation in school sports families, coaches and physical educators should consider the motives of children, organize the programs and training according to their motives and encourage them by evaluating with their capacities.

Keywords: School sports, Participation motive, Perception of success, Self-efficacy

TEŞEKKÜR

Bu alıőmanın gerçekleőmesinde bana destek ve katkılarından dolayı adı geçen kişilere sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek Lisans eğitimimin baőlangıcından sonuna kadar, bu zorlu süreci tamamlamamı sağlayan, değerli zamanını ayıran, her zaman yanımda olan danıőmanım Sayın Doç. Dr. Abdurrahman AKTOP'a sonsuz teőekkürlerimi sunuyorum.

Beni bu eğitimi almaya teşvik eden ve her türlü desteği sağlayan değerli arkadaőım Öğrt. Gör. Yeliz Özdöl PINAR'a içtenlikle teşekkür ediyorum.

Yardımları ile her zaman yanımda olan Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü personeline teşekkür ediyorum.

Benim bu zor ve yoğun günlerimde hiç yalnız bırakmayan ve her zaman destek olan Canım Eőim Buğrahan BOZKURT'a, Biricik Kızım Ceylin BOZKURT'a, kardeőlerim Eda Yıldız ÇETİNKAYA ve Uğur YALDIZ'a, annem Ümmüye YALDIZ'a, babam Muhittin YALDIZ'a sonsuz teőekkürler ve sevgiler.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
ÇİZELGELER DİZİNİ	xii
GİRİŞ VE AMAÇ	1
GENEL BİLGİLER	6
2.1. Motivasyon	6
2.1.1. Sporda Motivasyon	7
2.1.2. Katılım Motivasyonu	9
2.1.2.1. Spora Katılım Güdüsü	10
2.1.2.2. Katılım Motivasyonu Araştırmaları	15
2.1.3. Çocukların Gereksinimleri	18
2.2. Başarı Motivasyonu	18
2.2.1. Başarı Gereksinimi Teorisi	20
2.2.2. Yükleme Teorisi	21
2.2.3. Başarı Hedefleri Teorisi	23
2.2.3.1. Ego Yönelimli Hedefler	24

2.2.3.2.	Görev Yönelimli Hedefler	25
2.3.	Öz Yeterlik	26
2.3.1.	Çocuklarda Öz Yeterlik	27
2.3.2.	Spor ve Öz Yeterlik	29
MATERYAL VE METOD		31
3.1.	Katılımcılar	31
3.2.	Uygulama	32
3.3.	Materyal	32
3.3.1.	Spora Katılım Güdüsü Ölçeği	32
3.3.2.	Başarı Algısı Envanterinin Çocuk Versiyonu	33
3.3.3.	Genel Öz-yeterlik Ölçeği	33
3.3.4.	Sosyo-ekonomik Düzey Ölçeği	34
3.4.	İstatistiksel Analiz	34
BULGULAR		35
4.1.	Spora Katılım Güdüsü, Başarı Algısı ve Öz Yeterlik Cinsiyet Karşılaştırma Bulguları	36
4.2.	Erkekler Kategori Karşılaştırma Bulguları	38
4.3.	Kızlar Kategori Karşılaştırma Bulguları	41
4.4.	Erkekler Spor Türü Karşılaştırma Bulguları	43
4.5.	Kızlar Spor Türü Karşılaştırma Bulguları	44
4.6.	Erkekler Sosyo Ekonomik Düzey Karşılaştırma Bulguları	46
4.7.	Kızlar Sosyo ekonomik Düzey Karşılaştırma Bulguları	50
4.8.	Erkekler Tekrarlı Ölçüm Sonuçları	53
4.9.	Kızlar Tekrarlı Ölçüm Sonuçları	55

TARTIŞMA	59
SONUÇLAR	69
ÖNERİLER	76
KAYNAKLAR	78
ÖZGEÇMİŞ	84
EKLER	
Ek-1.	İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden Alınan İzin Yazısı
Ek-2.	Akdeniz Üniversitesi Etik Kurulu'ndan Alınan İzin Yazısı
Ek-3.	Sosyoekonomik Düzey Anketi
Ek-4.	Katılım Motivasyonu Envanteri
Ek-5.	Başarı Algısı Envanteri (Çocuk Versiyonu)
Ek-6.	Genel Öz-Yeterlik Ölçeği Anketi

SİMGELER VE KISALTMALAR

Mb	:	Başarı Motivi
Mbk	:	Başarısızlıktan Kaçınma Motivi
B.G	:	Başarı Gereksinimi
T.A.T.	:	Thematik Apperception Testi
FOF	:	Başarısızlık Korkusu
PMQ	:	Katılım Güdüsü Ölçeği
SPSS	:	Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı
ORT	:	Ortalama
SS	:	Standart Sapma
sd	:	Serbestlik Derecesi
SED	:	Sosyo Ekonomik Düzey
STAI	:	Spielberger Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
2.1. Vanek'in Sporcu Güdüleri Teorisi	8
4.1. Erkek ve kız sporcuların takım üyeliği / ruhu ve eğlence alt boyutlarında elde ettikleri değerler	37
4.2. Farklı kategorilerde yer alan erkeklerin spora katılım güdüsü değerleri	40
4.3. Farklı kategorilerde yer alan erkek sporcuların görev yönelim değerleri	41
4.4. Farklı kategorilerde yer alan kız sporcuların öz yeterlik değerleri	43
4.5. Erkek sporcuların spor türüne göre (takım-bireysel) Ego Yönelimi değerleri	44
4.6. Kız sporcuların spor türüne göre (takım-bireysel) Ego Yönelimi değerleri	46
4.7. Kız sporcuların spor türüne göre (takım-bireysel) öz yeterlik değerleri	46
4.8. Erkekler Sosyo-Ekonomik Düzey Katılım Güdüleri Karşılaştırma Değerleri	50
4.9. Kızlar Sosyo-Ekonomik Düzey Karşılaştırma Değerleri	52
4.10. Erkek sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüsü değerleri	54
4.11. Erkek sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası öz yeterlik değerleri	55
4.12. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüsü değerleri	57
4.13. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası ego yönelim değerleri	58
4.14. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası öz yeterlik değerleri	58

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
3.1. 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında ANTALYA İli Merkez İlçe İlk ve Orta Öğretim Okullarının Okul Spor Müsabaka Başvurularının Cinsiyet, Spor Türü ve Kategoriye Göre Dağılımı	31
4.1. Çalışmada yer alan sporcuların cinsiyet, kategori ve spor türü dağılımı	35
4.2. Erkek ve kız sporcuların yaş, spor yaşı ve katılım güdüsü ölçeğinin alt boyutlarında elde ettiği ortalama ve standart sapma değerleri	36
4.3. Erkek ve kız sporcuların başarı algısı envanterinden elde ettikleri görev ve ego yönelim değerleri	37
4.4. Genel Öz Yeterlik Ölçeği ile ölçülen öz yeterlik değişkeninden erkek ve kız sporcuların elde ettikleri değerlerin ortalama ve standart sapma değerleri	38
4.5. Erkekler kategorilere göre yaş, spor yaşı, spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlilik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri	38
4.6. Kategori değişkenine göre erkek sporcuların katılım güdüsü, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları	39
4.7. Kızların kategorilere göre yaş, spor yaşı, spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlilik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri	41
4.8. Kategori değişkenine göre kız sporcuların katılım güdüsü, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları	42
4.9. Erkek sporcuların spor türüne göre (takım – bireysel) spora katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri	43
4.10. Kız sporcuların spor türüne göre (takım – bireysel) spora katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri	45

4.11.	Sosyo ekonomik düzeylerine göre erkek sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri	47
4.12.	Sosyo ekonomik düzeylerine göre erkek sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları	48
4.13.	Sosyo ekonomik düzeylerine göre kız sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri	50
4.14.	Sosyo ekonomik düzeylerine göre kız sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları	51
4.15.	Erkek sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik değerleri	53
4.16.	Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik değerleri	56

GİRİŞ VE AMAÇ

Özellikle düzenli egzersizlerin ruh ve beden sağlığı üzerine olumlu etkilerinin bilimsel araştırmalar ile belgelenmesinden sonra spor, her yaştaki insan için önerilmeye başlanmıştır (1). Spor ve egzersiz alışkanlığı küçük yaşlardan itibaren kazanılmakta ve spora ilişkin olumlu tutumlar okul çağlarında başlamaktadır. Bu bağlamda spor psikolojisi alanındaki araştırmacılar, çocuk ve genç sporuna ilgi duymaya başlamış ve organizeli sporlara katılan genç sporcuların bu sporlara katılmaya yönlendiren temel nedenleri araştırmak da çocuk ve genç sporuna ilgi duyan araştırmacıların odak noktası olmuştur (2,3). Günümüzde genç popülasyonda hareketsiz ve sedanter yaşantı tarzının artış göstermesi ve sağlık sorunlarının gençlikten yetişkinliğe geçiş dönemlerinde itibaren ortaya çıkması önemli bir konudur. Çocukluk ve gençlik yaşantılarında egzersiz ve spor alışkanlığının edinilmemesi yetişkin dönemde egzersiz ve spora olumsuz tutumların oluşmasına yol açmaktadır. (4). Genç ve okul sporlarında yer alan sporcuları spor ortamına çeken güdülerin farkına varılması ve spor ortamında neden bulduklarının anlaşılması spor psikologları, beden eğitmciler ve antrenörler için önemli bir veri sağlamaktadır (2, 5, 6).

Genel olarak motivasyon dışsal sebepler (sosyal kabul, ödüller, bedensel zorlama) ve içsel sebepler (kendini tanıma, kendini tatmin etme, aktiviteden alınan zevk) olmak üzere iki şekilde kategorize edilebilir. Bu sebepler bireylerin neden spora katıldığı konusunda anahtar rol oynar ve aynı kişi için içsel ve dışsal sebeplerin beraber etkili olmasına rağmen bir sebep genellikle baskındır. Araştırmacılar, içsel motivasyonun spora başlayanlarda daha yüksek düzeyde sportmenlik ve motivasyona sebep olduğu ve daha az yıpranmaya yol açtığını belirtmektedirler. İçsel sebeplerle spora başlayanlar yeni yetenekler geliştirmek, takım ruhunu yaşamak ve kendilerine güvenlerini arttırıp iyi bir sportmenlik göstermek isterken, dışsal sebeplerle spora katılanlarda daha sosyal tutumlar gözlenmiştir. Çünkü bu sebepler sosyal statüyü arttırmak, geliştirmek, profesyonel kariyer yapmak için spora katılmışlardır (7).

Özellikle, spora katılım motivasyonu kavramı, gençlik sporunda araştırılması, incelenmesi gereken bir kavram olarak belirlenmiş ve temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya iten nedenleri bulmak ve bu nedenleri kategorize etmek amacı ile birçok çalışma yapılmıştır (2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,). Spora katılım motivasyonu ile ilgili yapılan bu çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur (6). Çalışmalar ayrıca çocuk ve gençlerin spor ve fiziksel aktivitelere katılmasında statü

(tanınma ve ödül kazanma güdüsü), takımla beraber olma (bir takıma ait olma ve takım atmosferinden zevk alma güdüsü), enerji harcama (enerjiyi harcamak için bir şeyler yapma güdüsü) ve durumsal güdülerin (aileler, antrenörler ve yararlı çeşitli kuruluşlardan etkilenme) etkili olduğunu ortaya koymuştur (6,7,8,9,11). Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar genç sporcuların çoklu katılım güdülerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. McCullagh, Matzkanin, Shaw, & Maldonado (1993) yaptıkları çalışmada çocukların sporda katılma güdülerinde ön sırada kendini iyi hissetme ve eğlence olduğunu belirlemişlerdir (10). Buonamano, Cei, ve Mussino (1995) ise İtalya örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada en yüksek orana sahip güdülerin eğlence ve takım üyeliği ve ruhu olduğunu ortaya koymuşlardır (11). Türk örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada Oyar, Aşçı, Çelebi, & Mülazımoğlu (2001) spora katılımı sağlayan en önemli beş katılım güdüsünün branşta yükselme, beceri geliştirme, fiziksel olarak sağlıklı olma, yeni beceriler öğrenme ve eğlenme olduğunu bulmuştur (13). Sit ve Lindner (2006) Hong Kong’lu öğrencilerle yaptıkları çalışma sonucunda eğlence, fiziksel uygunluk, arkadaşlık ve beceri gelişimini spora ve fiziksel aktiviteye katılımı sağlayan güdüler olduğunu bulmuşlardır (7). Hausenblas, Brewer ve Van Raalte (2004) insanların fiziksel aktivitelere genellikle sağlık, eğlence, başkalarıyla birlikte olmak ve psikolojik faydalar elde etmek için katıldığını ortaya koymuşlardır (17). Aktop ve Akkoyun (2011), Türk örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada, erkeklerin daha çok beceri geliştirme, yeni beceriler öğrenme, üst düzeyde yarışma güdülerini ile spora katılırken bayanların ise takım üyesi olma yeni beceri öğrenme, kendini önemli hissetme ve arkadaşlık güdülerini ile spora katıldıklarını bulmuşlardır (16).

Literatürde, spora katılım motivasyonu üzerine cinsiyet faktörünün etkisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (7, 8, 9, 13, 16, 18, 19, 20, 21). Çalışmaların bazıları spora katılım motivasyonunda cinsiyet farklılığının olmadığını ortaya koyarken (8, 18, 19), çoğu spora katılım motivasyonu açısından erkek ve kızlar arasında farklılıklar olduğunu belirtmektedir (7, 9, 13, 16, 20, 21). Çalışmalarda, kızların daha sosyal merkezli olduğu, kızların eğlence ve harekete daha önem verdiği, erkekler ile kızların sosyalleşme sürecinin birbirinden farklı olduğu ve erkeklerin daha çok başarı ve statü elde etmek için spora katıldığı ortaya konulmaktadır (9,13,16, 20).

Son zamanlarda psikologlar ve özellikle spor psikologları başarı farklılıklarını anlamak için başarı hedefleri konusuna yoğunlaşmışlardır. Başarı hedefleri teorisine göre kişinin motivasyonunu belirlemek için üç faktör etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bu faktörleri; başarı hedefleri, algılanan yetenek ve başarı davranışları olarak sıralayabiliriz. Kişinin motivasyonunu anlayabilmek için, o kişi için başarı ve başarısızlığın ne anlama geldiğini anlamak gerekir. Bunu yapabilmeyen en iyi yolu kişinin başarı hedeflerini ve kompetanlığını fark etme ve algılama yeteneği ile etkileşimini incelemektir. Hedef yönelim kuramına göre, insanlar, hedeflere ulaştıkları anda başarı hissi elde ederler. Başarı hisleri, hedeflerin başarılmasının sonucu olarak elde edilir ve değeri hedefin sporcu tarafından başarılmasına göre verilir. Başarı veya başarısızlık hissi sporcunun hedef yönelimine bağlıdır. Başarı,

hem kişiyle hem de diğerleriyle kıyaslandığında hedef yönelimini belirler. Aslında hedef yönelimi, kişinin başarısını değerlendirdiği objektifdir (22).

Başarı hedefleri kuramı davranımı adlandırabilmek için, bireyin eylemindeki temel başarı hedeflerinin önemli olduğunu tartışır. Bu kuramı ilk önce ortaya atıp tartışan Nicholls (1984) dür. Başarı hedefleri, ego yaklaşımli hedefler (ego involvement) ve görev (task involvement) yaklaşımli hedefler olmak üzere ikiye ayrılır (23).

Nicholls'a göre; başarı güdülenmesinin tanımlanan özelliği, bireyin kendi yeteneklerini algılaması görüşüne dayanır. Nicholls, başarı davranışının hedefe yönelik doğası üzerine odaklanmış ve başarı güdülenmesinin ayırt edici niteliği olan yetenek algısını tartışmıştır. Başarı hedefi yaklaşımı, başarı ortamlarında ego yaklaşım ve görev yaklaşım olarak nitelendirilen iki başarı hedefinin olduğunu varsaymaktadır. Bu iki hedef, bireylerin yetenek düzeylerini kişisel olarak yargılama şekliyle ilgilidir. Görev yaklaşımli olan bir kişi; beceri gelişimi, yeni beceri öğrenme, görevde ustalığı gösterme ve sıkı çalışma üzerine odaklanmaktadır. Yeteneği gösterme, maksimum çabaya dayandırılır ve kişi referanslıdır. Ego yaklaşımda ise, üstün yeteneği kanıtlama üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ego yaklaşımli olan bir kimse için sübjektif başarının temel kaynağı, bir yarışma sırasında daha az çaba ile rakibini yenme olacaktır. Görev yaklaşımli bir kişi, sıkı çalışma ve akranları ile işbirliği yapmanın başarıya götüreceği inanırken; ego yaklaşımli bir kişi ise başarıya üstün yeteneği kanıtlayarak ve rakiplerini mağlup ederek ulaşılacağına inanmaktadır (24).

Spor psikologları, görev yaklaşımli hedeflerin ego yaklaşımli hedeflere oranla, güçlü bir çalışma ahlakına, başarısızlığa göğüs germeye ve optimal performansın korunmasına yardımcı olduğunu ileri sürmektedirler. Bu yönelimde olan bireyler performans açısından başkaları tarafından geçildiklerinde daha az üzüntüye, hayal kırıklığına uğramakta ve motivasyonları azalmamaktadır. Kişisel performans odaklandıkları için daha kontrollü, yenilgiye direnme ve motivasyon yetileri daha iyi olmaktadır. Görev yaklaşımli bireyler ayrıca orta zorluktaki ya da gerçekçi konuları ve rakipleri seçmektedirler. Başarısızlıktan korkmamaktadırlar. Çünkü yetenek algılamasında referans olarak kendi standartlarını belirlemektedirler (23).

Hedef yönelimini cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Duda (1989) tarafından üniversiteli ve liseli, bireysel ve takım sporları yapan sporcularla yapılan bir çalışmada, erkek ve kız öğrencilerin hedef yönelimleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya konmuştur (25). Araştırma sonucuna göre, bayanların daha çok görev yaklaşımli, erkeklerin ise ego yaklaşımli olduğu görülmüştür (26). Ülkemizde yapılan bir çalışmada (Toros, 2000), elit bayan basketbolcularda toplam görev ve toplam ego değişkeni arttıkça yaşam doyumunun arttığını göstermektedir (27). Duda ve Hom (1983) yaptıkları çalışmada bir yaz basketbol kampında, katılımcıların ve ailelerinin hedef yönelimlerini inceleyen bir çalışmada, cinsiyete bağlı anlamlı bir fark

bulunmamıştır (28). Duda ve arkadaşları (1995), bir tenis sınıfı üyelerinin hedef yönelimlerini değerlendirdikleri çalışmada görev yaklaşımında bayanların erkeklerden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır (29). Li, Harmer ve Acock (1996) ego yaklaşımli erkeklerin kızlardan anlamlı derecede farklı oldukları, görev yaklaşımında ise anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir (30). Harwood, Cumming ve Fletcher (2004) yaptıkları çalışma sonucunda erkeklerin kızlara göre daha yüksek ego yaklaşım, bireysel sporlar takım sporlarına göre daha yüksek ego yaklaşım hedef puanlarına sahip olduklarını bulmuşlardır (31).

Papaioannou ve Theodorakis (1994) ego yaklaşım puanları yüksek olan bireylerin daha çok kabul görme, tanınma ve statü güdülleri ile motive olduğunu, görev yaklaşım puanları yüksek çıkan bireylerin ise daha çok öğrenme, kendini geliştirme, haz alma gibi güdülerinin baskın olduğu ve daha çok içsel olarak motive olduklarını ortaya koymuşlardır (31).

Öz-yeterlik algısı yüksek olan öğrencilerin, bir işi başarmak için büyük çaba gösterdikleri, olumsuzluklarla karşılaştıklarında kolayca başa çıkabildikleri, ısrarlı ve sabırlı oldukları, bu nedenle de öz-yeterlik algısının eğitimde üzerinde durulması gereken önemli özelliklerden biri olduğu bilinmektedir (24).

Öz-yeterlik, Bandura'nın sosyal öğrenme teorisinde öne çıkardığı ve bu teorisin merkezini oluşturan kavramlardan biridir. Bandura'ya göre öz-yeterlik, bireyin kendisine verilen işi organize edebilme ve başarabilme yeteneği ile ilgili bireyin kendine yönelik değerlendirmeleridir. Öz-yeterlik, bireylerin olası durumlar ile başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabildiklerine ilişkin yargılarıyla ilgilidir. Bu yargılar, olumlu ise kişi karşılaştığı durumla ilgili yapacağı eylemleri, kendisini başarıya ulaştıracak şekilde organize edecektir; ya da bu yargıların olumsuz olması sonucunda başarısızlık kaygısı yaşayacaktır. Öz-yeterlik inançları, bireylerin nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, kendilerini nasıl güdülediklerini ve nasıl davrandıklarını belirler. Yüksek bir yeterlik inancı, başarıyı ve kişisel doyumunu artırır. Yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip bireyler, zorluk düzeyi yüksek olan çalışmalarla karşı karşıya kaldıklarında daha rahat ve verimli olabilirler. Düşük öz-yeterlik inancına sahip kimseler ise, yapacakları çalışmaların gerçekte olduğundan daha da zor olduğuna inanırlar. Bu tip bir düşünce; kaygıyı ve stresi artırırken; kişinin bir problemi en iyi şekilde çözebilmesi için gereken bakış açısını daraltır. Bu nedenle öz-yeterlik inancı, bireylerin başarı algılama düzeylerini çok güçlü bir şekilde etkilemektedir. Öz-yeterlik kavramı ile ilişkili yapılar arasında en göze çarpanı bireyin başarı güdülenmesi düzeyidir. Başarı güdülenmesi, Murray tarafından bir işi ustaca yapma, mükemmel olarak başarma, engellerin üstesinden gelme, diğerlerinden daha iyi yapma olarak tanımlanmıştır (24).

Literatürde öz yeterliğin cinsiyet faktörüne göre incelendiği birçok çalışma bulunmaktadır (24, 33, 34, 35, 36) Willemse, Smith ve VanWyk,

(2011) bayanların erkeklere göre daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğunu (33), Manktelow, Farrell ve MacAuliffe, Spence ve ark ise (2001) ise erkeklerin bayanlara göre daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğunu belirtmişlerdir (34,36). Hankonen ve ark. (2010) ve Canpolat ve Çetinkalp (2011) ise öz yeterlik açısından erkek ve bayanlar arasında anlamlı fark olmadığını ortaya koymuşlardır (35,37).

Literatürde spora katılım güdeleri, başarı algısı ve öz yeterliği bir arada alan çalışma sayısı çok azdır. Bu değişkenlerinde cinsiyet faktörü çok fazla incelenmişken birbiriyle olan ilişkisi, sosyo-ekonomik düzey, spor türü ve kategorisi faktörleri ele alınmamıştır. Ayrıca benzer yaş grubunda sezon içi değişimin takip edildiği çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, okul sporlarında yer alan öğrencilerin spora katılım güdelerini, başarı hedeflerini ve öz yeterliklerini belirlemek, bu değişkenleri cinsiyet, sosyoekonomik düzey, spor türü ve kategorisine göre karşılaştırmaktır. Ayrıca spora katılım güdeleri ile başarı hedefi ve öz yeterlik puanları arasında ilişkinin incelenmesi de çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır. Çalışmada son olarak, okul sporları sezonu başlangıcın ve ortası ve sonunda spora katılım güdeleri, başarı algısı ve öz yeterlilik değişimlerin incelenmesi de amaçlanmaktadır.

GENEL BİLGİLER

2.1. Motivasyon

Motivasyon en genel tanımı ile tarihsel, toplumsal, ekonomik, biyolojik, fizyolojik, kültürel, düşünsel ve duygusal mirası taşıyan insanın bunların etkisi altında belirli bir eyleme yönelik olarak iradi ve iradi olmayan bir şekilde aktive olmuşluk derecesidir (38).

Alderman (1974)'e göre motivasyon bağlantıları ve sonuçları tarafından kontrol edilen davranışın yönü, seçicilik eğilimi ve bu eğilimdeki davranışın hedef başarılınca kadar ısrarlılığıdır (38).

Carron (1988)'e göre motivasyon, davranıştaki seçicilik, yoğunluk ve ısrarlılığı izah etmek için kullanılan bir terimdir (38).

Barron (1983)'e göre motivasyon, bazı hedefleri başarmak için davranışı harekete geçiren, ona güç ve yön veren kuvvetlerle ilgili bir dizi süreçti (38).

Motivasyon kavramı; hareket etmek, teşvik etmek, harekete geçmek anlamlarına gelen Latince "movere" kelimesinden türetilmiştir. Motive teriminin Türkçe karşılığı güdü veya harekete geçirici olarak tanımlanmaktadır. Motivasyon bir insanı belirli bir amaç için harekete geçiren güç demektir (39).

İnsanoğlu öğrenir, hatırlar, düşünür, ihtiyaç duyar ve ister. Acıktığında yiyecek ihtiyacını, susadığında su ihtiyacını, başkaları tarafından kabul görme ihtiyacını, başarılı olma ihtiyacını karşılamak üzere harekete geçer ve bu hedeflerine ulaşmak için davranışlarda bulunur. Psikolojide istekler ve ihtiyaçlar motivasyon başlığı altında incelenir (39).

Motivasyonu anlayabilmenin en basit yolu onu bir süreç olarak kabul etmek ve de onu oluşturan temel kısımları güdü, gereksinim, dürtü halinde bölmektir (40).

Güdü diğer bir deyişle motiv, insanı belli bir eyleme doğru yönlendiren, uyandırıp iten psikolojik olgulardır. Bir takım ya da insan grubunun yön kazanmasında etkili olan yönetici nitelikteki kuvvetlere de güdü denir. Güdüler, eğitime, emeğe, savaşa ve sportif eyleme yönelik olabilir ve basit, tek ve kompleks özellik gösterebilirler. Ayrıca uzak ve dayanıklı, hedefli ve amaçlı, kişisel ve sosyal, genel ve özel karakter taşıyabilirler (41).

Dürtü (drive) ise canlı organizmada etkinlik uyandıran, fizyolojik güdü olarak tanımlanabilir. Canlı organizmanın motivasyonu içten ve fizyolojik olabileceği gibi dıştan ve toplumsal (sosyal) olabilir. Canlı organizmanın içinden gelen fizyolojik güdü dürtü olarak adlandırılır. Görüldüğü gibi, güdü daha geniş kapsamlı bir terimdir, dürtüyü içine alır başka bir deyişle dürtü de bir güdüdür. Acıkınca yiyecek bir şey ya da susayınca içecek bir şey bulmak için bizi harekete geçiren neden dürtüdür. Özellikle insanları tepkilere sevk eden iç gerilimler dürtülerdir. Örneğin hava soğuduğunda bedenimizin ısını düşmekten korumak için bu dürtünün etkisiyle giyiniriz, hava ısındığında bedenimizin ısını yükselmekten korumak için soyunuruz (41).

Gereksinimler ve güdüler arasında sıkı bir ilişki vardır. Biyolojik olarak oksijen eksikliği, oksijen gereksinimi ile sonuçlanır. Bu gereksinim giderilmek için organizmayı belirli bir şekilde güdüler (motive eder). Gereksinimin karşılanması ile güdü kendisini azaltır. Gereksinim organizmayı aktive eder ve doğası davranışa yön verir. Soluk almak için kişinin su altından su üstüne çıkmaya yönelmesi bu duruma örnek olarak verilebilir. Gereksinimin karşılanması davranışın dinmesine yol açar (41).

2.1.1. Sporda Motivasyon

Spor yapan insanların herhangi bir amaçla spor yaptığını psikolojik açıdan incelemek, spor psikolojisinin görevidir. İnsanların gerçekleştirmeye çalıştıkları amaçları, daha sonraki amaçlarına araç olabiliyor. Bu bakımdan, güven, mevki, servet gibi insan tutum ve davranışlarının sebebi olarak kabul edilen çoğu amaçlar, aslında herhangi bir ferdin nihai amacını, yani; “kendisi olabildiğini” gerçekleştirilmesinde bir amaçtan başka bir şey değildir (42).

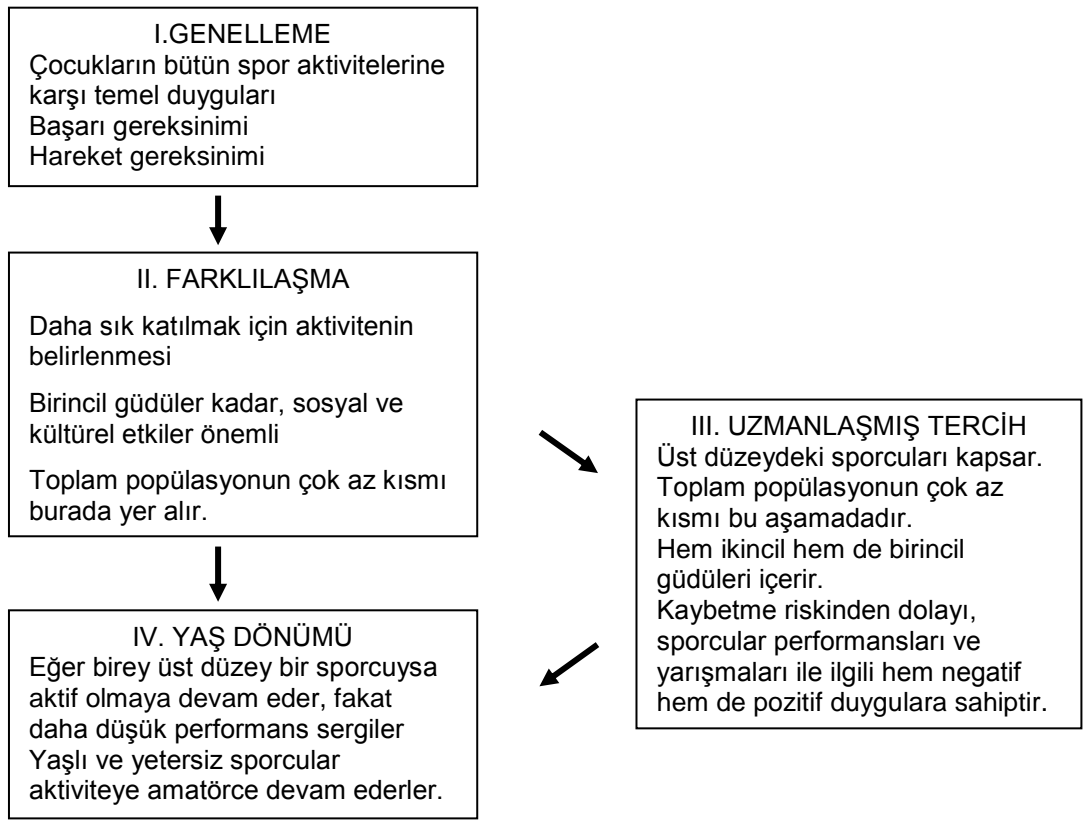
Deneysel psikolojinin başlamasından bu yana, motivasyonun ölçülmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Bu amaçla projektif testlerden, sorular içeren karmaşık ve basit yapıları anketlere kadar birçok yöntem kullanılmıştır. Geçmişten bugüne kadar, Avrupalı spor psikologları sporcunun motivasyonel yapısı, motivasyonun zaman içerisindeki değişimi, üst düzeydeki sporcu ile spora yeni başlayanların motivasyonel farklılıkları ve güdü sisteminde spor branşları arası farklılıkların ölçülmesi ve değerlendirilmesi için değişik yaklaşımlar kullanmışlardır. Bu incelemeler çok uzun bir geçmişe dayanmamaktadır ve bu alan henüz gelişme döneminde (41).

Vanek yaşamının ve kariyerinin çeşitli safhalarında sporcuyu genel olarak etkileyen güdülerle ilgili bir şema geliştirmiştir. Vanek'in teorik formülü, daha önceleri bu konuda ileri düzeyde çalışmalar yapan Rus Puni'nin fikirlerinden etkilenmiştir. Fakat Vanek, Puni'nin kavramına daha detaylı ve ayrıntılı bir şekilde yaklaşmıştır (41).

Vanek tarafından tanımlanan şemanın ilk kategorisi “Genelleme” aşaması olmuştur. Yaşamlarının ilk yıllarında sporcular, hareket içeren aktivite sayısının artışı için içine alan, genelleşmiş güdüler tarafından

etkilenmektedir. Bu aşamada sporcu, kendisini ifade etme anlamında, ya motorsal aktiviteye arama ya da reddetme eğilimi gösterebilir. Genel sınıflamaları içinde takım sporu ya da bireysel spor gibi birçok değişik aktivite üzerinde karar kılabilir (41).

İkinci kategori “Farklılaşma” aşaması olarak tanımlanmıştır. Sporcunun başarı ve hareket gereksinimi parçalara ayrılmaya başlamıştır. Artık, sporcu yer alacağı spor ve müsabaka seviyesi, katılacağı antrenman türü konularında daha seçici olmaya başlar. Bu seçme süreci devam ederken, hoş olmayan deneyimleri yaşadığı aktiviteleri reddeder ya da bırakır, kendisini mutlu eden ve zevk aldığı aktivitelere devam eder (41).

Şekil 2.1. Vanek'in Sporcu Güdüleri Teorisi

Üçüncü kategori “Uzmanlaşmış Tercih” olarak tanımlanmıştır. Performans bu aşamada da en üst seviyededir. Bu aşamada sporcu ikincil güdüleri tarafından motive edilmektedir. Ancak, bu aşamada gerileme göstererek istek ve usta olma gereksinimi gibi çok temel güdülere bağımlılık gösterebilir. Bu aşamada motivasyon aktivitenin içsel yönünden çok dış kaynaklardan gelen madde ve sosyal ödüllere bağlıdır (41).

2.1.2. Katılım Motivasyonu

Son yıllarda spor psikolojisi alanındaki araştırmacıların, çocuk ve genç sporuna ilgisinin artması ile birlikte, gençlik sporu kapsamında antrenör tutumu, davranışı, genç sporcuların kişilik özellikleri, yarışma kaygıları gibi konularla ilgili birçok araştırma yapılmıştır (Gill, Gross ve Huddleston, 1983). Bu konuların yanı sıra 1980'li yıllardan başlayarak organizeli spora katılan genç sporcuları bu sporlara katılmaya yönlendiren temel nedenleri araştırmak da çocuk ve genç sporuna ilgi duyan araştırmacıların odak noktası olmuştur (13).

Spora katılım güdülenmesi ile ilgili yapılan bu ilk çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur (13).

Spora katılım güdülenmesinin öneminin gündeme gelmesi ile birlikte, bu kavram değişik yaklaşımlarla ele alınmaya çalışılmıştır. Örneğin; Sonstroem, Sonstroem ve Kamper "Fiziksel Değerlendirme ve Çekicilik Envanteri" ni geliştirerek fiziksel etkinliğe karşı olan tutumu ve yeteneği belirleyerek bireyin spora katılma nedenlerini ortaya koymaya çalışmışlardır (13).

Temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya iten nedenleri bulmak ve bu nedenleri kategorize etmek amacı ile birçok çalışma yapılmıştır (2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 43). Spora katılım motivasyonu ile ilgili yapılan bu çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur (6). Çalışmalar ayrıca çocuk ve gençlerin spor ve fiziksel aktivitelere katılmasında statü (tanınma ve ödül kazanma güdüsü), takımla beraber olma (bir takıma ait olma ve takım atmosferinden zevk alma güdüsü), enerji harcama (enerjiyi harcamak için bir şeyler yapma güdüsü) ve durumsal güdülerin (aileler, antrenörler ve yararlı çeşitli kuruluşlardan etkilenme) etkili olduğunu ortaya koymuştur (6, 7, 8, 9, 11). Bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar genç sporcuların çoklu katılım güdülerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. McCullagh, Matzkanin, Shaw, & Maldonado (1993) yaptıkları çalışmada çocukların sporda katılma güdülerinde ön sırada kendini iyi hissetme ve eğlence olduğunu belirlemişlerdir (10). Buonamano, Cei, ve Mussino (1995) ise İtalya örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada en yüksek orana sahip güdülerin eğlence ve takım üyeliği ve ruhu olduğunu ortaya koymuşlardır (11). Türk örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada Oyar, Aşçı, Çelebi, & Mülazımoğlu (2001) spora katılımı sağlayan en önemli beş katılım güdüsünün branşta yükselme, beceri geliştirme, fiziksel olarak sağlıklı olma, yeni beceriler öğrenme ve eğlenme olduğunu bulmuştur (43). Sit ve Lindner (2006) Hong Kong'lu öğrencilerle yaptıkları çalışma sonucunda eğlence, fiziksel uygunluk, arkadaşlık ve beceri gelişimini spora ve fiziksel aktiviteye katılımı sağlayan güdüler olduğunu bulmuşlardır (7). Hausenblas, Brewer ve

Van Raalte (2004) insanların fiziksel aktivitelere genellikle sağlık, eğlence, başkalarıyla birlikte olmak ve psikolojik faydalar elde etmek için katıldığını ortaya koymuştur (17). Aktop ve Akkoyun (2011), Türk örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada, erkeklerin daha çok beceri geliştirme, yeni beceriler öğrenme, üst düzeyde yarışma güduları ile spora katılırken bayanların ise takım üyesi olma yeni beceri öğrenme, kendini önemli hissetme ve arkadaşlık güduları ile spora katıldıklarını bulmuşlardır (16).

Sağlıklı olmak da çocukların katılımı için önemli bir rol oynamaktadır. İnsanları eğlence ve rekabet içeren aktivitelere katılımına motive eden faktörler incelenirken çeşitli farklar bulunmuştur. Sağlıklarını geliştirmek için özellikle yaşları ileri dönemlerde spora başlayanlar daha az karmaşık ve daha az fiziksel yeterlik isteyen aktivitelere yönelmektedirler. Ayrıca cinsiyet farklılıkları da görülmektedir Bayanlar aktivitelere daha katılımcı görünürken, erkekler daha rekabetçi olmalarına karşın devamlılıklarının fazla olmadıkları görülmektedir (7).

Literatürde, spora katılım motivasyonu üzerine cinsiyet faktörünün etkisini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (7, 8, 9, 16, 18, 19, 20, 21, 43). Çalışmaların bazıları spora katılım motivasyonunda cinsiyet farklılığının olmadığını ortaya koyarken (8, 18) çoğu spora katılım motivasyonu açısından erkek ve kızlar arasında farklılıklar olduğunu belirtmektedir (7, 9, 16, 20, 21, 43). Çalışmalarda, kızların daha sosyal merkezli olduğu, kızların eğlence ve harekete daha önem verdiği, erkekler ile kızların sosyalleşme sürecinin birbirinden farklı olduğu ve erkeklerin daha çok başarı ve statü elde etmek için spora katıldığı ortaya konulmaktadır (9, 16, 20, 43).

2.1.2.1. Spora Katılım Güdüsü

Her yıl daha fazla insanın spora katılım gösterdiği bilinmektedir. Bu yüzden özellikle, spora katılım güdülenmesi kavramı, araştırılması, incelenmesi gereken bir kavram olarak belirlenmiş ve temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya yönlendiren nedenleri tanımlamak ve bu nedenleri kategorize etmek amacı ile birçok çalışma (Gill, Gross ve Huddleston, 1983; Gould, Feltz ve Weiss, 1985; Hausenblas, Brewer ve Van Raalte, 2004; Klint ve Weiss, 1987; Kolt ve diğ., 1999; Sit ve Lindner, 2006; Yan ve Penny, 2004) yapılmıştır. Spora katılım güdülenmesi ile ilgili yapılan ilk deneme amaçlı çalışma 1970'lerde Aldermen ve Wood ve yine aynı yıllarda Orlick tarafından yapılmıştır. Bu araştırmacıların amacı spora katılımda göz önünde bulundurulmuş nedenleri ortaya koymaktır. Spora katılım güdülenmesi ile ilgili yapılan bu ilk çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur (Gill, Groos ve Huddleston, 1983). Gould (1982), katılım güdülenmesi ile ilgili olarak yapılan araştırmaları ve gelecekte yapılması gerekenleri ortaya koymaya yönelik olarak geriye dönük bir çalışma yapmıştır. Gould spora katılım güdülenmesi ile ilgili olarak yapılan çalışmaların ve toplanan verilerin antrenörlere, idarecilere ve liderlere program hazırlamada faydalı olacağını

ve bu sayede antrenörlerin etkinliklere katılan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabileceğini; ihtiyaçları belirlenen ve bu doğrultuda etkinliklere yönlendirilen bireylerin psikolojik ve motorsal gelişimine olumlu etkide bulunacağını belirtmiştir. Benzer amaçları göz önünde bulunduran Sit ve Lindner (2006) Hong Kong'ta, 10 - 13 yaşları arasındaki öğrencilerle yaptıkları çalışma sonucu eğlence, fiziksel uygunluk, arkadaşlık ve beceri gelişimini spora ve fiziksel aktiviteye katılımı göz önünde bulunduran en önemli nedenler olarak bulmuşlardır. Hausenblas, Brewer ve Van Raalte (2004)'ye göre insanlar fiziksel aktivitelere katılırken birçok nedene bağlı kalabilirler. Genellikle göz önünde bulunduran nedenler sağlık, eğlence, başkalarıyla birlikte olmak ve psikolojik faydalar elde etmektir. Birçok birey kilo vermek ya da kilosunu kontrol altında tutmak, kas gelişimi, fiziksel görünüşünü iyileştirmek ve sosyal imajını atletik görünerek geliştirmek gibi dış görünüme yönelik nedenlerle aktivitelere katılmaktadırlar (44).

İnsanların spora neden katılım gösterdiklerinin cevabı şu üç maddeden oluşmaktadır. (1) Aktivitelere katılım insanlara içsel değerler (eğlence, zevk) sunmakta ve insanlar bu yüzden devam etmeyi tercih etmektedirler. (2) Aktivitelerin insan sağlığına olumlu etkilerinin olduğu iddia edilmektedir. (3) Aktivitelerde, insanlara yarışma hissini verecek fırsatlar sunulmaktadır. Sapp ve Haubenstricker (1978), Michigan'da, sporculardan, sporcu olmayanlardan ve sporu bırakanlardan oluşturdukları bin kişinin üstündeki homojen gruplarda katılım güdülenmesini inceleyen ilk araştırmacıdır. Bu araştırmanın sonucunda, spora katılımı etkilenen olan güdülenin eğlence, becerilerini geliştirmek, fiziksel uygunluk, arkadaşlarla birlikte olma ve yeni arkadaşlar edinme olduğu görülmüştür (1).

Sadece Amerika'da tahminen 18 yaşın altındaki 25 milyon çocuk okulda veya okul dışında fiziksel etkinlik programlarına katılmaktadırlar. Çocukların büyük kısmı yoğun bir biçimde organize edilmiş sporlara katılırlar. Ortalama olarak sezon boyunca 18 hafta olmak üzere haftada 11 saat antrenman yaparak bu sporlara katılım gösterirler. Çocukların yoğun olarak katıldıkları etkinlikler göz önünde tutulursa spor, çocukların yaşamında, kendileri, akranları, aileleri ve yaşadıkları toplum için olumlu birtakım sonuçlar doğurur (44).

Pek çok çocuk için spora katılımı doruk nokta yaklaşık 12 yaş civarındadır. Gelişimsel psikoloji literatüründen de bildiğimiz kadarıyla 12 yaş, çocukların kritik yaş zamanı ve birtakım şeylerden vazgeçme veya yarıda bırakma zamanı olarak bilinir. Bu sonuçlar b/e sosyal gelişim ve benlik saygısı (self esteem) hakkında önemli sonuçlar verir (44).

Popüler inançlara karşın, organize edilmiş sporlara katılım çocuklarda tamamıyla yaralı sonuçlar vermez (Martens, 1978). Karakter gelişimi, liderlik, sportmenlik ve başarı yönelimi (achievement orientation) sadece katılımı ortaya çıkan sihirli bir şey değildir. Bu olumlu sonuçlar genellikle yarışmayı takiben, yetişkinlerin denetiminde liderler tarafından çocukların programının

nasıl olduğunu bilmek ve olumlu öğrenme yaşantılarıyla sağlanır. En önemli nokta gençlik sporlarında eğitmenlerin sporcuların psikolojisini anlamalarıdır (44).

Yaklaşık 8000 genç (%49 kız, %51 erkek), Amerika'da hem okul içi hem de okul dışında spora katılım göstermektedirler. Bu önemli rakam spora katılımı etkileyen sebeplerin araştırılmasını ortaya çıkarmıştır (Ewing ve Seefeldt, 1989). Hem erkekler hem de kızlarda okul ve okul dışı spor etkinliklerine katılmada benzer sonuçlar bulunmuştur (Gould ve Horn, 1984). Pek çok çocuk eğlence, egzersiz yapmak, becerilerini geliştirmek, başarılı olduğunu göstermek, sağlıklı olmak, arkadaşlarıyla beraber olmak, yeni arkadaşlar edinmek ve yarışmak gibi sebeplerden dolayı spora katılım göstermişlerdir. Sonuç olarak, çocuklar birden fazla motivden etkilenerek sporun içinde veya dışında kalmayı tercih ederler (44).

Cinsiyet farklılıkları spor dünyasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Yapılan pek çok çalışma kızların spora katılımında içsel motivlerden, dışsal motivlere oranla daha çok etkilendiklerini ortaya koymuştur (Chantel, Guay, Deberafv Mortinouve ve VVeiss, 1996). Ryan, Frederick, Lepas, Rubio ve Sheldon (1997), bireylerin spora katılımlarında rol oynayan pek çok faktörü içsel motivler ve dışsal motivler olarak ele almışlardır. Ryan (1997), içsel ve dışsal motivasyonu ele alarak motivasyon farklılıklarını cinsiyet ile ilişkilendirmiştir. Chantel (1985), cinsiyete bağlı olarak çocukların motivasyonunu ele almıştır (Gould, Feltz ve VVeiss, 1985). Sporcuların başlangıç motivasyonları içsel (spordan zevk almak için) veya dışsal (ödül kazanmak için spora katılım) olarak çeşitli sporlara katılmalarına ve bağlanmalarına neden olmaktadır (Ryan, 1997). İlginç olan içsel ve dışsal motivasyonun sporcu üzerinde farklı etkiler göstermesi olmuştur. Hellandsig (1998) yaptığı çalışmasında, yüksek performans ve spora devam etmenin farklı motivasyonel karakteristiklere bağlı olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada ortaya konulan varsayım ise ortalama spor performansına sahip olan sporcuların spora sürekli olarak katılmadıkları yönündedir. Daha önce yapılan çalışmalarda ortaya konulan ise sporcuların dışsal ihtiyaçları tamamlanmadığı takdirde spora devamlılık için bir neden göremedikleri yönündedir. Bununla birlikte eğer sporcuların performansları ortalama düzeyde olup spordan zevk alıyorlar ve arkadaşlarıyla birlikte iseler spora katılımları büyük ölçüde devam edecektir (Hellandsig, 1998). Başka bir deyişle içsel motivlerle katılıma devamlılık gösterirler. 230 erkek ve 122 kız toplam 352 sporcunun katıldığı bir çalışma yapılmıştır. Katılan sporcular çalışmadan önce iki sezon boyunca bölgesel spor yarışmalarında iki veya daha fazla ödül almış kişilerdir. Katılımcıların yaşları 15-16 aralığındadır. Verilerin toplanması yaklaşık 4 yıl sürmüştür (44).

Çalışma bittiğinde sporcuların yaşları 18-19 arasında olmuştur. Hellandsig (1998) tüm spor çeşitlerinde düşük puanların kazanma yöneliminde ve yüksek puanların ise arkadaşlıkta elde edildiğini ortaya koymuştur (özellikle yüksek performans gerektiren spor çeşitlerinde). Ve

bunun yaşa, cinsiyete ve spor çeşidine göre sporcunun katılımını etkilediğini ortaya koymuştur, örnek olarak kızlar ortalama olarak arkadaşlık ve eğlence için, erkekler ise kazanmak için spora katılım gösterirler (Hellandsing, 1998). Elde edilen sonuçlar kızların içsel nedenlerden dolayı spora katılım gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Yapılan pek çok çalışma sporcuların, hem içsel hem de dışsal motivlerle spora katılım gösterdiklerini ortaya koymuştur (Bakker, 1993). Bazı çalışmalar ise sporcuların katılımının sürekliliği için içsel motivlerin olması gerektiğini ortaya koymuştur (Ryan, 1997). Pek çok sınırlamalara rağmen araştırmacılar içsel faktörlerin spora katılım için bağlılık ve devamlılıkta çok önemli bir etki oluşturduğunu ortaya koymuşlardır. Elde edilen kanıtlar eğlence ve rekabet gibi içsel motivlerin spora bağlılık ve devamlılıkta güçlü bir etki olduğunu ortaya koymuştur. Buna karşın bedenle ilişkili olan motivler (dışsal motivler) ise spora bağlılık ve sporun sürdürülmesinde çok etkili olmamıştır. Dışsal faktörler genellikle sporcuların spora katılımlarında başlangıç olan faktörler olmuştur (Ryan, 1997). Buna ek olarak sporcunun yaşı da kazanmayı ön planda tutmayı etkilemiştir. Sporcu yaşı, dışsal faktörleri önemli olarak ortaya çıkarmıştır (Hellandsig, 1988). Gould (1985), spora katılımı çocukların birden çok faktörle motive olduğunu ve kız çocuklarının erkeklere oranla eğlence ve arkadaşlığa daha çok önem verdiklerine işaret etmiştir. Son olarak ise üst düzeyde performans gösteren sporcuların düşük düzeyde içsel motivasyon ve yüksek dışsal motivasyon gösterdiğini ortaya koymuştur. Hellandsig (1998) ise kızların arkadaşlık için spora katılım gösterirken, erkeklerin daha çok yarışmak ve kazanmak için katıldıklarını ortaya koymuştur. İkinci olarak ise kızlar erkeklerle karşılaştırıldığında içsel motivasyonun ön planda tutulduğu görülmüştür (Chantel, 1996). Gould (1985) ise çocukların cinsiyet farklılığının motivasyonlarını önemli oranda etkilediğini ortaya koymuştur (44).

Gençlik Sporlarındaki Katılım Motivleri

Okul dışı sporlar;

ERKEKLER

Eğlenmek için.

Başarılı olduğunu göstermek için.

Becerilerinin gelişmesi için.

Yarışmalarda heyecan yaşamak için.

Formda kalmak için.

Yarışmalarda meydan okumak için

Egzersiz için.

Takımın bir parçası olarak oynamak için

Yarışmalarda yüksek düzeye ulaşmak için

Meydan okumak için.

Okul sporları;

ERKEKLER

Eğlenmek için.

Becerilerinin gelişmesi için.

Yarışmalarda heyecan yaşamak için.

Başarılı olduğunu göstermek için.

Formda kalmak için.

Yarışmalarda meydan okumak için.

Takımın bir parçası olmak için.

Kazanmak için.

Yarışmada yüksek bir düzeye ulaşmak.

Egzersiz yapmak.

KIZLAR

Eğlenmek için.

Formda kalmak için.

Egzersiz için.

Becerilerinin gelişmesi için.

Başarılı olmak için

Yeni beceriler öğrenmek.

Heyecan.

Takımın parçası olma.

Yeni arkadaşlar kazanma.

KIZLAR

Eğlenmek için.

Formda kalmak için.

Egzersiz yapmak için.

Becerilerimin gelişmesi için.

Başarılı olduğumu göstermek.

Takımın bir parçası olmak.

Yarışmalardaki heyecan.

Yeni beceriler öğrenme.

Takım ruhu için.

Yarışmalarda meydan okuma.

(Ewing ve Seefeldt, 1989)

Wankel ve Kreisal (1985) yaptıkları çalışmalarında, başkalarını memnun etmek, ödül kazanmak ve oyunu kazanmak gibi sebeplerin çok popüler olmasına rağmen örnek olarak aldığı 7-14 yaş aralığındaki 822 genç sporcunun bu nedenlere çok az önem verdiklerini ortaya koymuşlardır. En fazla önemi, spordan duydukları heyecan, kişisel başarı, becerilerini geliştirmek ve diğerlerine karşı becerilerini test etmek olduğu görülmüştür (44).

Wankel ve Kreisal (1985), eğlence amacıyla yapılan sporlarda, ödül ka/anma ve başkalarını memnun etme nedenlerinin spora katılımında çok düşük bir öneme sahip olduklarını bulmuşlardır. Buna karşın eğlence,

becerilerini geliştirmek ve kişisel başarının yüksek değerler gösterdiğini ortaya koymuşlardır. Heyecan ve yarışma işteği ortalama değerler vermiştir. Çoğunlukla genç sporcularda maddi pekiştirmeler (dl ve büyükler tarafından önemsenme), yaşça büyük olan sporculara göre daha büyük bir öneme sahiptir (Rushall ve Siedentop, 1972). Genç sporcular yaşı daha büyük katılımcılara göre takımın bir parçası olmayı daha önemli görürler. Sonuç olarak kazanmak ve ödül almak aileler, antrenrlerde basın için oldukça büyük bir öneme sahip olmasına karşın, genç katılımcılar için oldukça az bir öneme sahiptir (44).

Egzersize Katılımda Etkili Ana Motivler

Katılıma başlangıç için:

Sağlık faktörleri.

Kilo kaybı.

Formda kalmak.

İyi hissetmek için.

Meydan okumak için.

Katılımın devamlılığı için:

Aktivitenin eğlenceli olması.

Organizasyon ve liderlik yeteneği.

Aktivite eşidi.

Sosyal faktörler.

(Wankel, 1980)

2.1.2.2. Katılım Motivasyonu Araştırmaları

Katılım motivasyonu araştırmaları kendi içerisinde iki alan olarak sınıflandırılmıştır. Bunlardan birincisi egzersize katılım motivasyonunu ele alan çalışmalar diğeri ise spor motivasyonudur. Katılım motivasyonu çalışmaları ise kendi içerisinde takım ve bireysel sporlar olarak ayrılmıştır (44).

Araştırmalardan elde edilenler bize 'genç bireylerin' spora katılım için en önemli motivlerinin fitness, eğlence, heyecan, meydan okuma, kazanmak ve becerilerinin gelişmesi olduğunu ortaya koymuştur (Dwyer, 1992). Aktiviteden alınan zevk ve beceri gelişimi ise en önemli motivler olarak ortaya çıkmıştır (Gill, Gross ve Huddleston, 1983). Tüm yaşlardaki katılım nedenleri VVeiss ve Chaumeton (1992) tarafından özetlenmiş ve birbirini takip eden şu kategoriler ortaya çıkmıştır; rekabet (beceri gelişimi ve başarı hedefleri), fitness, bağlılık (arkadaşlar), takım görüntüsü, yarışma (kazanma ve başarılı olma) ve eğlence spora katılımdaki başlıca motivler olarak ortaya konulmuştur (44).

Saap ve Haubenstricker (1978), Michigan' da çok geniş bir çalışma yapmışlardır. Okul dışı sporlara katılan yaş dağılımları 11 ve 18 yaş arasında olan 1000 erkek ve kızın yer aldığı spora katılıma ilişkin nedenler üzerinde durmuşlardır. Sonuçlara bakıldığında ana motivlerin eğlence, becerilerini geliştirmek, fiziksel olarak uygunluk, arkadaşlarıyla birlikte olma ve yeni arkadaşlar edinme olduğu görülmüştür (44).

Gill, Groos ve Huddleston (1983), atletizm kampına katılan 1138 kız ve erkek üniversite öğrencisiyle yaptıkları çalışmalarında, katılımcılara Katılım Motivasyonu Envanteri (PMQ) uygulamışlardır. Erkeklerde ve kızlarda katılımı sağlayan en önemli sebepler becerilerini yükseltmek, eğlence, yeni becerilerin öğrenilmesi, meydan okuma ve fiziksel olarak uygun olma isteği olduğu görülmüştür (44).

Longhurst ve Sprink (1987), okul dışı spor programlarına katılan 6?1 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışmalarında katılım motivlerine ilişkin birtakım sonuçlar bulmuşlardır. Buna göre, becerilerini geliştirmek, fiziksel olarak uygun olmak, meydan okumaktan hoşlanmak ve yarışmada heyecan yaşamak katılımda etkili olan en önemli motivler olarak bulunmuştur (44).

Harter (1978), Yeterlilik Motivasyonu Teorisi (Competence Motivation Theory) ile katılımı etkileyen en önemli nedenleri bulmak amacıyla bir çalışma yapmıştır (Weiss ve Chaumeton, 1992). Yeterlilik motivasyonu teorisine göre çocuklar yarışmada kendilerini kanıtlamak ve ilgi çekmek için denemelerde bulunmak (öğrenme ve spor becerilerini gösterme) gibi motivlerle katılım gösterirler. Eğer başarılı olurlarsa, egemen olan bu tecrübeler çocuklarda yarışmayı algılamalarını, içsel kontrollerini sağlamayı ve onları olumlu etkileyerek spora katılımlarının devamlılığını sağlar (44).

Roberts, Kleiber ve Duda (1981), okul sporlarına katılanlarla, katılmayanları karşılaştırmışlardır (yarışmayı algılama, benlik değeri ve başarı beklentileri açısından). Spora katılım gösterenlerin yarışmayı bilişsel ve fiziksel olarak algılamaları, benlik değerleri (şelf - worth) ve geleceğe ilişkin başarı beklentilerinin, spora katılmayanlara oranla oldukça yüksek bir orana sahip olduğu görülmüştür (44).

Gould, Feltz ve VVeiss (1985), farklı yaş aralıklarına sahip genç yüzücülerde katılım motivasyonu ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Örneklemi üç ayrı yaş grubunu içermektedir. 8 ve 11, 12 ve 14, 15 ve 19 yaş aralığında çalışmışlardır. Araştırmacıların elde ettiği sonuçlara göre 8 ve 11 yaş aralığındaki çocuklar daha çok dışsal faktörlerden etkilenmişlerdir (sosyal konum, katılım için ailesinin ve arkadaşlarının desteği, antrenörünü sevmesi ve yüzme havuzunu kullanma imkanına sahip olması). Diğer iki yaş grubunda ise öne çıkan motivlerin daha çok içsel faktörlerden kaynaklandığı görülmüştür (fiziksel uygunluklarını ilerletmek ve becerilerini geliştirmek, heyecan ve yüzerken meydan okuma isteği) (44).

Wankel ve Kreisel (1985), yaptıkları çalışmalarında yaş farklılıklarının göz önüne alarak buz hokeyi, futbol ve beyzbol oynayan çocukları bu sporu yapmaya iten motivler üzerinde durmuşlardır. Oyuncular dört ayrı yaş grubunda değerlendirilmişlerdir (7-8, 9-10, 11-12 ve 13-14). Sonuçlar genç katılımcılarda, başkalarını memnun etmek ve oyun içerisinde becerilerini sergilemek motivlerinin oldukça önemli olduğunu göstermiştir. Bununla

birlikte oyundan heyecan alma tüm yaş gruplarında önemli bir oran göstermiştir (44).

Brodkin ve VVeiss (1990), yarışma yüzücülerindeki yaşam süresi farklılıklarına bakarak onları katılıma iten motivleri araştırmışlardır. Genç çocuklar (6 ve 9 yaş arası), yaşı daha ileri olan çocuklar (10 ve 14 yaş arası), lise ve kolejde okuyan katılımcılar (15 ve 22 yaş arası), genç yetişkinler (23 ve 39 yaş arası), orta yaşlılar (40 ve 59 yaş arası) ve yaşlılar (60 ve 74 yaş arası) olarak gruplar belirlenmiştir. Sonuçların bize gösterdiği genç ve yaşı daha ileri olan çocukların takım görüntüsü, heyecan ve hareket, karşılaşmadan alınan zevk, ailelerini ve başkalarını memnun etmek ve antrenörünü sevmek gibi motivleri, diğer yaş gruplarına göre oldukça önemsedikleri görülmüştür. Sosyal durum motivleri, (diğerleri arasında popüler olma, kendini önemli hissetme) lisede ve kolejde okuyan yaş grubu için oldukça yüksek bir değer göstermiştir. Bunu takiben, gençlerde, genç ve orta yaşlı yetişkinlerde, genç ve yaşça büyük olan çocuklarda ve yaşlı yetişkinlerde sağlık ve fiziksel açıdan uygun olma motivleri oldukça düşük bulunmuştur. Son olarak, eğlence motivleri (eğlenceli olması ve havuzda yüzmekten zevk alma) yaşlı yetişkinler ve genç çocuklar için en önemli motiv olarak ortaya çıkmıştır (44).

Smith (2000), yaptığı çalışmasında akran ilişkisini algılama, fiziksel benlik değeri, fiziksel etkinliğe karşı sorumluluk alma ve fiziksel aktivite motivasyonu arasındaki ilişkileri tanımlayan bir model üzerinde durmuştur. Bu modeli oluştururken Harter'ın (1987, 1981, 1986, 1987) oluşturduğu kuramsal perspektif modelinden yapılandırarak oluşturmuştur. Fiziksel benlik değeri ve fiziksel aktivite motivasyonu yolu ile akran ilişkisi algısını (arkadaşlık ve akranları tarafından kabul edilme) nasıl etkilediği tahmini olarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Adolesanlara (N:418, 12-15 yaş) çeşitli değişkenleri içeren bir envanter uygulanmıştır. Bu alternatif model için elde edilen sonuçlar bize, arkadaşlık ve akranları tarafından onaylanma arasındaki ilişkinin oldukça yüksek bir korelasyon gösterdiğini ortaya çıkarmıştır. Çalışmanın sonunda, akran ilişkilerinin fiziksel aktivite motivasyonu üzerinde önemli derecede etkili olduğu ortaya konulmuştur (44).

Lee, VWhitehead ve Balchin (2000) ise yaptıkları çalışmalarında, 'Gençlik Sporlarında Değerler Envanterini' geliştirerek değerler sistemini oluşturmaya çalışmışlar ve böylece spor yapan gençlerin davranışlarına yol gösterici birtakım ipuçları ortaya koymuşlardır. Çalışmada nitel ve nicel metotlar birlikte kullanılarak 20 soru maddesi oluşturulmuş ve yaşları 12 ve 16 olan 500 erkek ve kız katılımcıya uygulanarak değerlerin belirlenmesi sağlanmıştır. En büyük önemi eğlenme ve kişisel başarı, en az önemi ise kazanmak oluşturmuştur. Değer sıralaması ise alt gruplara karşı olarak cinsiyet, yaş, spor çeşidi ve performans düzeyi göz önüne alınarak oluşturulmuştur (44).

Gauron (1984) ise yaptığı çalışmasında çocukların tek bir motivden değil, pek çok motivden etkilenecek spora katılım gösterdiğini ortaya koymuştur (44).

2.1.3. Çocukların Gereksinimleri

Herhangi bir şey için duyulan gerekliliktir. Bireyin içindeki fizyolojik veya sonradan edinilmiş herhangi bir eksiklik ya da yetmezlik; genellikle dürtü veya güdüyle eş anlamda kullanılır. Fizyolojik gereksinimlere birincil gereksinimler, öğrenilerek oluşturulan toplumsal gereksinimlere de ikincil gereksinimler denir. Gereksinimler, organizmanın içsel ve dışsal özelliklerinin tümüdür. Gereksinimler kişilik aktivitesinin yönlendiricisidirler ve motivler sistemi olarak kendilerini gösterirler (38).

Gereksinimler; İsteğe göre ve Karakterlerine göre sınıflandırılırlar. İsteğe göre; Doğal ve kültürel dirler. Doğal olanlar, insanın kendini yaşamını ve soyunu sürdürmek için aktif eylemde bulunması. Kültürel gereksinimler ise kültürel ürünlerle ortaya çıkanlardır (38).

Karakterlerine göre; Fiziksel ve psikolojiktirler. Fiziksel olanlar besin, giysi, ev vb. olanlardır. Psikolojik gereksinimler ise, toplumsal bilinç ve düşünsel kültürün gerçekleştirilmesi ile ilgilidir (38).

Spor psikologlarınca kişilerin en önemli olabilecek iki gereksinmesi saptanmıştır. Keyif Duymak (Eğlenmek, neşelenmek, haz duymak, zevk almak, sevinç duymak). Bu ayrıca stimülasyon (uyarılma) ve heyecan duyma gereksinimlerini de içine alır. Değerli Hissetme Gereksinmesi, bu da başarılı olmak, kompetant olmak (ehli olmak, usta olmak, becerikli olmak) gereksinimlerini de içine alır (38).

Neden insanlar sporlarda dahil olmak üzere oyun tarzında olan bütün aktiviteleri, bütün tarih boyunca oynaya gelmişlerdir? Bu soru yüz yıllardır filozofların ve bilim adamlarının ilgisini çekmiştir. Son zamanlardaki bilimsel gelişmelerle bu soruya daha sağlıklı yanıtlar verilmektedir (38).

İnsanların belirli bir stimülasyon, uyarılmışlık gereksinmesini doğuştan getirdiği söylenmektedir. Bu uyarılmışlık gereksinmesi, bizlerin toplumsal yaşamları içinde, eğlenmek, neşelenmek, haz duymak, keyiflenmek, zevk duymak ve heyecan duymak formları içinde kendini yansıtabilir (38).

2.2. Başarı Motivasyonu

Gill başarı motivasyonunu başarısızlığa direnme, bir görevi başarmak için çabalama, belirsiz durumlar arama olarak tanımlamıştır (Tiryaki, Ş.; Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama; Eylül Kitap ve Yayınevi; Mersin; 96-97;2000). Murray tarafından bir işi ustaca yapma, mükemmel olarak başarma, engellerin üstesinden gelme, diğerlerinden daha iyi yapma olarak tanımlanmıştır (45).

Motivasyonun gücü ve başarı arasındaki ilişkinin, özellikle sporda çok önemli olduğu gayet açıktır. Motive edici gücü düşük olan bir durumun, düşük bir başarı ile sonuçlanması muhakkaktır. Her insan, kendini tatmin eden ve huzur verici durumları arama, rahatsız edici durumlardan ise kaçınma eğilimi gösterir. Arama ve kaçınma eğilimleri, güdülerin yapısında mevcuttur. Hangi eğilim daha ağır basarsa, ona yönelik güdüler ortaya çıkar. Buna göre, başarı güdüsü başarılı olma ya da başarısızlıktan kaçınma, arkadaşlık güdüsü ise itibar arama ya da reddedilmekten kaçınma şeklinde ortaya çıkar. Bu durumda başarı motivasyonunu, sporcunun yarışmaya yaklaşma ya da kaçınma eğilimleri olarak tanımlayabiliriz (41).

Başarı motivasyonu, kişinin bir konuda başarılı olmak için çabası, yenilgi ile yüz yüze gelmesine rağmen ısrar etmesi ve başarıdan elde edeceği gurura doğru yönelmesidir. Başarı motivasyonundaki bireysel farklılıklar, değişik koşullarda aktif hale gelen bireyin süreklilik gösteren yaradılış özelliği olarak görülmektedir. Başarı motivasyonu teorisi kişilerin bir aktiviteye neden katıldığını, zor olanı başarmak için neden bu kadar çok efor sarf ettiğini ve bunu neden uzun süre devam ettirdiğini açıklamaktadır (41).

Başarı motivasyonunun kişilerin düşünceleri, davranışları ve duyguları üzerine etkileri aşağıya çıkarılmıştır (41).

- Aktivitenin seçilmesinde (Örneğin, yarışmak için aynı yetenekteki bir rakibi aramak ya da oynamak için daha yüksek ya da daha düşük yetenek seviyesindeki rakipleri seçmek),
- Hedefe ulaşmak için harcanan eforun belirlenmesinde (ne kadar sıklıkta antrenman yaptığı gibi),
- Hedefe ulaşmak için kullanılacak eforun şiddetinin belirlenmesinde (antrenmanda ne kadar istekli olduğu gibi),
- Güçlüklere ya da başarısızlığa göğüs germede (örneğin, her şey kötü gittiğinde daha çok çalışma ya da bırakma gibi)

Başarı motivasyonunun etkili olduğu düşünülmektedir (41).

Ayrıca Hayashi, kültürel farklılıkların sporcuların yarışma ki başarı motivasyonları üzerinde belirleyici ve etkileyici bir faktör olduğunu ve spor motivasyonu araştırmalarında kültürel farklılıkların da göz önüne alınması gerektiğini belirtmiştir (46).

2.2.1. Başarı Gereksinimi Teorisi

Başarı motivasyonunu kişilik faktörleri açısından ilk kez inceleyen bilim adamı Murray (1938) dir. Başarı gereksinimini istek, arzu olarak tanımlamıştır (47).

Mc Cleland ve Atkinson' a göre sporcunun başarı gereksinmesi iki faktör tarafından belirlenmektedir. Bu faktörler; Başarı Motivi (Mb) ile Başarısızlıktan Kaçınma (Mbk) motivleridir (38).

B.G = Mb-Mbk (Literatürde n ach=Ms-Maf olarak geçer).

Başarı motivasyonu geleneksel olarak Thematic Apperception Test' i (T.A.T bir konuyu derinliğine kavrama testi) tarafından ölçüldü. Başarı motivasyonunu ölçmek için kullanılan bir başka test ise Mehrabian' ın (1968) Başarı Ölçeği (Scale of achievement) dir. Artıca Fineman (1977) kişinin başarı motivasyonunu (Mb) belirlemek için 22 farklı test tespit etti.

Başarısızlıktan kaçınma motivasyonu (Mbk) geleneksel olarak Mandler ve Sarason'un (1952) Test Kaygı Anketi (Test Anxiety Scale, T.M.A.S) ile Speilberger'in Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri (Statetrait Anxiety inventory) testleri kullanıldı (38).

Atkinson, Murray'ın çalışmalarını, başarı motivasyonunun kişilik yapısını daha açık bir şekilde tasvir etmek için genişletmiştir. Atkinson'a göre, başarı motivasyonu aslında iki kişilik yapısını içermektedir. Temel olarak bütün insanlar bu iki başarı güdüsüne sahiptirler; bunlar başarılı olma güdüsü ve başarısızlıktan kaçınma güdüsüdür. Başarılı olma güdüsü "elde edilen başarıdan gurur duyma ve tatmin olma deneyimleri yaşama özelliği" olarak tanımlanırken, başarısızlıktan kaçınma güdüsü "başarısız sonuçlardan utanma ya da üzüntü deneyimleri yaşama özelliği" olarak tanımlanabilir. Teori davranışlarımızın bu iki güdü arasındaki dengeden etkilendiğini ileri sürmektedir. Herkes başarılı olmayı sever ve bazı şeyleri başardıktan sonra kendisini iyi hisseder. Öte yandan başarı için harcadığımız çabada başarısız olduğumuzda, kötü bir performans sergilediğimizde ya da hata yaptığımızda kendimizi kötü hissederiz (41).

Bireylerin başarı davranışlarındaki farklılıklar ile ilgili bir çok teori ileri sürülmüştür. Bunlardan bazıları başarı motivasyonunda kişilik özellikleri üzerinde dururken, bazıları ise algılama ve yorum üzerine odaklanmıştır. Başarı motivasyonu ile ilgili yapılan yakın geçmişteki çalışmalarda bazı farklılıklar olmasına rağmen, hemen hemen bütün yaklaşımlar Atkinson'un klasik çalışmasının belirli bölümlerini temel almaktadır. Atkinson'un başarı motivasyonu teorisi bu konuda bilenen ve birçok araştırmaya konu olmuş bir teoridir. Atkinson teorisi başarı motivasyonunu açıklamak için kişilik faktörleri ve durumsal faktörlerin önemini ön plana çıkaran etkileşim modelidir (41).

Başarılı olma güdüsünün, sporcunun yarışmasal duruma yaklaşmasındaki içsel motivasyonu ifade ettiği düşünülmektedir. Bu da yaklaşık olarak kendine güven (Self Confidence), yetkinlik ya da güçlülük (self effeciacy), kişisel kompetanlık terimleri ile eş anlama gelmektedir. Bu özellikleri yüksek olan kişilerin, düşük olan kişilere göre, başkaları tarafından değerlendirmenin yapıldığı, başarı elde edebilecekleri ortamlara katılımı daha yüksektir. Sporcunun yarışmasal ortamlara katılmasını belirleyen ikinci faktör başarısızlıktan kaçınma güdüsüdür. Bu faktör kişilerin kaygılı bir yaradılışı olması ile ilgilidir. Yüksek seviyede kaygılı kişiler, kaygı seviyesi düşük olanlara göre, daha çok yarışmasal durumlardan kaçınma eğilimi gösterirler. Başarısızlıktan kaçınma güdüsü bazı yazarlar tarafından başarısızlık korkusu (FOF) olarak adlandırılmaktadır (41).

Başarı gereksinimi yüksek bireyler ile başarı gereksinimi düşük bireyler arasında birçok yönden farklılıklar bulunmaktadır. Bütün bireyler başarıyı aramalarına, ondan hoşlanmalarına ve başarısızlıktan kaçınmalarına rağmen, bu iki güdüye aynı seviyede sahip değildirlir. Atkinson'un modelindeki anahtar kişilik faktörü, bu iki güdü arasındaki farktır. Başarı motivasyonunda bireysel farklılıkları tartıştığımızda, genellikle kişilerin "yüksek" ya da "düşük" başarıları olarak görürüz. Başarıya yaklaşma güdüleri, başarısızlıktan kaçınma güdülerinden yüksek olan bireyler yüksek başarılı kişiler olarak adlandırılır; onlar için başarı çok önemlidir fakat, başarısız olduklarında çokta üzülmezler. Böylece, başarı yaklaşma güdüsü, başarısızlıktan kaçınma güdüsünden yüksek olan bireyler, daha çok mücadelenin olduğu başarı ortamları ararlar ve başarı için çok çabalarken olası başarısızlıktan duygusal olarak çok fazla etkilenmezler. Öte yandan, başarıya yaklaşma güdüsü, başarısızlıktan kaçınma güdüsünden düşük olan bireyler yüksek düzeyde başarısızlıklarından kaynaklanan üzüntüye sahiptirler. Başarıdan elde edecekleri gurur yerine, düşük başarılı olan bireyler başarısız olma olasılığından kaçınmayı tercih ederler ve başarı gerektiren ortamlarda kaygılıdırlar (41).

2.2.2. Yükleleme Teorisi

Fritz Heider, Yükleleme Kuramını ortaya atan ilk psikologlardan biridir. İnsanın kendisini ve çevresini anlama isteği, onu yükleme süreçlerin kullanmaya yöneltir. Yabancı iki kişi karşılaştığında, her biri diğerinin davranış ve sözlerini arkasında yatan temel nedenleri anlamak ister, bu istek karşıdakiyle algısal süreçlerde önemli rol oynar (48).

Fritz Heider, yükleme süreçlerinin temelinde, insanların davranışlarının altında yatan nedenleri anlama isteğinin yattığını söyler. Bir kişinin davranışı, ya o kişiye ait özelliklerden ya da o kişinin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanır (48).

Bir kimsenin davranışlarıyla ilgili karar verirken baktığımız ilk şey, bu davranışın bugün rastlanan değer bir davranış mı, yoksa ender görülen kararlardan biri mi olduğudur. Jans ve Davis araştırmalarında ender

rastlanan davranışların, o davranışlar kişi tarafından istenerek sevilerek yapılıyorsa, o kişi hakkında çok fazla bilgi verdiğini göstermiştir (48).

Bir kimsenin davranışı hakkında karar verirken baktığımız ikinci yön o kişinin ne kadar tutarlı davrandığıdır. (Benzer davranışlar ortaya çıkar) (48).

Yüklemleme kuramı, kişilerin başarılarını ya da başarısızlıklarını nasıl tanımladıklarına odaklanmıştır. Bu görüş, Hieder (1958) tarafından ortaya atılmış ve Weiner (1985) tarafından geliştirilerek popüler hale getirilmiştir. Weiner'e göre (1985) başarı ve başarısızlık ile ilgili yüklemlemeler üç boyutta sınıflandırılmaktadır. Bunlar; tutarlılık (tutarlı ve tutarsız), nedensellik (içsel ve dışsal faktörler) ve kontroldür (kontrol edilebilir ve edilemez faktörler) (41).

Başarı ya da başarısızlık ile ilgili yüklemlemeler gerek yarışma sırasında, gerekse yarışma sonunda sporcular arasında farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin Grove ve Pragman (1986) hedefe elle küçük okların atıldığı (dart) yarışma sırasında başarılı atışlarını içsel ve tutarlı bir faktör olan yetenekten çok, yine içsel ama tutarsız bir faktör olan çabaya yüklemleyenlerin daha yüksek puan elde ettiklerini göstermiştir. Yine Iso-Ahola (1977), Mc Auley ve Gross (1983) kazananların kazanma nedenlerini, kaybedenlere göre içsel nedenlere bağladıklarını belirtmektedirler. Bu bulgu önemlidir. Çünkü içsel nedenler olan yetenek ve çabayla, başarının nedeninin açıklanması, sporcunun kendisiyle ilgili pozitif bir tutum geliştirmesine neden olacak ve benlik saygısını artıracaktır. Ayrıca sporcu "ben yetenekliyim" derken "çaba sarf ettiğim için kazandım" da diyebilmelidir. Yetenek ile birlikte çalıştığı için kazandığının söylenmesi sporcularda "çalıştığım zaman kazanırım" düşüncesinin gelişmesine neden olacaktır. Ama başarının şans gibi dışsal bir nedene bağlanması, sporcunun, ne çalıştığının ne de yeteneğinin farkında olmadığını anlatır ki bu durumda sporcunun, başarı ve başarısızlıklarındaki nedenler hep kendisinin dışındadır (9).

Kaybedilen bir yarışmanın nedenini kontrol edilemeyen faktörlerle açıklamak mantıklıdır. Çünkü sporcuya kaybetme nedeni olarak kendi kontrolünde olmayan faktörlerin gösterilmesi, sporcunun kendi kontrolünde bulundurabileceği faktörlere yoğunlaşmasını sağlayacaktır (9).

Özetle kazanma nedenleri, içsel, tutarlı ve kontrol edilebilir, kaybetme nedenleri de dışsal, tutarsız ve kontrol edilemez nedenlerle açıklamaları yönünde sporcular eğitilmeli, teşvik görmelidirler. Bununla birlikte kaybetme nedeninin bütünüyle şansa bağlayan sporcuların performanslarıyla ilgili çok az sorumluluk aldıkları hatta almadıkları bilinmektedir. "Her şeyin nedeni şanstır ve sonuçta kendi davranışlarının bir rolü yoktur" düşüncesinin önüne geçebilmek antrenörlüğün en önemli işlevlerinden birisidir (9).

Yüklemler gelecekteki başarı ya da başarısızlık beklentilerini ve duygusal reaksiyonları etkilemektedir. Bazı belirli süreklilik gösteren faktörlere yüklem yapılması ilerideki başarı beklentisi ile bağdaştırılmaktadır. Örneğin, bir beden eğitimi öğrencisi, elde ettiği başarıyı ve yüksek performansı süreklilik gösteren faktörlere yüklemirse (yeteneğinin yüksek oluşu, gibi) bu sonucun ileride tekrar olabileceğini bekleyecektir. Bunun için daha çok motive olacak ve kendine güveni artacaktır. Ailesine okul sonrası cimnastik çalışmalarına katılmak istediğini söyleyecektir. Öte yandan diğer bir öğrenci, gerçekleştirmiş olduğu performansı tutarsız faktörlere yüklemirse, bu performansı ileride devamlı gösteremeyeceğini düşünecek ve motivasyonu ve güveninde beklenen artış görülemez. Böylece okul sonrası yapılan cimnastik çalışmalarına katılmak için bir çaba sarf etmeyecektir (3).

Dışsal ve kontrol edilemeyen faktörler (şans, konu zorluğu, gibi) yerine içsel ve kontrol edilebilir faktörlere (yetenek, çaba, gibi) yüklem yapma genellikle gurur ve utanç gibi duygusal reaksiyonlara yol açmaktadır. Örneğin, sporcu performansını şans ya da rakibinin yeteneği yerine içsel faktörlere yüklemirse daha çok gurur (eğer başarılı olursa) ve daha çok utanç (başarısız olursa) duygusu yaşayacaktır (3).

Weiner, Heider'in dört temel faktörünü (çaba, yetenek, işin güçlüğü ve şans) ele alarak onları tutarlılık ve denetim odağı diye iki temel nedensel boyutta yapılandırmıştır. Denetim odağı, kişisel olarak bireyin kontrolüne ilişkin inancını gösteren psikolojik bir yapıdır. İç denetimli bireyler, kendi davranışlarının sonuca etkide bulunduğu inanırlarken dış denetimliler de sonuçları şans, kader ve rakipler gibi dış faktörlere yüklemeyenlerdir (49).

2.2.3. Başarı Hedefleri Teorisi

Son zamanlarda psikologlar ve özellikle spor psikologları başarı farklılıklarını anlamak için başarı hedefleri konusuna yoğunlaşmışlardır. Başarı hedefleri teorisine göre kişinin motivasyonunu belirlemek için üç faktör etkileşim içerisinde bulunmaktadır. Bu faktörleri; başarı hedefleri, algılanan yetenek ve başarı davranışları olarak sıralayabiliriz. Kişinin motivasyonunu anlayabilmek için, o kişi için başarı ve başarısızlığın ne anlama geldiğini anlamak gerekir. Bunu yapabilmeyen en iyi yolu kişinin başarı hedeflerini ve kompetanlığını fark etme ve algılama yeteneği ile etkileşimini incelemektir (41).

Spor ortamında başarının bir güdüleyici olarak alınmasının gereği açıktır. Çoğu spor etkinliği çeşitli başarı ölçütleri ile değerlendirilmekte, spor yaşamı haz alma, yetenek geliştirme, sonuca ulaşma, yenme gibi başarıyı örnekleyen özelliklerle betimlenmektedir (50).

Başarı ve başarısızlık, temel bir güdülenme etmeni olarak tanımlanmak durumundadır. Başarı, bireyin yapabildiği en iyi performans olarak değerlendirilmektedir. Başarısızlık ise en iyi performanstan daha az bir

performans göstermektir. Burada tekil bir sporcu için verilen tanımların diğer sporcularla, yarışma ortamında farklı bir öğeye göre yeniden ele alınması gerekecektir. Bu öge, diğerlerinin performansıdır. Bir spor ortamında takım arkadaşları veya rakipler olarak diğerlerinin varlığı, sporcuların performansının görelisi olarak değerlendirilmesine yol açmaktadır. Dolayısıyla durumsal başarıyla sürece dayalı olarak beceri geliştirmede ki başarı etmenleri farklı, ancak birbirleriyle ilişkili olgular olarak incelenmektedir. Böylece başarı güdülenmesinde durumsal karşılaştırma etmeni rol oynamaktadır. Bireyin ortaya koyduğu eforda bu tür karşılaşmaların, izleyicilerin olumlu ve olumsuz etkileri olmaktadır (41).

Başarı hedefleri kuramı davranımı adlandırabilmek için, bireyin eylemindeki temel başarı hedeflerinin önemli olduğunu tartışır. Bu kuramı ilk önce ortaya atıp tartışan Nicholls (1984) dür. Başarı hedefleri, ego yaklaşımli hedefler (ego involvement) ve konu yaklaşımli hedefler olmak üzere ikiye ayrılır (41).

2.2.3.1. Ego Yönelimli Hedefler

Ego yönelimlilik başkalarına göre üstün olmayı, “en iyi olmayı” gözetmektir. Ego yönelimindeki süreç, sosyal karşılaştırmaya dayanmaktadır. Bilindiği gibi sosyal karşılaştırma aşağı yukarı ve eşit düzeyde olmak üzere 3 şekilde olmaktadır. Aşağı düzeyde karşılaştırmada birey, kendisinden daha az yetenekli, daha az talihli biriyle kendisini karşılaştırarak iyi olduğunu hisseder. Bireyi böyle bir karşılaştırmaya iten nedenler benlik saygısını korumadır. “benden daha kötüler var”, “o, iyi olmasına rağmen benden daha kötü oynadı” gibi çıkarımlar, temelde bir savunma olarak benliği olumlama, onu kötü durumdan kurtarmaya yöneliktir. Ancak burada karşılaştırılan kişi ile, onun yaşam koşulları ile benzerlik, böyle bir olumluluğu sonuçta çok olumsuz bir noktaya vardiirabilir. Diğer bir ifade ile “benimde sonum onunla aynı” çıkarsaması, bireyi çaresizliğe, boş vermişliğe ve endişeye itebilir. Gerek ilk başta elde edilen egoya yönelik olumluluk, gerekse yaşam koşulları benzerliği nedeni ile yaşanan çaresizlik ile endişe sonuçları, performans geliştirme, beceride mükemmelleşme, takımında uyumlu işlev görme gibi sürece yönelik sportif kazanımlarla taban tabana zıttır. Dolayısıyla anlık, bir oyunluk başarı duygusunu verse bile aşağı doğru sosyal karşılaştırma daha iyi ve en başarılı olma sonucunu içermez. Dahası karşılaştırma ölçütü olan kişi ile kader benzerliği, en hafifinden işlevsizlik, etkin olmama gibi sportif çaba ile hiç bağdaşmayan olumsuz psikolojik sonuçları doğurabilir (50).

Yukarı düzeyde sosyal karşılaştırmada kişi kendisini yetenek, yeterlik bakımından belirgin bir şekilde üstün olan veya en iyi olan birisiyle karşılaştırır. Böyle bir durumda sporcu kendi yeteneklerine, yeterliklerine ve performansının gelişim seyrine güvenmektedir. Benliğe yönelik üstünlük duygusuna ilişkin olumlu işaretleri sezip, başarıyı öngörmeden böyle bir karşılaştırmada bulunmak sağlıklı değildir. Diğer bir ifade ile, bu karşılaştırmaların sonucunda bireyin benliği tatmin oluyorsa, olumlanıyorsa; yapılan bilişsel yargılama mantıklı olacaktır. Öte türlü gerçekçi olamayan,

özyeterliğin doğru algısına dayanmayan bir karşılaştırma, etkinsizliği, çaresizliği ve boşvermişliği doğuracak; kişinin kendisine ilişkin olumsuzluk, suçlayıcı yargıları ortaya çıkaracaktır. Karşılaştırma sonucunda egoya yönelik üstünlük duyguları elde edilse bile, hedef süreç değil de bir kişi olduğundan, böyle bir duygu durumu sonrası bireyin kendisine gelişim hedefi koyamaması sorunu vardır (50).

Alanında en iyiden de iyi olma, anlık bir üstünlük duygusu elde etme bakımından yararlı iken; sportif etkinliğin ve insan potansiyelinin gelişimi açısından bir şey kazandırmamaktadır (44).

Eşit düzeyde yapılan sosyal karşılaştırmalarda birey, kendisi ile aynı, veya bir parça daha yetenekli birini karşılaştırma standardı olarak belirler. Buradaki amaç kendi konumunu, yerini belirlemektir. Kişi böyle yaparak, gelişimi hakkında bir çıkarsamada da bulunabilir. Ancak gelişim sürecinin bir aşamasında performans hakkında bilgi edinme amacı ile yapılan bu karşılaştırma süreklilik göstermez. Ayrıca aldığımız bu bilgi, kendi performansımıza ilişkin tek doğru kaynak olmayabilir. Bireyin yetenek ve yeterliklerine ilişkin başta antrenörler, somut veri grafikleri ve yarışmalar olmak üzere çok sayıda bilgi kaynağı olabilir. Yine de eşit düzeyde yapılan karşılaştırma, beceri geliştirme ve ustalaşma sürecine daha fazla uygun görünmektedir. Bununla birlikte ego yönelimli bireyler üstünlük duygusunu elde etme ve aşağılık duygularından kurtulma amaçları ile hareket ettiklerinden; çoğunlukla eşit düzeyde karşılaştırmalar yerine, aşağı düzeyde veya yukarı düzeyde karşılaştırmalara başvurular (44).

Sonuç olarak; sosyal karşılaştırmalarla elde edilen benlik olumlama gruplar arası ilişkilerde belirli bir işleve sahipken; insan potansiyelini açığa çıkarma ve takımla birlikte ortak uyum başarısını yakalama hedeflerini güden bireylerin spor ortamında çoğu kez işlevsizdir (44).

2.2.3.2. Görev Yönelimli Hedefler

Görev yönelimli olma, beceride ustalaşmayı, yeterliliği hedeflemektedir. Başarılı olmak için sporcu çok çalışmalı ve elinden gelen en iyi eforu sergilemelidir. Başarı sürecin içerisinde zevk de çalışmadır. Görev yönelimli birey, yarışmaları becerisini geliştirmek için bir şans olarak görür. Rakip ne denli iyi ise, gelişim şansı o denli büyüktür (44).

Görev yönelimli özellikler sergileyen bireyler, beceri ve bilgi gelişimine önem verir ve böylece kişisel gelişimden başarı hazzı sağlar. Bu sporcular, yeni ve zorlayıcı görevleri üstlenmekte ısrarcı ve isteklidirler. Görev yönelimli kişiler, süreçlere önem verir ve yarışma esnasında olduğu kadar, uygulama sırasında elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır (44).

Göreve katılımında sahip olunan yeterlik düzeyi göze alınmaksızın orta güçlük düzeyinde bir görev seçme, etkinliğe yoğunlaşma, aktif çaba, devamlı

ve gelişen performans ve sebat, görev yönelimli bireyleri karakterize eder. Sporda algılanan başarı, beceri gelişimine, görevde ustalaşmaya, sıkı çalışmaya ve etkinlik üzerinde yoğun ilgiye bağlı olarak ortaya çıkar (44.)

Görev yönelimli etkinlikler, eğitimde ve öğrenmede de olumlu sonuçlar vermiştir. Okulda görev yönelimi, akranlarda, sınıf arkadaşları ile işbirliğini, ezberlemekten çok anlamayı sıkı çalışmayı böylece başarı ve genel doyum düzeyinin arttığı gözlenmiştir. Görev yönelimli sınıf ortamında kişi hem beceri gelişimini hem de grup halinde uyumlu öğrenme niteliklerini kazandığından; hataları düzeltmekte, daha uyumlu grup projelerine yönelme şansı bulunmaktadır (44).

Sonuç olarak Nicholls, görev yöneliminin beceri ve bilgi kazanma hedefi ile en iyi performansı gözettiğini belirlemiştir. Böyle bir yönelim bireyin kendi kişisel gelişimine odaklanmasına, öğrenme yaşantılarına açık olmasına ve sonuç olarak da yeterlik duygusuna yol açmaktadır. Spor açısından görev yöneliminde efor vurgulanır ve ödüllendirilir. Oyuncular takımında önemli bir role sahip olduklarını hissederler. Takım içinde hem gelişme hem birlikte çalışma pekiştirilir. Örneğin bir basketbol takımında her oyuncu diğerine öğrenme konusunda yardım ediyor, onun eksiklerini düzeltmek için uğraşıyorsa her oyuncu kendi bireysel performansını geliştirmeye odaklanmışsa, bu takımında görev yönelimli bir sürecin varlığından söz edebiliriz (44).

2.3. Öz Yeterlik

Öz-yeterlik inancı ilk kez, Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'nda ortaya çıkan bir değişken olup, Bandura'ya göre öz yeterlilik, bireyin belli bir performansı göstermesi için gerekli etkinlikleri düzenleyip başarılı bir biçimde gerçekleştirme kapasitesi hakkında kendine ilişkin yargısıdır (Hazır Bıkmaz, 2004). Bu yargılar, olumlu ise kişi karşılaştığı durumla ilgili yapacağı eylemleri, kendisini başarıya ulaştıracak şekilde organize edecektir; ya da bu yargıların olumsuz olması sonucunda başarısızlık kaygısı yaşayacaktır. Öz-yeterlik inançları, bireylerin nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, kendilerini nasıl güdülediklerini ve nasıl davrandıklarını belirler. Yüksek bir yeterlik inancı, başarıyı ve kişisel doyumunu artırır. Yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip bireyler, zorluk düzeyi yüksek olan çalışmalarla karşı karşıya kaldıklarında daha rahat ve verimli olabilirler. Düşük öz-yeterlik inancına sahip kişiler ise, yapacakları çalışmaların gerçekte olduğundan daha da zor olduğuna inanırlar. Bu tip bir düşünce; kaygıyı ve stresi artırırken; kişinin bir problemi en iyi şekilde çözebilmesi için gereken bakış açısını daraltır. Bu nedenle öz-yeterlik inancı, bireylerin başarı algılama düzeylerini çok güçlü bir şekilde etkilemektedir (24).

Öz yeterlilik bireyin yapabildikleri hakkında sahip olduğu inançlardır. Öz yeterlilik, algılanan, gözlenen bir beceri değildir. Bazı şartlar altında bireyin becerileri ile "ne yapabilirim" sorusuna verdiği cevap ile ilgili duyduğu içsel inançtır (Snyder&Lopez,2002). Öz-yeterliği güçlü olan bireyler zor bir

durumla karşı karşıya kaldıklarında bu durumdan kaçmak yerine üstesinden gelinmesi gereken bir görev olarak yaklaşmaktadırlar (51).

Öz yeterlilik, benlik saygısı kavramı ile aynı şey değildir. Benlik saygısı kavramı, kendi kendimiz hakkında nasıl hissettiğimizle ilgilidir ve öz güven genelde tüm durumlarda sabittir. Öz yeterlik ise benlik saygısının aksine yeteneklerimize ne kadar güvendiğimiz ile ilgilidir. Öz yeterlik benlik saygısından farklı olarak duruma özeldir. Örnek olarak; eğer doğal bir sporcuysanız ve spor psikolojisi ile ilgili konular anlamakta zorlanıyorsanız, sizin sahadaki yeteneğiniz sınıftakinden daha yüksek olacaktır (Matt jarvis, 2006). Öz yeterlilik kavramı, motivasyonu artırmada güçlü bir faktördür. Bu demektir ki bireyin başaracağına ilişkin inancı, onun öz yeterliliğini güçlendirirken motivasyonunu da yükseltmektedir. Ayrıca öz yeterlilik, sadece başarı üzerinde etkili değildir. Bireylerde bulunan yetenek, bilgi, beceri, beklenen sonuçlar ya da diğer sonuçlar üzerinde de önemlidir. Öyle ki gerekli bilgi, beceri ya da yetenek kısıtlı olduğu zaman yüksek öz yeterlilik, yetkin performansı ortaya çıkarmayacaktır (Schunk,1996). Bandura tarafından yapılan birçok araştırmada insan fonksiyonunu etkileyen öz-yeterlik inançlarının dört önemli psikolojik süreç tarafından yönetildiği ortaya konmuştur. Bunlar; bilişsel süreçler, güdüsel (motivasyonel) süreçler, duygusal süreçler ve seçme süreçleridir (52).

Bilişsel süreç kişinin düşüncelerini ve zihinsel süreçlerini kontrol edebilme yeteneğini içerir. Kişinin öz-yeterlik inançları engellere karşı ne kadar uzun süre dayanabileceğini ve ne kadar çok çaba göstereceğini yansıtarak, motivasyon seviyesini belirler. Kişinin kapasitesine olan inancı ne kadar çok ise o kadar çok çaba gösterir. Duygusal süreç, duygusal durumu düzenleme olup duygusal ya da psikolojik tepkilere neden olarak birkaç şekilde öz-yeterlik tarafından etkilenir. Öz-yeterlik inançları kişinin girmek istedikleri çevreyi ve aktivitelerin şeklini etkileyerek yaşamı şekillendirmede anahtar bir rol oynar. Seçim süreci yoluyla öz gelişim, kişisel yazgıyı, yaşam stillerini ve potansiyellerini geliştirmesini sağlayan bilgi, seçilen çevre tarafından şekillendirilir (52).

2.3.1. Çocuklarda Öz Yeterlik

Kişisel yeterlik inançları yaşamın tüm önemli geçişlerinde düzenleyici fonksiyonuna rağmen, özellikle ergenlik döneminde önem kazanmaktadır (Caprara ve diğer, 1998). Ergenlik sık sık psiko-sosyal bir karmaşa dönemi olarak nitelendirilir. Yaşamın hiçbir dönemi problemsiz değildir, tekrarlayıcı “stres ve fırtınaların” aksine çoğu ergen aşırı rahatsızlık ya da uyumsuzluk yaşamadan bu dönemdeki önemli değişimleri yaşamaktadır. Buna rağmen, ergenliğe yetersizlik duygusu ile giren genç çevresel taleplere zayıf tepkide bulunacak ve rahatsızlıklar karşısında çabuk incinecektir. Çocukluktan yetişkinliğe geçişi kolaylaştırmak için öncelikli olarak başarı deneyimleri inşa edilerek kişisel yeterlik güçlendirilmelidir (Bandura, 1994). Her gelişim dönemi başa çıkma yeterliği için yeni meydan okumaları beraberinde getirir. Öz-yeterlik algısı, öz-düzenleme vasıtasıyla akran baskısına karşı koyarak

davranış problemlerini azaltıp okul başarısını artırmakta ve akranlar arasında popülariteyi yükselterek ergenlerin gelişimine önemli katkıda bulunmaktadır. Öz-yeterlik inançları ve bazı psikolojik semptomlar arasında güçlü ilişki olduğu birçok araştırmada vurgulanmıştır (53).

Düşük öz-yeterlik inançlarına sahip ergenler yüksek düzeyde psikolojik belirti göstermektedirler. Öz-yeterlik ile psikopatolojik sonuçlar arasındaki ilişkiye bakıldığında duygusal öz-yeterliğin içselleştirilmiş problemlerle, özellikle duygusal ve anksiyete problemleri ile oldukça büyük; somatik problemlerle orta düzeyde; meydan okuyucu davranışlara karşı koyma ve yönetme ile küçük; fakat istatistiksel yönde anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Ergenlik döneminde ruh sağlığı için yüksek duygusal öz-yeterlik önemli bir faktördür. Ergen olumsuz duygular ile başa çıkma yeterliğine sahip olduğunda kendisine olan güveni artacak ve olumsuz duyguların üstesinden daha kolay gelebilmektedir. Öz-yeterlik duygusal problemlerin kaynağında aracı bir rol oynayan bilişsel faktörlerle ilişkili olabilir. Çocuk ve ergenler negatif yaşam olayları ya da tehdit ile yüz yüze geldiklerinde, yüksek öz-yeterlik duygusu bu tür olayları yönetmesine yardımcı olmakta ve onları anksiyete ve depresyondan korumaktadır. Oysaki düşük öz-yeterlik duygusu etkili başa çıkmaya engel olmakta ve çocuk ile ergenlerde depresyon ve anksiyete riskini artırmaktadır (53).

Bandura, Pastorelli, Barbaranelli ve Caprara akademik öz-yeterliğin depresyon ve riskli davranışları azaltmada önemli rol oynadığını belirtmiştir. Akademik öz-yeterliği güçlü kişiler başarısızlığı yönetme ve yorumlamada bazı değişiklikler yaparak ve akademik başarıyı geliştirerek depresyona yönelik incinebilirliği azaltabilmektedirler (53). Ayrıca öğrencilerin yüksek akademik öz-yeterliliklerinin önemini gösteren pek çok çalışma yapılmış ve bu çalışmalarda öğrencilerin akademik öz-yeterlik inançlarının akademik başarıyı artırdığı ortaya çıkmıştır. Lent, Broun ve Larkin (1984) yaptıkları bir araştırmada, akademik başarı düzeyi yüksek olan öğrencilerin sınav notlarının da yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır (54).

Bandura, akademik öz-yeterliğe sahip olan çocukların diğer düzeydeki çocuklara göre daha yüksek düzeyde başarılar sergileyebileceklerinin önceden tahmin edilebileceğini belirtmektedir. Jinks ve Morgan'da, literatürde çocukların akademik öz-yeterliğine doğrudan pek fazla atıfta bulunulmadığını belirterek, mevcut bilgilerle öz-yeterlik ile akademik performans arasında bir ilişkinin varlığının desteklenebileceğini belirtmektedirler. Örneğin Schunk, çocukların öz-yeterlik kapsamında yüksek düzeyli başarıları sağladıklarını ortaya koymuştur. Schunk'ın ortaya koyduğu bir diğer hususta, öz-yeterlik duygusunun geliştirilmesinin göreve bağlılığı sağladığı, daha büyük başarılar edinmesine zemin hazırladığı, diğer yandan öz-yeterlik duygusundaki zayıflamanın daha az bağlılık ve daha düşük başarıyı beraberinde getirdiğidir (55).

Jinks ve Morgan, ilköğretim öğrencilerinin öz-yeterlik algısı ve öz bildirimli notlar arasında önemli düzeyde ilişkilerin olduğunu ve bu ilişkilerin kent ve kırsal bölge okullarında aynı olduğunu ortaya koymuşlardır. Öz-yeterliliği yüksek olan öğrenciler daha fazla strateji deneyecekler ve bu stratejilerinde ısrar edecekler, yeteneklerinden şüphe duyan öğrenciler ise öğrenim sürecinin başlangıcında bir başarısızlık algılarına öğrenme sürecini bırakıp geri çekileceklerdir. Diğer yandan düşük seviyedeki öz-yeterlilik, daha az çaba sarf edilmesine ve düşük başarının gösterilmesine neden olabilmektedir. Öz-yeterliliğin düşük olması, benlik, yetenek ve başarı konusundaki olumsuz düşünceler ve düşük benlik saygısıyla ilgilidir. Böylece düşük öz-yeterlilik beklentileri içindeki insanlar, yeteneklerini aşan herhangi bir eylemden kaçınmaktadırlar. Yüksek öz-yeterlilik yaklaşımı sergileyen insanlar, herhangi zor bir duruma üstesinden gelinebilecek zorluklar olarak yaklaşmaktadırlar. Çocukların akademik materyalleri öğrenmesi gibi dinamikler, çocuklarda öğrenme öz-yeterliliği araştırmalarının nispeten az sayıda olması nedeniyle spekülasyon bir nitelik taşımaktadır. Bandura, Adams ve Bayer'e göre, bireyler başarı stratejileri geliştirdikçe, "algılanan öz-yeterliliğin, bireyin göstereceği çabayı artırarak performans düzeyini etkiler. Feltz, Landers ve Raeder sporcular üzerinde yaptıkları araştırmada, başarılı performans ile öz-yeterlilik arasında pozitif yönlü ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Görüldüğü gibi yeterlilik algıları bireyin performansı üzerinde olumlu ve yüksek düzeyde etkili olmaktadır (55).

2.3.2. Spor ve Öz Yeterlilik

Son yıllarda spor yaşam kalitesini yükseltmek için en önemli sosyal aktivitelerden biri haline gelmiştir. Spor faaliyetlerine katılmak çocukların fiziksel ve duygusal gelişimleri üzerinde pozitif etki etmektedir. Sportif aktivitelere katılan çocukların fiziksel çevrelerine uyum süreci hızlanmakta, sosyal iletişimi kolaylaşmaktadır (56). Yapılan pek çok çalışmada öz yeterliliğin spora yeni başlayan çocuklarda ve yetişkinlerde devamlılığın gelmesinde belirleyici faktör olduğu vurgulanmıştır (57).

Sporcuların, sportif başarılar kazanmalarında etkili olan etmenlerden biri de yeterlilik inançlarıdır. Bandura'nın (1994), "bireyin belli bir görevi yapma kapasitesine dair inancı" olarak tanımladığı öz yeterlilik, genel anlamda bir kişinin kendinden beklenen rolleri yeterli nitelik ve nicelikte yerine getirebilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Bu anlamda, sporcuların müsabaka sürecinde düşünce, motivasyon ve performanslarını etkileyen önemli bir değişken olduğu söylenebilir. Sporcunun öz yeterlilik ve liderlik ilişkisi incelenirken; amaç ve hedef belirlemek, misyon belirlemek ve vizyon oluşturmak, sorun çözücü olmak, etkin kararlar vermek, kendine güven duymak, doğruluk, inisiyatif sahibi olmak, kararlılık, risk almak, takım arkadaşlarını motive etmek, etkili iletişim kurmak, performans değerlendirmek ve stresi yararlı kılma becerileri sonucu ortaya çıkan verimlilik ele alınmaktadır. Öz yeterliliği yüksek ve düşük olan sporcular arasında çalışma disiplini, yeni yöntemler kullanmanın, sportif başarıyı güçlü bir şekilde etkilediği ifade edilebilir. Korkmaz'a (2006) göre, bireyin belli görevde başarılı ya da başarısız olma beklentisinde öz yeterlilik algısı etkilidir. Yapılan

çalışmalarda öz yeterliliğin kişisel hedefler, işi öğrenme, çaba gösterme ve performans düzeylerini öngörme üzerinde etkileri olduğu belirtilmiştir (58).

Güçlü öz yeterlik duygusuna sahip sporcular zorlu problemlerin kolayca üstesinden gelerek, hayal kırıklıklarının ardından daha çabuk toparlanırlar. Ancak düşük öz yeterlik duygusuna sahip olanlar ise zor görevlerin kapasitelerinin üzerinde olduğuna inanarak, kendilerine güvenmezler, başarısızlığa odaklanarak çabuk kaybederler (59).

Öz yeterlik yapısının sporda başarıya ulaşmak için en etkili psikolojik yapılardan biri olduğu düşünölmektedir. Bandura'ya göre öz yeterlik belirli bir görevi başarıyla sonuçlandırmak için inanmak ve güçlü olmak gerekir. Ayrıca geçmiş performansların öz yeterliğin üzerinde etkili olduğu düşünölmektedir (60).

Literatürde öz yeterliğin cinsiyet faktörüne göre incelendiği birçok çalışma bulunmaktadır (24, 33, 34, 35, 36, 37) Willemse, Smith ve VanWyk, (2011) bayanların erkeklere göre daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğunu (33), Manktelow, Farrell ve MacAuliffe, Spence ve ark ise (2001) ise erkeklerin bayanlara göre daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğunu belirtmişlerdir (34, 36). Hankonen ve ark. (2010) ve Canpolat ve Çetinkalp (2011) ise öz yeterlik açısından erkek ve bayanlar arasında anlamlı fark olmadığını ortaya koymuşlardır (35, 37).

Literatürde spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterliği bir arada alan çalışma sayısı çok azdır. Bu değişkenlerinde cinsiyet faktörü çok fazla incelenmişken birbiriyle olan ilişkisi, sosyo-ekonomik düzey, spor türü ve kategorisi faktörleri ele alınmamıştır. Ayrıca benzer yaş grubunda sezon içi değişimin takip edildiği çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, okul sporlarında yer alan öğrencilerin spora katılım güdülerini, başarı hedeflerini ve öz yeterliklerini belirlemek, bu değişkenleri cinsiyet, sosyoekonomik düzey, spor türü ve kategorisine göre karşılaştırmaktır. Ayrıca spora katılım güdüleri ile başarı hedefi ve öz yeterlik puanları arasında ilişkinin incelenmesi de çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır. Çalışmada son olarak, okul sporları sezonu başlangıcın ve ortası ve sonunda spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlilik değişimlerin incelenmesi de amaçlanmaktadır.

MATERYAL VE METOD

3.1. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Antalya Merkez ilçeleri Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez ve Döşemaltı'nda 2011-2012 eğitim öğretim yılında okul sporlarına katılan öğrenciler oluşturmuştur. Antalya Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne bu konuda başvurulmuş ve lisans için 2011-2012 eğitim öğretim yılı içerisinde başvuran sporcu öğrenci sayısı tespit edilmiştir. Bu sporcu sayıları branş türü; Takım ve Bireysel, kategoriler; Küçükler (2000, 2001 ve 2002 doğumlu), Yıldızlar (1998 ve 1999 doğumlu) ve Gençler (1994, 1995, 1996 ve 1997 doğumlu) ve cinsiyet yapılarına göre incelenmiştir.

Çizelge 3.1. 2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılında ANTALYA İli Merkez İlçe İlk ve Orta Öğretim Okullarının Okul Spor Müsabaka Başvurularının Cinsiyet, Spor Türü ve Kategoriyeye Göre Dağılımı

Kategori	Cinsiyet	Takım Sporları			Bireysel Sporlar		
		Evren	%	Örneklem	Evren	%	Örneklem
Küçükler	Kız	684	10	39	568	13	34
	Erkek	1844	28	108	678	15	39
Yıldızlar	Kız	956	14	54	852	19	50
	Erkek	1812	27	105	968	21	55
Gençler	Kız	490	7	27	583	13	34
	Erkek	888	13	50	878	19	50
	Toplam	6674	100	387	4527	100	263

Çizelge 3.1'de görüleceği gibi Antalya ili Merkez ilçelerinde bulunan ilk ve orta öğretim kurumlarınca 2011-2012 eğitim-öğretim yılı spor faaliyetleri için toplam 11201 sporcu öğrenci başvurusu olduğu belirlenmiştir. Bu sporcu sayısının 6674'ini takım sporları (basketbol, futbol, hentbol ve voleybol), 4527'sini bireysel sporlar (atletizm, badminton, güreş, judo, kros, masa tenisi, taekwondo, tenis ve yüzme) oluşturmaktadır. Cinsiyet dağılımına bakıldığında 4133 kız sporcu başvurusu olurken 7068 erkek sporcu başvurusu olduğu belirlenmiştir. Küçükler kategorisinde 3774 (1252 kız, 2522 erkek), yıldızlar kategorisinde 4588 (1808 kız, 2780 erkek) ve gençler kategorisinde ise 2839 (1073 kız, 1766 erkek) sporcu başvurusu olduğu belirlenmiştir. Bütün bu evren sayıları göz önüne alınarak, örneklem büyüklüğü belirlemede büyüklüğü belli olan evren için hazırlanmış aşağıdaki örneklem büyüklüğü saptama formülü kullanılmıştır. Bu araştırma örnekleme için 0.05 anlamlılık düzeyinde ve $d = \pm 0.05$ örnekleme hatası ile hesaplama gerçekleştirilmiştir (37).

$$N = N \cdot t_2 \cdot p \cdot q / d^2 \cdot (N-1) + t_2 \cdot p \cdot q$$

Formül sonucuna göre 650 sporcuya ulaşılması ve grupların dağılım yüzdesine göre Çizelge 3.1'deki örneklem sayıları belirlenmiştir.

3.2. Uygulama

Çalışmanın başlangıcında Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve merkez ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile gerekli yazışmalar yapılarak izin alınmıştır. Daha sonra rasgele örneklem yöntemi ile Antalya merkez ilçelerden öğrenci sporcular belirlenmiştir. Belirlenen okullarda öncelikle okul idaresi ve beden eğitimi öğretmenlerine ve daha sonrada öğrencilere araştırma hakkında bilgi verilmiş, aydınlatılmış onam formları öğrencilerin velilerine iletilmiştir. Anket uygulamaları, araştırmacı tarafından okullara giderek birebir uygulanmış, sosyo-ekonomik düzey ölçeği, öğrenciler aracılığıyla velilere iletilerek doldurulması sağlanmıştır. Daha sonraki aşamada sezon takibinin gerçekleştirilmesi için her kategoriden 24 takım (12 kız, 12 erkek) sporları ve 24 bireysel (12 kız, 12 erkek) sporlar ile uğraşan toplam 144 öğrenci rasgele belirlenmiş ve sezon öncesi sezon ortası ve sezon sonu ölçümleri ile katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik değişimleri takip edilmiştir.

3.3. Materyal

Araştırmada yer alacak sporculara spora katılım güdüsü ölçeği, başarı algısı envanteri çocuk versiyonu, genel öz – yeterlik ölçeği ve kişisel bilgi ve sosyoekonomik düzey ölçeği uygulanmıştır.

3.3.1. Spora Katılım Güdüsü Ölçeği (Participation Motivation Questionnaire PMQ)

Gill, Gross ve Huddleston (1983) tarafından geliştirilen ölçek; bireyin spora katılım nedenlerini içeren 30 maddeden ve 8 alt boyuttan (Beceri Geliştirme, Takım Üyeliği/Ruhu, Eğlence, Arkadaşlık, Başarı/Statü, Enerji Harcama, Hareket/Aktif Olma ve Yarışma) oluşmaktadır. Bireylerin spora katılım nedenleri “Çok Önemli (1)”, “Az Önemli (2)” ve “Hiç Önemli Değil (3)” şeklinde 3’lü ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Ölçekten elde edilen düşük puanlar, spora katılım güdüsünün önemli olduğunu, yüksek puanlar ise önemsiz olduğunu göstermektedir.

Orijinal ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları Gill ve arkadaşları tarafından yapılmış ve Cronbach’s alfa katsayısı alt boyutlar için .78 (Başarı/Statü) ile .30 (Arkadaşlık) arasında olduğu belirlenmiştir. PMQ’nun test-tekrar test yöntemi ile güvenirliği ise .68 bulunmuştur (22).

Envanter 1993 yılında Çelebi (29) tarafından Türkçeye çevrilmiş ve bütün ölçekten elde edilen güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Oyar, Aşçı, Çelebi ve Mülazımoğlu tarafından yaz spor okulunda envanterin geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış ve 8 alt boyut olarak bulunmuştur. Alt boyutlar için Cronbach’s alfa iç tutarlılık katsayısı .61 (Beceri Gelişimi) ile .78

(Başarı/Statü) arasında bulunmuştur. Toplam ölçekten elde edilen iç tutarlılık .86 olarak bulunmuştur (7).

Araştırmada PMQ alt boyutları için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı .45 (Beceri Gelişimi) ile .60 (Takım Üyeliği/Ruhu) arasında bulunmuş ve toplam ölçekten alınan iç tutarlılık .86 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre PMQ bu çalışmada güvenilir bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

3.3.2. Başarı Algısı Envanterinin Çocuk Versiyonu (The Children's Version Of The Perception Of Success Questionnaire-POSQ-Ch)

Roberts, Treasure ve Balague (1998) tarafından geliştirilen ölçek, yargıların beş değerlendirme basamağına göre yapıldığı 6'sı görev, 6'sı ego yönelimi olmak üzere 12 maddeden oluşmakta ve iki alt ölçeği içermektedir. Görev yönelimli maddelerine örnek olarak "Spor yaparken, gerçekten gelişme gösterdiğim zaman kendimi çok başarılı hissederim"; ego yönelimli maddelerine örnek olarak "Spor yaparken, diğer sporcuları yendiğim zaman kendimi çok başarılı hissederim" verilebilir. Orijinal ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Roberts, Treasure ve Balague (1998) tarafından yapılmış ve Cronbach's alfa katsayısı görev yönelimi alt ölçeği için .87, ego yönelimi alt ölçeği için ise .84 olarak bulunmuştur (69).

Envanterin 2006 yılında Çetinkalp tarafından Türkçeye çevrilmiş ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için, temel bileşenler faktör analizi kullanılmıştır. Madde ayırt ediciliği için bu altı alt ölçeğin her birindeki maddelerin madde-toplam test korelasyonlarına bakıldığında, değerlerin pozitif ve yüksek olduğu belirlenmiştir. Cronbach alfa değerleri, görev yönelimi alt ölçeği için .79 ve ego yönelimi alt ölçeği için ise .77 olarak bulunmuştur (61).

Çalışmada Başarı Algısı Envanterinin Çocuk Versiyonu için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı görev yönelimi alt ölçeği için .81 ve ego yönelimi alt ölçeği için ise .84 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre Başarı Algısı Envanterinin Çocuk Versiyonu bu çalışmada güvenilir bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

3.3.3. Genel Öz-yeterlik Ölçeği

Genel Öz-Yeterlik Ölçeği (General Self-Efficacy Scale) Jarrusselam ve Shwarzer 1979 yılında, 20 maddeden oluşturulmasına karşın, madde sayısı yine Jarrusselam ve Shwarzer tarafından 1981 yılında 10 maddeye indirilmiştir. Ölçek Türkçe'ye Yeşilay (Yeşilay, 1993; Akt.: Schwarzer, 2004) tarafından çevrilmiştir. Ölçek uygulanan kişiler, ölçekteki ifadelerle ilişkin cevaplarda 1-bana hiç uygun değil, 2-bana biraz uygun, 3-bana çoğu kez uygun ve 4 bana her zaman uygun sıklık derecelerinden kendilerine uygun olanı seçerek ölçeği cevaplandırmışlardır. Ölçeğin puan aralığı 10-40 arasında değişmektedir. Genel Öz-Yeterlik Ölçeğinin Güvenirliği, 23 ülkede yapılan çalışmalarda genel Öz- Yeterlik Ölçeğinin Cronbach Alpha güvenilirlik

katsayısı 0.76 ile 0.90 arasında değişmektedir. Genel Özyeterlik Ölçeğinin geçerlik çalışması Çetin ve Fıkrıkoca tarafından yapılan faktör analizi sonucunda faktör yüklerinin 0.43 ile 0.69 arasında değiştiği bulunmuştur. Araştırmacılar tarafından oluşturulan model ölçeğin toplam %48'lik varyansını açıklamıştır (70)

Çalışmada Genel Öz-Yeterlik Ölçeği için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı. 88 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre Genel Öz-Yeterlik Ölçeğinin bu çalışmada güvenilir bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

3.3.4. Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği

Velilere ad-soyadı, cinsiyet, öğrenciye yakınlık düzeyi, yaş, meslek ve eğitim düzeyi ile ilgili olarak bilgi toplamak ve sosyo-ekonomik düzeylerini belirlemek amacıyla "Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği" uygulanmıştır. Bacanlı (1997) tarafından düzenlenen sosyo-ekonomik düzey ölçeği araştırmanın amacına göre düzenlenmiştir. Ankette 13 soru bulunmaktadır. İlk dört soru velinin adı-soyadını, yaşını, öğrenciye yakınlık düzeyini ve yaşını belirlemektedir. Diğer dokuz soru da velinin sosyo-ekonomik düzeyini saptamaya yöneliktir (43). Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeğinin orijinal çalışmada elde edilen Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı.73 olarak bulunmuştur.

Çalışmada Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği için Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı. 72 olarak bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeğinin bu çalışmada güvenilir bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

3.4. İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizi SPSS ve Excel (Analyses Tool Pack) paket programlarında yapılmıştır. İlk olarak verilerin tanımlayıcı istatistikleri gerçekleştirilmiştir. Kolmogrov-Simirnov testi kullanılarak normal dağılım ölçütleri kontrol edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir ($p < 0.05$). Daha sonraki aşamada gerçekleştirilen istatistiksel analizlerde non-parametrik testler kullanılmıştır. Cinsiyet ve Spor türü karşılaştırmaları Mann Whitney-U testi ile gerçekleştirilirken, Kategori (Küçükler/Yıldızlar/Gençler) ve sosyo-ekonomik düzey (Alt-Orta ve Üst SED) karşılaştırmalarında önce Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Farkın yönünü belirlemek için yapılan takip testinde ise Bonferonni düzeltilmeli Mann Whitney-U testi kullanılmıştır. Sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonu gerçekleştirilen takip ölçümlerin karşılaştırılmasında ise Friedman testi, farkın yönünü belirlemek için ise Bonferonni düzeltilmeli Wilcoxon İz testi kullanılmıştır. Ortalamalar arasında farkın anlamlılığı testlerinde $\alpha = 0,05$ yanılma düzeyi dikkate alınmıştır ($p < 0,05$).

BULGULAR

Okul sporlarında yer alan öğrencilerin spora katılım güdülerini, başarı hedeflerini ve öz yeterliklerini belirlemek, bu değişkenleri cinsiyet, sosyoekonomik düzey, spor türü ve kategorisine açısından karşılaştırmasını amaçlayan çalışmanın evrenini Antalya Merkez ilçeleri Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez ve Döşemaltı'nda 2011-2012 eğitim öğretim yılında okul sporlarına katılan öğrenciler oluşturmuştur. Yapılan hesaplamalar sonucunda evrenin temsil eden toplam 715 sporcuya (426 Erkek, 289 Kız) belirlenen anket ve formlar okul ortamında uygulanmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılan sporcuların cinsiyet, kategori ve spor türü dağılımları çizelge 4.1.de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Çalışmada yer alan sporcuların cinsiyet, kategori ve spor türü dağılımı

Kategori	Spor Türü	Erkekler		Kızlar	
			Toplam		Toplam
Küçükler	Takım	110	150	49	81
	Bireysel	40		32	
Yıldızlar	Takım	104	160	64	119
	Bireysel	56		55	
Gençler	Takım	50	116	49	89
	Bireysel	66		40	
	Toplam	426		289	

Veriler iki temel amacı belirlemek üzere iki aşamada incelenmiştir. Birinci aşamada, spora katılım güdüsü, başarı hedefleri ve öz yeterlik değişkenlerinin cinsiyet, sosyoekonomik düzey, spor türü ve kategorisine açısından karşılaştırması gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada ilk olarak cinsiyet karşılaştırılması gerçekleştirilmiş, daha sonra kategori, spor türü ve sosyoekonomik düzey karşılaştırmalarında erkekler ve kızlar kendi içerisinde karşılaştırılmıştır. Çalışmanın ikinci aşamasında ise her bir kategori ve spor türünden 12 kişi olacak şekilde toplam 146 öğrenci üzerinde okul sporlarında yer aldıkları sezon başlangıcı, sezon ortası ve sezon sonu dönemde spora katılım güdülerini, başarı hedefleri ve öz yeterlikleri açısından farklılık gösterip göstermedikleri açısından incelenmiştir.

4.1. Spora Katılım Güdüsü, Başarı Algısı ve Öz Yeterlik Cinsiyet Karşılaştırma Bulguları

Çalışmada yer alan erkek ve kız öğrencilerin yaş, spor yaşı ve Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlerin ortalama (ORT) ve standart sapma (SS) değerleri çizelge 4.2'de verilmiştir.

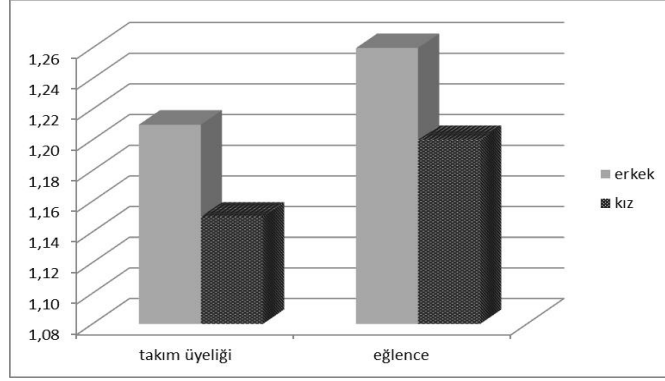
Çizelge 4.2. Erkek ve kız sporcuların yaş, spor yaşı ve katılım güdüsü ölçeğinin alt boyutlarında elde ettiği ortalama ve standart sapma değerleri.

	Erkek (n=426)			Kız (n=289)	
	ORT	SS		ORT	SS
Yaş (yıl)	12.74	1.78	Z=-1.48, p=.14	12.96	1.78
Spor yaşı (yıl)	4.49	2.16	Z=-1.11, p=.27	4.41	2.33
Beceri Gelişimi	1.13	.22	Z=-.12, p=.91	1.13	.24
Takım Üyeliği/Ruhu *	1.21	.31	Z=-2.79, p=.01	1.15	.27
Eğlence*	1.26	.30	Z=-2.18, p=.03	1.20	.27
Arkadaşlık	1.23	.34	Z=-.36, p=.72	1.24	.34
Başarı/Statü	1.23	.28	Z=-.18, p=.86	1.23	.28
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.24	.30	Z=-1.67, p=.09	1.19	.26
Hareket/Aktif Olma	1.22	.37	Z=-1.62, p=.10	1.16	.31
Yarışma	1.23	.31	Z=-.09, p=.93	1.25	.36

* cinsiyet farkı p<.05

Cinsiyet farklılıklarının karşılaştırılmasında verilerin normal dağılım göstermediği tespit edildiği için (Kolmogrov-Smirnov Testi), parametrik olmayan testler kullanılmıştır (Mann Whitney-U testi). Tablo 2'de de görüldüğü üzere erkek ve kızların yaş ve spor yaşları birbirine benzerdir (p>.05). Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında erkek ve kız sporcular arasında sadece takım üyeliği/ruhu ve eğlence alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir (sırasıyla Z=-2.79, p=.01, ve Z=-2.18, p=.03). Beceri gelişimi, arkadaşlık, başarı/statü, fiziksel uygunluk/enerji, hareket/aktif olma ve yarışma alt boyutlarında erkek ve kız sporcuların benzer değerler elde ettiği tespit edilmiştir (p>.05).

Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde edilen değerlerin düşük olmasının daha yüksek güdüyü ifade etmesi göz önüne alındığında kız sporcuların hem takım üyeliği/ruhu hem de eğlence güdülerinin erkek sporculara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Şekil 4.1. Erkek ve kız sporcuların takım üyeliği/ruhu ve eğlence alt boyutlarında elde ettikleri değerler.

Erkek ve kız sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, erkeklerin ve kızların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı belirlenmiştir. Erkekler spora katılım açısından en düşük güdü değerini eğlence alt boyutunda elde ederken, kızlar yarışma alt boyutunda elde etmiştir.

Erkek ve kız sporcuların Başarı Algısı Envanterinin Çocuk Versiyonundan elde ettikleri ortalama ve standart değerleri çizelge 4.3.'de sunulmuştur.

Çizelge 4.3. Erkek ve kız sporcuların başarı algısı envanterinden elde ettikleri görev ve ego yönelim değerleri.

	Erkek (n=426)		z=-2.24, p=.44	Kız (n=289)	
	ORT	SS		ORT	SS
Görev Yönelimi	4.74	.38		4.77	.36
Ego Yönelimi	4.64	.51	z=-.44, p=.66	4.62	.50

Çizelge 4.3.'de de görüldüğü üzere, erkek ve kız sporcuların görev yönelim ve ego yönelim değişkenleri açısından aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Hem erkek, hem de kızlarda baskın olan hedef yönelim türünün görev yönelim olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.4. Genel Öz Yeterlik Ölçeği ile ölçülen öz yeterlik değişkeninden erkek ve kız sporcuların elde ettikleri değerlerin ortalama ve standart sapmaları

	Erkek (n=426)		Z=-1.06, p=.29	Kız (n=289)	
	ORT	SS		ORT	SS
Öz Yeterlik Puanı	34.90	5.18		34.53	5.22

Erkek ve kız sporcuların öz yeterlik puanları incelendiğinde benzer değerler elde ettikleri ve iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir.

Bundan sonraki istatistiksel analizlerde erkek ve kız sporcular; kategori, spor türü ve sosyoekonomik düzey grupları açısından ayrı ayrı ele alınarak incelenmiştir.

4.2. Erkekler Kategori Karşılaştırma Bulguları

Çalışmaya gönüllü olarak katılan toplam 426 erkek sporcunun spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri çizelge 4.5' de sunulmuştur.

Çizelge 4.5. Erkekler kategorilere göre yaş, spor yaşı, spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlilik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

Değişkenler	Küçükler (n=150)		Yıldızlar (n=160)		Gençler (n=116)	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
Yaş (yıl)	11.03	1.20	12.76	.72	14.93	.66
Spor Yaşı (yıl)	3.68	1.70	4.47	1.72	5.57	2.72
Beceri Gelişimi	1.06	.13	1.16	.24	1.17	.25
Takım Üyeliği/Ruhu	1.13	.25	1.23	.27	1.28	.38
Eğlence	1.22	.29	1.25	.25	1.31	.36
Arkadaşlık	1.17	.27	1.20	.27	1.36	.46
Başarı/Statü	1.21	.27	1.25	.25	1.24	.33
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.22	.26	1.24	.27	1.26	.36
Hareket/Aktif Olma	1.13	.28	1.26	.38	1.28	.45
Yarışma	1.27	.33	1.21	.30	1.22	.31
Görev Yönelimi	4.77	.40	4.76	.34	4.68	.40
Ego Yönelimi	4.64	.51	4.68	.43	4.58	.61
Öz Yeterlik	34.87	4.77	35.61	4.64	33.98	6.19

Erkeklerde farklı kategoride okul sporlarına katılan öğrencilerin spor katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve sonuçlar çizelge 4.6' da sunulmuştur.

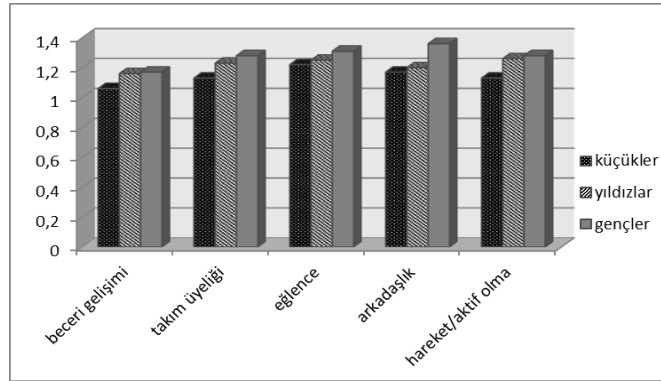
Çizelge 4.6. Kategori değişkenine göre erkek sporcuların katılım güdüsü, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları

Değişkenler	Kategori	Sıra ortalama	sd	χ^2	p	
Beceri Gelişimi	Küçükler (A)	182.54	2	21.56	.00	A-B A-C
	Yıldızlar (B)	228.38				
	Gençler (C)	233.02				
Takım Üyeliği/Ruhu	Küçükler (A)	178.1	2	23.28	.00	A-B A-C
	Yıldızlar (B)	232.73				
	Gençler (C)	232.75				
Eğlence	Küçükler	200.17	2	3.31	.19	p>.05
	Yıldızlar	217.81				
	Gençler	224.79				
Arkadaşlık	Küçükler (A)	195.89	2	13.02	.00	A-C B-C
	Yıldızlar (B)	207.98				
	Gençler (C)	243.88				
Başarı/Statü	Küçükler	201.11	2	5.11	.08	p>.05
	Yıldızlar	229.74				
	Gençler	207.12				
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Küçükler	208.06	2	.73	.70	p>.05
	Yıldızlar	219.3				
	Gençler	212.53				
Hareket/Aktif Olma	Küçükler (A)	192.43	2	1.44	.01	A-B A-C
	Yıldızlar (B)	226.91				
	Gençler (C)	222.25				
Yarışma	Küçükler	229.39	2	4.78	.09	p>.05
	Yıldızlar	203.8				
	Gençler	206.34				
Görev Yönelim	Küçükler (A)	227.86	2	6.04	.04	A-C
	Yıldızlar (B)	215.05				
	Gençler (C)	192.79				
Ego Yönelim	Küçükler	217.7	2	.76	.68	p>.05
	Yıldızlar	215.34				
	Gençler	205.53				
Öz Yeterlik	Küçükler	208.37	2	5.91	.052	p>.05
	Yıldızlar	230.99				
	Gençler	196				

Çizelge 4.6'da da görüldüğü üzere küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde gruplar arasında spora katılım güdülerinden beceri gelişimi, takım üyeliği/ruhu, eğlence, arkadaşlık, hareket/aktif olma ve başarı hedeflerinden görev yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir. Gruplar arasında farkın hangi grup ya da

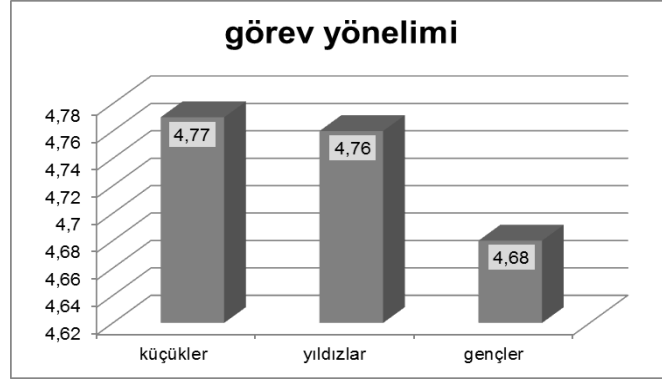
gruplardan kaynaklandığını bulmak için Mann-Whitney *U* testleri yapılmış, Bonferroni düzeltmesi uygulanarak tüm etkiler için anlamlılık düzeyi ($0,05/3=0,0167$) 0,0167 olarak kabul edilmiştir.

Spora katılım güdülerinden beceri gelişimi güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Beceri gelişimi güdü açısından küçükler en yüksek değere sahip iken gençlerin en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir. Takım üyeliği/ruhu güdüsü incelendiğinde benzer olarak küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Takım üyeliği/ruhu açısından en yüksek değeri küçükler kategorisindeki sporcular elde ederken, gençler kategorisinde yer alan sporcular en düşük değere sahiptir. Arkadaşlık güdüsü incelendiğinde gençler ile hem küçükler, hem de yıldızlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Arkadaşlık güdüsünde de en yüksek değere sahip grup küçükler kategorisi iken en düşük değer gençler kategorisindedir. Spor katılım güdülerini açısından kategori değişkeni açısından fark olduğu tespit edilen son katılım güdüsü hareket etme/aktif olma güdüsü olmuştur. Hareket etme/aktif olma güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Hareket etme/aktif olma güdüsü açısından küçükler en yüksek değere sahip iken, yıldızlar en düşük değere sahiptir.

Şekil 4.2. Farklı kategorilerde yer alan erkeklerin spora katılım güdüsü değerleri

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, küçükler, yıldızlar ve gençler arasında görev yönelimi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Görev yönelimi puanı açısından küçükler kategorisinde yer alan erkek sporcuların, gençler kategorisinde yer alanlardan daha yüksek değerlere sahip olduğu bulunmuştur.

Şekil 4.3. Farklı kategorilerde yer alan erkek sporcuların görev yönelim değerleri

4.3. Kızlar Kategori Karşılaştırma Bulguları

Çalışmaya gönüllü olarak katılan toplam 289 kız sporcunun spora katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri çizelge 4.7’ de sunulmuştur.

Çizelge 4.7. Kızların kategorilere göre yaş, spor yaşı, spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlilik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

Değişkenler	Küçükler (n=81)		Yıldızlar (n=119)		Gençler (n=89)	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
Yaş (yıl)	10.96	1.05	12.82	.88	14.98	.68
Spor Yaşı (yıl)	3.44	1.55	3.89	1.72	6.01	2.80
Beceri Gelişimi	1.10	.19	1.13	.23	1.14	.29
Takım Üyeliği/Ruhu	1.11	.19	1.14	.23	1.21	.35
Eğlence	1.18	.24	1.19	.22	1.23	.34
Arkadaşlık	1.22	.32	1.22	.28	1.30	.43
Başarı/Statü	1.20	.22	1.23	.23	1.25	.36
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.16	.19	1.21	.23	1.20	.33
Hareket/Aktif Olma	1.10	.22	1.19	.32	1.18	.36
Yarışma	1.31	.42	1.20	.27	1.26	.39
Görev Yönelimi	4.79	.42	4.80	.29	4.71	.36
Ego Yönelimi	4.69	.45	4.57	.57	4.63	.45
Öz Yeterlik	34.42	5.84	35.70	4.03	33.07	5.67

Kızlarda farklı kategoride okul sporlarına katılan öğrencilerin spor katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve sonuçlar çizelge 4.8’ de sunulmuştur.

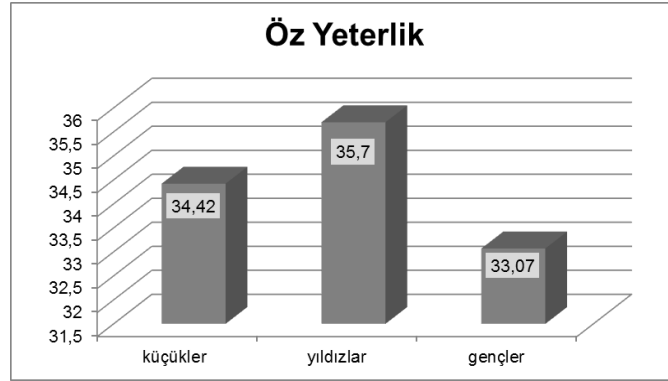
Çizelge 4.8. Kategori değişkenine göre kız sporcuların katılım güdüsü, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları

Değişkenler	Kategori	Sıra ortalama	sd	X ²	p	
Beceri Gelişimi	Küçükler	139.7	2	0.74	0.69	p>.05
	Yıldızlar	145.89				
	Gençler	148.63				
Takım Üyeliği/Ruhu	Küçükler	136.38	2	2.50	0.29	p>.05
	Yıldızlar	144.46				
	Gençler	153.57				
Eğlence	Küçükler	138.09	2	0.91	0.64	p>.05
	Yıldızlar	147.88				
	Gençler	147.44				
Arkadaşlık	Küçükler	138.83	2	1.03	0.60	p>.05
	Yıldızlar	145.05				
	Gençler	150.55				
Başarı/Statü	Küçükler	139.05	2	0.84	0.66	p>.05
	Yıldızlar	149.53				
	Gençler	144.37				
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Küçükler	137.83	2	3.48	0.18	p>.05
	Yıldızlar	155.25				
	Gençler	137.82				
Hareket/Aktif Olma	Küçükler	134.51	2	3.62	0.16	p>.05
	Yıldızlar	152.11				
	Gençler	145.04				
Yarışma	Küçükler	153.62	2	2.29	0.32	p>.05
	Yıldızlar	137.53				
	Gençler	147.15				
Görev Yönelim	Küçükler	154.64	2	5.09	0.08	p>.05
	Yıldızlar	149.67				
	Gençler	129.98				
Ego Yönelim	Küçükler	154.06	2	1.44	0.486	p>.05
	Yıldızlar	141.56				
	Gençler	141.35				
Öz Yeterlik	Küçükler (A)	145.41	2	12.49	0.01	B-C
	Yıldızlar (B)	162.46				
	Gençler (C)	121.28				

Çizelge 4.8' de de görüldüğü üzere kız sporcularda küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde sadece öz yeterlik değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). Gruplar arasında arın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Mann-Whitney *U* testleri

yapılmış, Bonferroni düzeltmesi uygulanarak tüm etkiler için anlamlılık düzeyi ($0,05/3=0,0167$) 0,0167 olarak kabul edilmiştir.

Okul sporlarında farklı kategorilerde yer alan kız öğrencilerde öz yeterlik düzeyleri açısından sadece yıldızlar ve gençler kategorilerinde anlamlı fark gözlenmiştir ($p<.05$). Yıldız kızlar öz yeterlik düzeyi açısından genç kızlardan anlamlı olarak daha yüksek değerlere sahiptir. Öz yeterlik açısından en düşük değeri genç kızların elde ettiği gözlenmiştir.

Şekil 4.4. Farklı kategorilerde yer alan kız sporcuların öz yeterlik değerleri

4.4. Erkekler Spor Türü Karşılaştırma Bulguları

Çalışmada yer alan erkek öğrencilerin uğraştıkları spor türüne göre (takım – bireysel) spora katılım güdükleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerler çizelge 4.9' da sunulmuştur

Çizelge 4.9. Erkek sporcuların spor türüne göre (takım – bireysel) spora katılım güdükleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

	Takım (n=264)		Z=-, p=.	Bireysel (n=162)	
	ORT	SS		ORT	SS
Beceri Gelişimi	1.13	0.22	Z=-.07, p=.94	1.12	0.22
Takım Üyeliği/Ruhu	1.19	0.28	Z=-.77, p=.44	1.24	0.35
Eğlence	1.26	0.30	Z=-.74, p=.46	1.24	0.29
Arkadaşlık	1.21	0.31	Z=-1.52, p=.13	1.27	0.37
Başarı/Statü	1.25	0.30	Z=-1.59, p=.11	1.20	0.25
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.24	0.29	Z=-.06, p=.95	1.24	0.30
Hareket/Aktif Olma	1.22	0.39	Z=-.31, p=.76	1.22	0.35
Yarışma	1.24	0.32	Z=-.63, p=.53	1.22	0.30
Görev Yönelimi	4.72	0.40	Z=-.90, p=.37	4.76	0.34
Ego Yönelimi*	4.60	0.55	Z=-2.18, p=.03	4.71	0.43
Öz Yeterlik Puanı	35.24	4.67	Z=-1.22, p=.22	34.36	5.88

* spor türü farkı $p<.05$

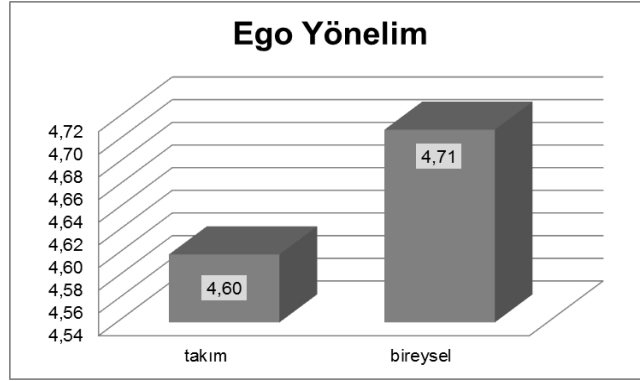
Çizelge 4.9' da görüldüğü gibi takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkek sporcuların katılım motivasyonu alt boyutlarında istatistikse olarak anlamlı fark olmadığı, benzer sonuçlar elde ettikleri görülmektedir ($p>.05$)

Takım ve bireysel sporcularla uğraşan erkeklerin spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşanların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı belirlenmiştir. Takım sporları ile uğraşanların spora katılım açısından en düşük güdü değerini, eğlence alt boyutunda elde ederken, bireysel sporlarla uğraşanlar arkadaşlık alt boyutunda elde etmiştir.

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkekler arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($Z=-2.18$, $p=.03$) belirlenmiştir. Bireysel sporlar ile uğraşan erkeklerin takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanların anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkek sporcularda baskın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu tespit edilmiştir.

Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkekler arasında öz yeterlik açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Şekil 4.5. Erkek sporcuların spor türüne göre (takım-bireysel) Ego Yönelimi değerleri

4.5. Kızlar Spor Türü Karşılaştırma Bulguları

Çalışmada yer alan kız öğrencilerin uğraştıkları spor türüne göre (takım – bireysel) spora katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerler çizelge 4.10' da sunulmuştur.

Çizelge 4.10. Kız sporcuların spor türüne göre (takım – bireysel) spora katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

	Takım (n=162)		Z=-.35, p=.73	Bireysel (n=127)	
	ORT	SS		ORT	SS
Beceri Gelişimi	1.12	0.23	Z=-.35, p=.73	1.13	0.25
Takım Üyeliği/Ruhu*	1.11	0.20	Z=-2.96, p=.00	1.21	0.32
Eğlence	1.20	0.26	Z=-.62, p=.54	1.21	0.27
Arkadaşlık	1.24	0.34	Z=-.01, p=.99	1.24	0.35
Başarı/Statü	1.23	0.26	Z=-.53, p=.60	1.23	0.30
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.20	0.23	Z=-1.50, p=.13	1.18	0.28
Hareket/Aktif Olma	1.15	0.29	Z=-1.08, p=.28	1.19	0.33
Yarışma	1.24	0.33	Z=-.33, p=.74	1.26	0.39
Görev Yönelimi	4.76	0.33	Z=-1.13, p=.26	4.78	0.39
Ego Yönelimi*	4.60	0.45	Z=-2.04, p=.04	4.65	0.56
Öz Yeterlik Puanı*	34.17	5.08	Z=-2.12, p=.03	34.98	5.38

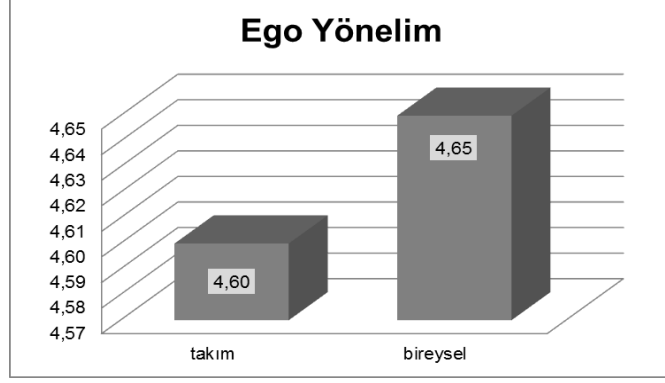
* spor türü farkı $p < .05$

Takım ve bireysel sporlarla uğraşan kız sporcuların katılım motivasyonu alt boyutları incelendiğinde, iki grup arasında sadece Takım üyeliği/ruhu güdüsü açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($Z = -2.96, p = .00$), diğer güdüler açısından iki grubun benzer değerler elde ettiği gözlenmiştir ($p > .05$). Takım sporları ile uğraşanların takım üyeliği/ruhu güdüsünün bireysel sporla ile uğraşanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Takım ve bireysel sporlarla uğraşan kız sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, takım sporları ile uğraşan kızların takım üyeliği/ruhu alt boyutunda en yüksek puan değerine sahipken bireysel sporlar ile uğraşanların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu belirlenmiştir. Takım ve bireysel sporlar ile uğraşanların yarışma güdüsü alt boyutunda en düşük puan değerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

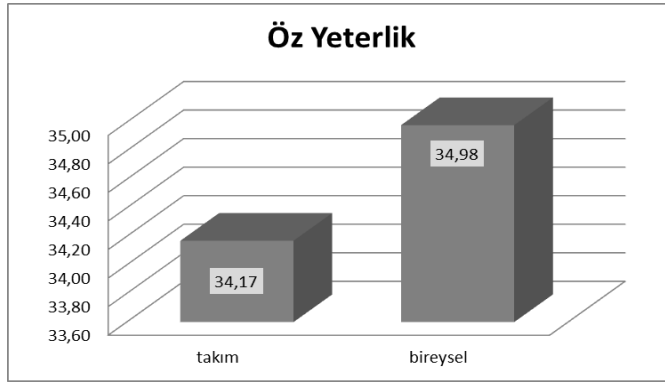
Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşan kızlar arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($Z = -2.04, p = .04$) belirlenmiştir. Bireysel sporlar ile uğraşan kızların takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan kız sporcularda baskın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.6. Kız sporcuların spor türüne göre (takım-bireysel) Ego Yönelimi değerleri

Kız sporcuların öz yeterlik anketinde elde ettikleri değerler incelendiğinde takım ve bireysel sporlar ile uğraşanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ($Z=-2.12$, $p=.03$), bireysel sporlar ile uğraşanların daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.7. Kız sporcuların spor türüne göre (takım-bireysel) öz yeterlik değerleri

4.6. Erkekler Sosyo Ekonomik Düzey Karşılaştırma Bulguları

Çalışmada sosyo-ekonomik düzey (SED) farklılıklarına göre okul sporlarında yer alan erkeklerin, spora katılım güdöleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri çizelge 4.11' de sunulmuştur.

Çizelge 4.11. Sosyo ekonomik düzeylerine göre erkek sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

Değişkenler	Düşük SED (n=67)		Orta SED (n=292)		Yüksek SED (n=67)	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
Beceri Gelişimi	1.08	.16	1.15	.23	1.09	.17
Takım Üyeliği/Ruhu	1.13	.22	1.25	.33	1.13	.24
Eğlence	1.22	.24	1.28	.32	1.17	.24
Arkadaşlık	1.23	.32	1.26	.36	1.14	.22
Başarı/Statü	1.18	.24	1.23	.28	1.27	.30
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.28	.29	1.24	.31	1.18	.22
Hareket/Aktif Olma	1.20	.33	1.25	.40	1.10	.24
Yarışma	1.16	.26	1.24	.32	1.27	.31
Görev Yönelimi	4.72	.50	4.72	.37	4.86	.22
Ego Yönelimi	4.67	.48	4.64	.52	4.60	.53
Öz Yeterlik	34.43	6.62	34.93	4.92	35.24	4.67

Çalışmaya katılan gruba Bacanlı, 1997 tarafından geliştirilen sosyo-ekonomik düzey anketi güncellenerek uygulanmış ve burada elde edilen puanlar standart T puanına dönüştürülmüştür. Daha sonra ortalama ve standart sapma değerleri (50 ± 10) kullanılarak, çalışmaya katılanlar düşük sosyo ekonomik düzey (40 puan ve altı), orta sosyoekonomik düzey (40.01 – 59.99) ve yüksek sosyo-ekonomik düzey (60 puan ve üstü) olarak gruplandırılmıştır.

Çalışmada gönüllü olarak yer alan 426 erkek sporcunun 67'si (%15.73) düşük SED grubunda, 292'si (%68.54) orta SED grubunda ve 67'si (%15.73) yüksek SED grubunda yer aldığı belirlenmiştir.

Erkeklerde farklı sosyo ekonomik düzeylerde okul sporlarına katılan öğrencilerin spor katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve sonuçlar çizelge 4.12'de sunulmuştur.

Çizelge 4.12. Sosyo ekonomik düzeylerine göre erkek sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları

Değişkenler	Sosyo-Ekonomik Düzey	Sıra ortalama	sd	χ^2	p	
Beceri Gelişimi	Düşük (A)	194.21	2	6.91	.03	Bonferonni Anlamlı fark yok
	Orta (B)	222.26				
	Yüksek (C)	194.61				
Takım Üyeliği/Ruhu	Düşük	184.72	2	19.92	.00	A-B
	Orta	227.17				B-C
	Yüksek	182.72				
Eğlence	Düşük	207.89	2	7.21	.03	B-C
	Orta	222.31				
	Yüksek	180.72				
Arkadaşlık	Düşük	214.43	2	4.54	.10	p>.05
	Orta	219.27				
	Yüksek	187.43				
Başarı/Statü	Düşük	191.75	2	4.05	.13	p>.05
	Orta	214.19				
	Yüksek	232.24				
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Düşük	239.47	2	5.01	.08	p>.05
	Orta	211.70				
	Yüksek	195.36				
Hareket/Aktif Olma	Düşük	213.10	2	7.27	.03	B-C
	Orta	220.39				
	Yüksek	183.88				
Yarışma	Düşük	191.63	2	4.60	.10	p>.05
	Orta	214.14				
	Yüksek	232.57				
Görev Yönelim	Düşük	223.01	2	6.84	.03	B-C
	Orta	204.37				
	Yüksek	243.78				
Ego Yönelim	Düşük	222.69	2	.55	.76	p>.05
	Orta	212.57				
	Yüksek	208.36				
Öz Yeterlik	Düşük	214.72	2	.53	.97	p>.05
	Orta	212.61				
	Yüksek	121.28				

Çizelge 4.12'de de görüldüğü üzere düşük, orta ve yüksek SED grupları arasında spora katılım güdülerinden beceri gelişimi, takım üyeliği/ruhu, eğlence, ve hareket/aktif olma ve başarı hedeflerinden görev yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir ($p<.05$). Gruplar arasında farkın hangi grup ya da gruplardan

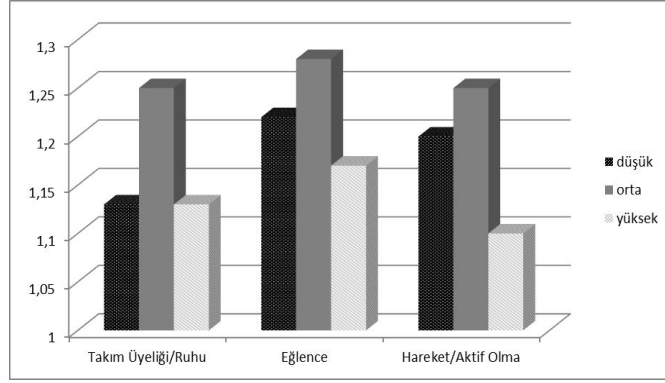
kaynaklandığını bulmak için Mann-Whitney *U* testleri yapılmış, Bonferroni düzeltilmesi uygulanarak tüm etkiler için anlamlılık düzeyi ($0,05/3=0,0167$) 0,0167 olarak kabul edilmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda spora katılım güdülerinden beceri gelişimi güdüsünde üç grup arasında Bonferroni düzeltilmesi sonrasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,017$). Beceri gelişimi güdüsü açısından düşük SED en yüksek değere sahip iken orta SED en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir. Takım üyeliği/ruhu güdüsü incelendiğinde orta SED ile hem düşük SED hem de yüksek SED arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,017$). Takım üyeliği/ruhu açısından en yüksek değeri düşük ve yüksek SED grubundaki sporcular elde ederken, orta SED grubunda yer alan sporcular en düşük değere sahiptir. Hareket etme/aktif olma güdüsü incelendiğinde orta SED ile yüksek SED arasında farkın anlamlı olduğu gözlenmiştir ($p<0,017$). Hareket etme/aktif olma güdüsünde de en yüksek değere sahip grubun yüksek SED olduğu, en düşük değere sahip grubun ise orta SED olduğu belirlenmiştir.

Farklı sosyoekonomik düzey grubunda yer alan erkek sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, SED gruplarının tümünden beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı belirlenmiştir. Spora katılım açısından en düşük güdü değeri incelendiğinde ise düşük SED grubunda fiziksel uygunluk/enerji harcama güdüsünün orta SED grubunda eğlence güdüsünün ve yüksek SED grubunda ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip olduğu görülmüştür.

Erkek sporcularda sosyo-ekonomik düzey ile başarı algısı ve öz yeterlik değişkenleri incelendiğinde, gruplar arasında sadece başarı algısının görev yönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, ego yönelim ve öz yeterlik değişkenleri açısından sosyo-ekonomik düzey gruplarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Görev yönelimde oluşan SED farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucunda, orta SED ile yüksek SED grupları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,017$). Yüksek SED grubunun daha yüksek düzeyde görev yönelim puanı elde ettiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından düşünüldüğünde her üç grupta da görev yönelim puanlarının ego yönelim puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.8. Erkekler Sosyo-Ekonomik Düzey Katılım Güdüleri Karşılaştırma Değerleri

4.7. Kızlar Sosyo ekonomik Düzey Karşılaştırma Bulguları

Çalışmaya katılan kız sporcuların sosyo-ekonomik düzey gruplarına göre, spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri çizelge 4.13' de sunulmuştur.

Çizelge 4.13. Sosyo ekonomik düzeylerine göre kız sporcuların spora katılım güdüleri, başarı algısı ve öz yeterlik puanlarının ortalama ve standart sapma değerleri

Değişkenler	Düşük SED (n=50)		Orta SED (n=185)		Yüksek SED (n=54)	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
Beceri Gelişimi	1.09	.16	1.14	.27	1.11	.20
Takım Üyeliği/Ruhu	1.11	.21	1.16	.29	1.17	.24
Eğlence	1.18	.22	1.21	.28	1.20	.24
Arkadaşlık	1.22	.31	1.26	.37	1.21	.30
Başarı/Statü	1.15	.22	1.25	.31	1.21	.18
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.18	.21	1.21	.28	1.14	.18
Hareket/Aktif Olma	1.15	.25	1.18	.34	1.13	.24
Yarışma	1.20	.30	1.27	.38	1.23	.34
Görev Yönelimi	4.75	.36	4.75	.38	4.86	.22
Ego Yönelimi	4.65	.51	4.57	.53	4.76	.38
Öz Yeterlik	34.38	5.78	34.34	5.39	35.31	3.93

Çalışmada gönüllü olarak yer alan 289 kız sporcunun 50'si (%17.3) düşük SED grubunda, 185'i (%64.01) orta SED grubunda ve 54'ü (%18.69) yüksek SED grubunda yer aldığı belirlenmiştir.

Kızlarda farklı sosyo ekonomik düzeylerde okul sporlarına katılan öğrencilerin spor katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik düzeyleri Kruskal Wallis testi ile incelenmiş ve sonuçlar çizelge 4.14'de sunulmuştur.

Çizelge 4.14. Sosyo ekonomik düzeylerine göre kız sporcuların spora katılım güdülleri, başarı algısı ve öz yeterlik Kruskal Wallis testi sonuçları

Değişkenler	Sosyo-Ekonomik Düzey	Sıra ortalama	sd	χ^2	p	
Beceri Gelişimi	Düşük (A)	134.24	2	1.88	0.39	p>.05
	Orta (B)	148.84				
	Yüksek (C)	141.81				
Takım Üyeliği/Ruhu	Düşük	129.81	2	3.41	0.18	p>.05
	Orta	146.19				
	Yüksek	154.99				
Eğlence	Düşük	141.18	2	.15	0.93	p>.05
	Orta	145.80				
	Yüksek	145.80				
Arkadaşlık	Düşük	142.35	2	.60	0.74	p>.05
	Orta	147.46				
	Yüksek	139.04				
Başarı/Statü	Düşük (A)	115.71	2	8.05	0.02	A-B
	Orta (B)	152.10				
	Yüksek (C)	147.80				
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	Düşük	143.55	2	2.79	0.25	p>.05
	Orta	149.85				
	Yüksek	129.73				
Hareket/Aktif Olma	Düşük	146.09	2	.30	0.86	p>.05
	Orta	145.97				
	Yüksek	140.66				
Yarışma	Düşük	134.68	2	1.64	0.44	p>.05
	Orta	149.05				
	Yüksek	140.68				
Görev Yönelim	Düşük	141.00	2	3.82	0.15	p>.05
	Orta	140.69				
	Yüksek	163.46				
Ego Yönelim	Düşük	153.85	2	7.96	0.02	B-C
	Orta	135.64				
	Yüksek	168.86				
Öz Yeterlik	Düşük	146.65	2	.64	0.73	p>.05
	Orta	142.38				
	Yüksek	152.44				

Çizelge 4.14'de de görüldüğü üzere kız sporcularda düşük, orta ve yüksek SED grupları arasında spora katılım güdülerinden sadece başarı-statü güdüsü ve hedef yönelimlerinden ego yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir (p<.05). Gruplar arasında

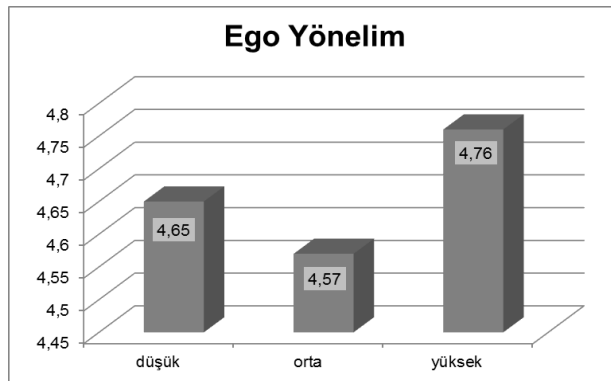
farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için Mann-Whitney *U* testleri yapılmış, Bonferroni düzeltmesi uygulanarak tüm etkiler için anlamlılık düzeyi ($0,05/3=0,0167$) 0,0167 olarak kabul edilmiştir.

Yapılan inceleme başarı/statü güdüsü açısından düşük SED ile orta SED grupları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0,017$). Düşük SED grubunun başarı/statü güdüsünün orta SED grubuna göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Spora katılım güdüsünün diğer alt boyutlarında SED farklılığı gözlenmemiştir ($p<0,05$)

Farklı sosyoekonomik düzey grubunda yer alan kız sporcuların sahip oldukları en yüksek ve en düşük katılım güduları incelendiğinde, SED gruplarının tümünden beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Spora katılım açısından en düşük değere sahip güdü incelendiğinde ise düşük SED grubunda arkadaşlık güdüsünün orta ve yüksek SED grubunda ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip olduğu görülmüştür.

Çalışmada yer alan kız sporcularda sosyo-ekonomik düzey ile başarı algısı ve öz yeterlik değişkenleri incelendiğinde, gruplar arasında sadece başarı algısının egoyönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, görev yönelim ve öz yeterlik değişkenleri açısından sosyo-ekonomik düzey gruplarında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$).

Ego yönelimde oluşan SED farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucunda, orta SED ile yüksek SED grupları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,017$). Yüksek SED grubunun daha yüksek düzeyde ego yönelim puanı elde ettiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından düşünüldüğünde her üç grupta da görev yönelim puanlarının ego yönelim puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.9. Kızlar Sosyo-Ekonomik Düzey Ego Yönelim Karşılaştırma Değerleri

4.8. Erkekler Tekrarlı Ölçüm Sonuçları

Çalışmanın diğer bir amacı ise okul sporları ile uğraşan öğrencilerin sezon başında (1. Ölçüm), ortasında (2. Ölçüm) ve sonunda (3. Ölçüm) spora katılım güdülleri, başarı algıları ve öz yeterliklerinin değerlendirilmesidir.

Bu amaçla erkek sporcuların ölçümleri okul sporları sezonun başlangıcında Ekim ayında (1. ölçüm), sezonun ortasında Ocak ayında (2. ölçüm) ve sezonun sonunda Mayıs ayında (3. ölçüm) gerçekleştirilmiştir.

Erkek sporcuların sezonun farklı dönemlerinde ki katılım güdülleri, başarı algıları ve öz yeterlikleri çizelge 4.15 'de verilmiştir.

Çizelge 4.15. Erkek sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdülleri, başarı algıları ve öz yeterlik değerleri

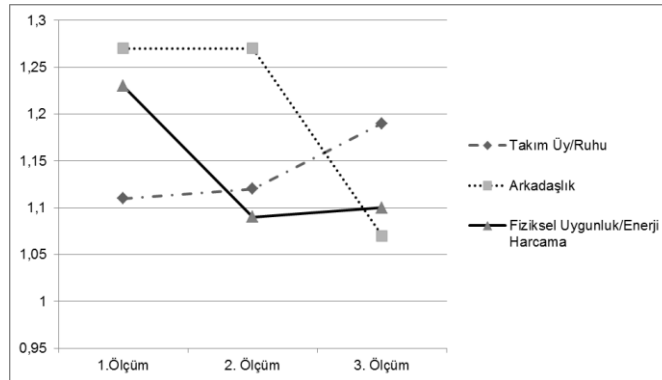
Değişkenler (n=73)	1. Ölçüm		2. Ölçüm		3. Ölçüm		sd	X ²	p	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS				
Beceri Gelişimi	1.11	.20	1.07	.14	1.07	.13	2	1.54	.46	p>.05
Takım Üyeliği/Ruhu	1.11	.19	1.12	.37	1.19	.24	2	11.54	.00	B-C
Eğlence	1.21	.28	1.18	.22	1.15	.21	2	2.21	.33	p>.05
Arkadaşlık	1.27	.35	1.27	.35	1.07	.16	2	17.13	.00	A-C, B-C
Başarı/Statü	1.25	.24	1.22	.22	1.18	.19	2	2.35	.31	p>.05
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.23	.26	1.09	.13	1.10	.19	2	15.99	.00	A-B, A-C
Hareket/Aktif Olma	1.19	.34	1.06	.17	1.12	.26	2	5.67	.60	p>.05
Yarışma	1.21	.28	1.19	.25	1.18	.22	2	.18	.91	p>.05
Görev Yönelimi	4.62	.34	4.87	.23	4.90	.16	2	40.85	.00	A-B, A-C
Ego Yönelimi	4.32	.62	4.59	.57	4.92	.15		53.64	.00	A-B, A-C, B-C
Öz Yeterlik	33.18	5.11	34.62	4.00	36.37	3.50	2	16.11	.00	A-B, B-C

Erkek sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle tekrarlı ölçümlerde istatistiksel analiz nonparametrik test olan Friedman testi ile gerçekleştirilmiştir. Friedman testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark çıkması durumunda, farkın hangi ölçümler arasında olduğunu belirlemek için Wilcoxon testi ve Bonferonni düzeltmesi kullanılmıştır.

Erkek sporcuların katılım güduları açısından sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin karşılaştırılması sonucunda, takım üyeliği ve ruhu, arkadaşlık ve fiziksel uygunluk / enerji harcama güdülerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < .05$). Beceri gelişimi, eğlence, başarı / statü hareket ve aktif olma ve yarışma güdülerin sezonun farklı dönemlerinde benzer değerlerde olduğu belirlenmiştir ($p > .05$).

Sezonun farklı dönemlerinde değişkenlik gösteren katılım güdülerinin hangi ölçümlerde farklılık oluşturduğunu belirlemek için yapılan Bonferonni düzeltilmeli Wilcoxon testi sonuçlarına göre, takım üyeliği güdüsünde sezon ortası (2. Ölçüm) ve sezon sonrası (3. Ölçüm) arasında farklılığı çıktığı ($p < .017$) belirlenmiştir. Erkek sporcuların sezon ortasında, sezon sonuna göre daha yüksek takım üyeliği ve ruhu güdüsüne sahip oldukları belirlenmiştir. Arkadaşlık güdüsü incelendiğinde, erkek sporcuların sezon sonu değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon ortası değerleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < .017$). Erkek sporcuların arkadaşlık güdülerinin sezon ilerledikçe anlamlı şekilde yükseldiği, en yüksek değere ise sezon sonu ölçümünde ulaşıldığı belirlenmiştir. Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsü değerlerinde ise, sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < .017$). Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsünde sezon ilerledikçe anlamlı bir artış olduğu, en yüksek değer sezon sonundaki ölçümde elde edildiği belirlenmiştir.

Sezonun farklı dönemlerindeki en yüksek ve en düşük katılım güduları incelendiğinde, sezon öncesi ve sonu ölçümlerinde en yüksek güdünün beceri gelişimi olduğu, sezon ortası ölçümünde ise hareket ve aktif olma güdüsünün en yüksek olduğu belirlenmiştir. En düşük güdü değeri incelendiğinde ise, sezon öncesi ve ortasında arkadaşlık güdüsünün, sezon sonu ölçümlerinde ise takım üyeliği ve ruhu güdüsünün en düşük değere sahip güdü olduğu belirlenmiştir.

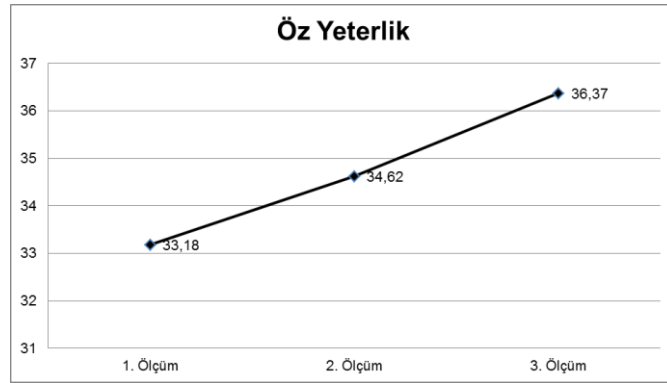

Şekil 4.10. Erkek sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüsü değerleri

Erkek sporcularda başarı algısı değişkeninin sezonun farklı zamanlarına göre değişimi incelendiğinde hem görev yönelim, hem de ego yönelim hedeflerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$).

Farkın hangi ölçümler arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferonni düzeltmeli Wilcoxon testi sonuçlarına göre erkek sporcuların görev yönelimi değerlerinde sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.017$). Görev yönelimi değişkeni açısından erkek sporcuların değerlerinin sezonun ilerlemesiyle artış gösterdiği, en yüksek değer ise sezon sonu ölçümlerinde elde edildiği tespit edilmiştir. Ego yönelim açısından ele alındığında erkek sporcuların tüm ölçümlerde anlamlı düzeyde farklı sonuçlar elde ettiği belirlenmiştir ($p<.017$). En düşük değer sezon öncesi en yüksek değer sezon sonu ölçümlerde elde edildiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından ele alındığı erkek sporcuların sezon öncesi ve ortasında basın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu ancak, sezon sonu ölçümlerde baskın hedef yönelimin ego yönelim olduğu belirlenmiştir.

Öz yeterlik değerleri incelendiğinde, erkek sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri öz yeterlik değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Farkın hangi ölçümlerde olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucuna göre, sezon ortası değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.017$). Öz yeterlik algısının sezonun ilerleyen dönemlerine doğru anlamlı düzeyde artış gösterdiği sezon sonu ölçümlerinde erkek sporcuların en yüksek değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.11. Erkek sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası öz yeterlik değerleri

4.9. Kızlar Tekrarlı Ölçüm Sonuçları

Okul sporları ile uğraşan kız sporcuların sezonun farklı dönemlerinde ki katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlikleri çizelge 4.16 'da verilmiştir.

Çizelge 4.16. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüleri, başarı algıları ve öz yeterlik değerleri

Değişkenler (n=73)	1.Ölçüm		2.Ölçüm		3. Ölçüm		sd	X ²	p	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS				
Beceri Gelişimi	1.13	.28	1.08	.17	1.09	.17	2	.61	.74	p>.05
Takım Üyeliği/Ruhu	1.16	.28	1.09	.18	1.12	.20	2	3.58	.17	p>.05
Eğlence	1.16	.24	1.13	.20	1.13	.18	2	.36	.84	p>.05
Arkadaşlık	1.37	.43	1.26	.37	1.13	.20	2	15.31	.00	A-C, B-C
Başarı/Statü	1.27	.37	1.23	.25	1.16	.17	2	3.36	.19	p>.05
Fiziksel Uygunluk/Enerji Harcama	1.27	.32	1.09	.16	1.10	.18	2	22.37	.00	A-B, A-C
Hareket/Aktif Olma	1.10	.31	1.08	.18	1.12	.23	2	1.68	.44	p>.05
Yarışma	1.30	.34	1.20	.25	1.18	.23	2	4.19	.12	p>.05
Görev Yönelimi	4.74	.36	4.84	.28	4.85	.23	2	4.19	.12	p>.05
Ego Yönelimi	4.48	.57	4.63	.58	4.85	.23	2	25.02	.00	A-B, A-C, B-C
Öz Yeterlik	32.34	4.96	32.74	5.27	35.67	4.59	2	24.03	.00	A-C, B-C

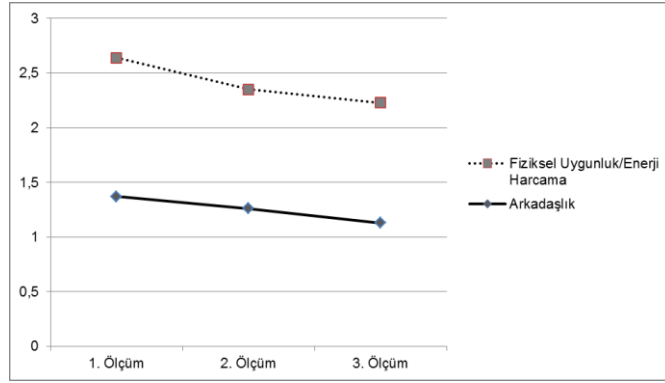
Kız sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin tekrarlı ölçümlerde istatistiksel analiz nonparametrik test olan Friedman testi ile gerçekleştirilmiştir. Friedman testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı fark çıkması durumunda, farkın hangi ölçümler arasında olduğunu belirlemek için Wilcoxon testi ve Bonferonni düzeltmesi kullanılmıştır.

Kız sporcuların katılım güdüleri açısından sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin karşılaştırılması sonucunda, arkadaşlık ve fiziksel uygunluk / enerji harcama güdülerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p<.05$). Beceri gelişimi, takım üyeliği / ruhu, eğlence, başarı / statü, hareket ve aktif olma ve yarışma güdülerinin sezonun farklı dönemlerinde benzer değerlerde olduğu tespit edilmiştir ($p>.05$).

Sezonun farklı dönemlerinde değişkenlik gösteren katılım güdülerinin hangi ölçümlerde farklılık oluşturduğunu belirlemek için yapılan Bonferonni düzeltmeli Wilcoxon testi sonuçlarına göre, kızlarda arkadaşlık güdüsünde sezon sonu (3. Ölçüm) ile hem sezon öncesi (1. Ölçüm) hem de sezon ortası (2. Ölçüm) arasında anlamlı fark olduğu ($p<.017$) ortaya çıkmıştır. Kız sporcuların arkadaşlık güdülerinin sezon ilerledikçe anlamlı şekilde

yükseldiği, en yüksek değere ise sezon sonu ölçümünde ulaşıldığı tespit edilmiştir. Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsü değerlerinde ise, sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.017$). Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsünde sezon ilerledikçe anlamlı bir artış olduğu, en yüksek değerini sezon ortası ölçümünde elde edildiği belirlenmiştir.

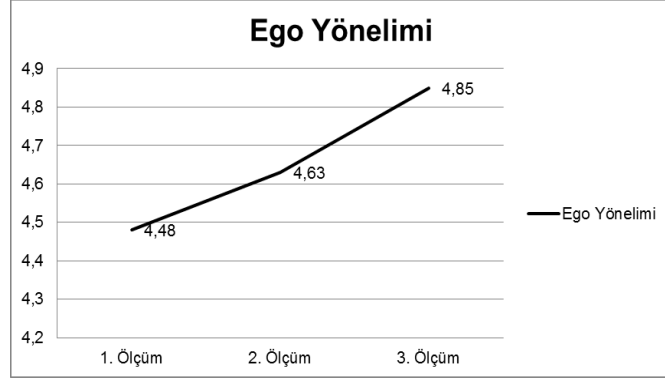
Kız sporcuların sezonun farklı dönemlerindeki en yüksek ve en düşük katılım güduları incelendiğinde, sezon öncesi ve ortası ölçümlerinde en yüksek güdünün hareket ve aktif olma güdüsünün olduğu, sezon sonu ölçümünde ise beceri gelişimi güdüsünün en yüksek olduğu belirlenmiştir. En düşük güdü değeri incelendiğinde ise, sezon öncesi ve ortasında arkadaşlık güdüsünün, sezon sonu ölçümlerinde ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip güdü olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.12. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası katılım güdüsü değerleri

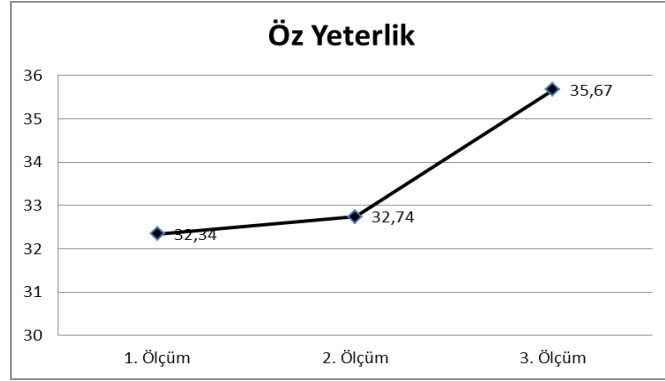
Okul sporlarında yer alan kız sporcularda başarı algısı değişkeninin sezonun farklı zamanlarına göre değişimi incelendiğinde, sadece ego yönelim hedeflerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$).

Farkın hangi ölçümler arasında olduğunu belirlemek için yapılan Bonferonni düzeltmeli Wilcoxon testi sonuçlarına göre ego yönelim açısından kız sporcularda, erkek sporcularda olduğu gibi tüm ölçümlerde anlamlı düzeyde farklı sonuçlar elde ettiği edilmiştir ($p<.017$). Ego yönelim açısından en düşük değerini sezon öncesi en yüksek değerini sezon sonu ölçümlerde elde edildiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından ele alındığı kız sporcuların sezon öncesi ve ortasında basın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu ancak, sezon sonu ölçümlerde hedef yönelimin, ego yönelim değerlerinin aynı olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.13. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası ego yönelim değerleri

Öz yeterlik değerleri incelendiğinde, kız sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri öz yeterlik değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu belirlenmiştir ($p < .05$). Farkın hangi ölçümlerde olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucuna göre, sezon sonu değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon ortası değerleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < .017$). Öz yeterlik algısının sezonun ilerleyen dönemlerine doğru anlamlı düzeyde artış gösterdiği sezon sonu ölçümlerinin en yüksek değere, sezon öncesi ölçümlerin ise en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Şekil 4.14. Kız sporcuların sezon öncesi, sezon ortası ve sezon sonrası öz yeterlik değerleri

TARTIŞMA

Temel olarak spora ve fiziksel etkinliğe katılan bireyleri etkinliklere katılmaya iten nedenleri bulmak ve bu nedenleri kategorize etmek amacı ile birçok çalışma yapılmıştır (2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 43). Spora katılım motivasyonu ile ilgili yapılan bu çalışmalar, beceri gelişimi ve öğrenimi, eğlence, fiziksel zindelik, arkadaş edinme ve başarmanın spora katılımı etkileyen en önemli nedenler olduğunu ortaya koymuştur (6). Çalışmalar ayrıca çocuk ve gençlerin spor ve fiziksel aktivitelere katılmasında statü (tanınma ve ödül kazanma güdüsü), takımla beraber olma (bir takıma ait olma ve takım atmosferinden zevk alma güdüsü), enerji harcama (enerjiyi harcamak için bir şeyler yapma güdüsü) ve durumsal güdülerin (aileler, antrenörler ve yararlı çeşitli kuruluşlardan etkilenme) etkili olduğunu ortaya koymuştur (6, 7, 8, 9, 11).

Erkek ve kız sporcuların katılım güdüsü ölçeğinden elde ettikleri değerler karşılaştırıldığında takım üyeliği/ruhu ($Z=-2.79$, $p=.01$) ve eğlence ($Z=-2.18$, $p=.03$) alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ortaya çıkmıştır ($p<.05$). Kız sporcuların hem takım üyeliği/ruhu hem de eğlence güdülerinin erkek sporculara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Erkek ve kız sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, erkeklerin ve kızların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı belirlenmiştir. Erkekler spora katılım açısından en düşük güdü değerini eğlence alt boyutunda elde ederken, kızlar yarışma alt boyutunda elde etmiştir.

Şirin ve arkadaşlarının lisede eğitim gören ve spor yapan öğrencilerin spora katılım motivasyonlarını belirlemek; cinsiyet, yaş, yaptıkları spor branşları ve spora başlama sürelerine göre spora katılım güdülerinin farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yaptığı çalışmada cinsiyet farklılığına bakıldığında kız ve erkek öğrenciler arasında "eğlence" ($t=2,51$; $p<0,05$), "yarışma" ($t=1,87$; $p<0,05$) ve "hareket/aktif olma" ($t=3,22$; $p<0,05$) alt boyutlarında kız öğrencilerin lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur (62).

Aktop ve Akkoyun yaşları 12 ile 14 arasında değişen 120 erkek ve 58 kız sporcu öğrencinin katıldığı bir araştırmada spora katılım güdüsünün cinsiyet karşılaştırmasında eğlence ve fiziksel uygunluk/enerji harcama alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, erkeklerin kızlardan daha yüksek değerler elde ettikleri belirlenmiştir (16).

Ekmekçi ve arkadaşlarının yapmış olduğu üniversite öğrencilerinin spora bakış açılarının ve spora katılım güdülerinin belirlenmesi adlı araştırmadaki bulgulara göre spora katılımda $X = 1.61 \pm 0.47$ ile “arkadaşlık” en önemsiz güdü olarak bulunurken en önemli güdü ise $X = 1.23 \pm 0.31$ ile “beceri gelişimi” olmuştur. En önemli güdü olarak ise erkekler $X = 1.24 \pm 0.33$ ve kızlar $X = 1.21 \pm 0.26$ ile “beceri gelişimini” belirtmişlerdir. Spora bakış açısında ise “spor sağlıklı olmaktır” (%89.6) görüşü en önemli görüş olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin çoğu “Sporun topluma yaygınlaştırılması önemli değildir” (%86.5) ifadesine katılmadıklarını belirtmiştir (1).

Martinović ve arkadaşlarının yaşları 11 ile 14 arasında değişen 706 ilkokul öğrencisi üzerinde uyguladıkları bir çalışmada cinsiyet farkının spora katılım ve motivasyon üzerindeki etkileri incelenmiştir. İnceleme sonunda kızlar ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Erkekler motivasyon ölçeğinde kızlara göre daha yüksek puanlar almıştır (64).

Altıntaş ve arkadaşlarının yapmış olduğu genç futbol oyuncularının spora katılım güdüleri ve başarı algıları arasındaki ilişki konulu araştırmanın sonucuna göre, genç futbol oyuncularının ego yönelim ortalama puanları görev yönelim ortalama puanlarından daha yüksektir. Spora katılım güdüleri ele alındığında en önemli olarak belirtilen katılım güdüsü alt boyutu beceri geliştirme ve takım üyeliği olarak bulunmuştur (63).

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar literatürde spora katılım güdülenmesinde cinsiyet farklılığını ortaya koyan birçok araştırma sonuçları ile kısmen desteklenmektedir. Kızlar için eğlencenin erkek öğrencilere göre daha önemli olması sonucu da yine literatürde bu alt boyutlara kızların daha çok önem verdiğini belirten araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir (8, 18).

Başarı motivasyonu, kişinin bir konuda başarılı olmak için çabası, yenilgi ile yüz yüze gelmesine rağmen ısrar etmesi ve başarıdan elde edeceği gurura doğru yönelmesidir. Başarı motivasyonundaki bireysel farklılıklar, değişik koşullarda aktif hale gelen bireyin süreklilik gösteren yaradılış özelliği olarak görülmektedir. Başarı motivasyonu teorisi kişilerin bir aktiviteye neden katıldığını, zor olanı başarmak için neden bu kadar çok efor sarf ettiğini ve bunu neden uzun süre devam ettirdiğini açıklamaktadır (41).

Başarı hedefleri kuramı davranımı adlandırabilmek için, bireyin eylemindeki temel başarı hedeflerinin önemli olduğunu tartışır. Bu kuramı ilk önce ortaya atıp tartışan Nicholls (1984) dür. Başarı hedefleri, ego yaklaşımli hedefler (ego involvement) ve konu yaklaşımli hedefler olmak üzere ikiye ayrılır (7).

Ego yönelimlilik başkalarına göre üstün olmayı, ‘en iyi olmayı’ gözetmektir (50). Ego ile ilişkili hedef yöneliminde birey kendi üstün

yeteneğini kanıtlama doğrultusunda çaba gösterir. Ego ile ilişkili hedef yönelimli bir kimse için öznel başarının kaynağı, bir yarışmada daha az çaba ile rakibini yenmedir (50).

Görev yönelimli özellikler sergileyen bireyler, beceri ve bilgi gelişimine önem verir ve böylece kişisel gelişimden başarı hazzı sağlar. Bu sporcular, yeni ve zorlayıcı görevleri üstlenmekte ısrarcı ve isteklidirler. Görev yönelimli kişiler, süreçlere önem verir ve yarışma esnasında olduğu kadar, uygulama sırasında elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışır (44).

Bu araştırmada erkek ve kız sporcuların görev yönelim ($z=-2.24$, $p=.44$) ve ego yönelim ($z=-.44$, $p=.66$) değişkenleri incelendiğinde aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Hem erkek, hem de kızlarda baskın olan hedef yönelim türünün görev yönelim olduğu belirlenmiştir.

Toros ve Koruç yaptıkları bir çalışmada liseli erkek voleybolcularda hedef yönelimi ve algılanan motivasyonel iklim arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Elde edilen bulgular liseli voleybolcuların görev yönelimi ortalamalarının, ustalık iklimi ortalamalarından daha yüksek olduğunu, ego yönelimi ortalamalarının ise performans iklimi ortalamalarından daha düşük olduğunu göstermektedir. Toplam puanlar değerlendirildiğinde ise, ustalık ikliminin, görev yöneliminden ve performans ikliminin, ego yöneliminden daha yüksek olduğu görülmektedir (25).

Canpolat ve Çetinkalp' in ilköğretim ikinci kademe öğrenci-sporcuların öz-yeterlik ve başarı algısı düzeylerini belirlemek ve başarı algısının öz yeterlik üzerindeki etkisini incelemek için yaptıkları bu çalışmada öğrencilerin öz-yeterlik ile başarı algısı alt boyutları arasında orta düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu göstermiştir. Ayrıca, görev yöneliminin öz yeterliğin pozitif ve anlamlı belirleyicisi olduğu belirlenmiştir. Görev ve ego yönelim arasında yüksek ve pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r =.76$, $p<.01$) (24).

İlgili literatür incelendiğinde, farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Li, Hammer ve Acock, cinsiyete göre ego yönelim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlerken, görev yöneliminde anlamlı bir farklılığın olmadığını belirtmişlerdir. Çalışmalarında erkeklerin ego yönelim puanlarının kızlara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Yine, Bortoli ve Robazza erkeklerin kızlara göre daha ego yönelimli olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Hanrahan and Biddle da görev yönelimi açısından cinsiyet farklılığının olmadığını belirtirlerken, kızların görev yönelimi alt boyutunda erkeklere göre istatistiksel olarak yüksek puanlara sahip olduğunu belirlemişlerdir. Bazı çalışmalarda da, kızların görev hedeflerinin erkeklerden daha yüksek puanlara sahip olduğu bulunmuştur (24).

Öz-yeterlik inançları, bireylerin nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, kendilerini nasıl güdülediklerini ve nasıl davrandıklarını belirler. Yüksek bir yeterlik inancı, başarıyı ve kişisel doyumunu artırır. Yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip bireyler, zorluk düzeyi yüksek olan çalışmalarla karşı karşıya kaldıklarında daha rahat ve verimli olabilirler. Düşük öz-yeterlik inancına sahip kimseler ise, yapacakları çalışmaların gerçekte olduğundan daha da zor olduğuna inanırlar. Bu tip bir düşünce; kaygıyı ve stresi artırırken; kişinin bir problemi en iyi şekilde çözebilmesi için gereken bakış açısını daraltır. Bu nedenle öz-yeterlik inancı, bireylerin başarı algılama düzeylerini çok güçlü bir şekilde etkilemektedir (24).

Araştırmamızda erkek ve kız sporcuların öz yeterlik puanları incelendiğinde benzer değerler elde ettikleri ve iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($Z=-1.06$, $p=.29$).

Telef ve Karaca'nın yaptıkları çalışmada katılımcıların akademik, sosyal, duygusal öz-yeterlik alanlarının cinsiyete göre önemli farklılıklar gösterdiği ancak katılımcıların genel öz-yeterliklerinin cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığı bulunmuştur. Aynı çalışmada ergenlerin genel öz-yeterlik alanlarının cinsiyete göre önemli farklılık göstermediği bulunmuştur (53).

Aydiner'in yaptığı bir araştırmada katılımcılardan elde edilen veriler sonucunda genel öz-yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre katılımcıların cinsiyet özellikleri genel öz yeterlik düzeylerini etkilemektedir. Erkeklerin genel öz-yeterliği, kadınlarınkine nazaran yüksektir. Aynı çalışmada yaşa göre fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre katılımcıların 20 yaş - 20 yaş altı ve 21 yaş - 21 yaş üzeri olması genel öz-yeterlik düzeyini etkilememektedir (65).

Magnus ve Kowalski cinsiyet farklılıklarının öz yeterlik ve fiziksel aktivite ilişkisi üzerindeki etkisini inceledikleri bir çalışmada öz yeterlik ve fiziksel aktivite ilişkisinin kızlarda erkeklerden daha güçlü olduğunu bulmuşlardır (66).

Netz ve Raviv öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet açısından farklılaştığını ve erkeklerin bayanlara göre öz-yeterlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur (24).

Erkeklerde küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde gruplar arasında spora katılım güdülerinden beceri gelişimi, takım üyeliği/ruhu, eğlence, arkadaşlık, hareket/aktif olma ve başarı hedeflerinden görev yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu gözlenmiştir.

Spora katılım güdülerinden beceri gelişimi güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu

belirlenmiştir ($p<.05$). Beceri gelişimi güdüsü açısından küçükler en yüksek değere sahip iken gençlerin en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Takım üyeliği/ruhu güdüsü incelendiğinde benzer olarak küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Takım üyeliği/ruhu açısından en yüksek değeri küçükler kategorisindeki sporcular elde ederken, gençler kategorisinde yer alan sporcular en düşük değere sahiptir.

Arkadaşlık güdüsü incelendiğinde gençler ile hem küçükler, hem de yıldızlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Arkadaşlık güdüsünde de en yüksek değere sahip grup küçükler kategorisi iken en düşük değer gençler kategorisindedir.

Spor katılım güduları açısından kategori değişkeni açısından fark olduğu tespit edilen son katılım güdüsü hareket etme/aktif olma güdüsü olmuştur. Hareket etme/aktif olma güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Hareket etme/aktif olma güdüsü açısından küçükler en yüksek değere sahip iken, yıldızlar en düşük değere sahiptir.

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, küçükler, yıldızlar ve gençler arasında görev yönelimi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Görev yönelimi puanı açısından küçükler kategorisinde yer alan erkek sporcuların, gençler kategorisinde yer alanlardan daha yüksek değerlere sahip olduğu bulunmuştur.

Kız sporcularda küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde sadece öz yeterlik değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Farklı kategorilerde yer alan kız öğrencilerde öz yeterlik düzeyleri açısından sadece yıldızlar ve gençler kategorilerinde anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Gelişim güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Yıldız kızların öz yeterlik düzeyi açısından genç kızlardan anlamlı olarak daha yüksek değere sahip olduğu bulunmuştur. Öz yeterlik açısından en düşük değeri genç kızların elde ettiği gözlenmiştir.

Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkek sporcuların başarı algısı değişkeni incelendiğinde ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bireysel sporlar ile uğraşan erkeklerin takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Takım ve bireysel sporlarla uğraşan kız sporcuların katılım motivasyonu alt boyutları incelendiğinde, iki grup arasında sadece Takım üyeliği/ruhu güdüsü açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, diğer güdüler açısından iki grubun benzer değerler elde ettiği bulunmuştur. Takım sporları ile uğraşanların takım üyeliği/ruhu güdüsünün bireysel sporla ile uğraşanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşan kızlar arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bireysel sporlar ile uğraşan kızların takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kız sporcuların öz yeterlik anketinde elde ettikleri değerler incelendiğinde takım ve bireysel sporlar ile uğraşanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, bireysel sporlar ile uğraşanların daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğu bulunmuştur.

Sportif oyunlar içinde çocuk kendi bedenini tanır, yeteneklerinin farkına varır. Başarabileceği ve başaramayacağı hareketleri emniyetli bir ortamda öğrenerek gereksiz tehlikelerden uzak duracak deneyimler elde eder. Bunun dışında kendi yaşındaki çocuklarla bir arada paylaşma ve yardımlaşmayı öğrenir, sorumluluk alma ve düzenli çalışma alışkanlığı edinir. Grup oyunlarında ve takım sporlarında mensup olduğu grubun çıkarlarını kendi çıkarlarından önde tutarak hareket etmeyi öğrenir. Böylece çocukta ait olma ve fedakarlık duyguları gelişerek pekişir (67).

Dinç öz yeterliğin takım sporları ve bireysel sporlar üzerine etkisini incelediği bir çalışmada; bireysel sporlarla (masa tenisi, yüzme) takım sporları (hentbol, basketbol) arasında fark olduğunu, takım sporuyla uğraşan sporcuların öz yeterlik düzeylerinin bireysel sporla uğraşan sporculara göre daha yüksek olduğunu bulmuştur. Aynı çalışmada bireysel sporlarla (masa tenisi-yüzme), takım sporlarının (hentbol-basketbol) kendi aralarında yaptıkları değerlendirmede bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur (56).

Beceri gelişimi güdüsü açısından düşük SED en yüksek değere sahip iken orta SED en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir. Takım üyeliği/ruhu güdüsü incelendiğinde orta SED ile hem düşük SED hem de yüksek SED arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Takım üyeliği/ruhu açısından en yüksek değeri düşük ve yüksek SED grubundaki sporcular elde ederken, orta SED grubunda yer alan sporcular en düşük değere sahiptir. Hareket etme/aktif olma güdüsü incelendiğinde orta SED ile yüksek SED arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Hareket etme/aktif olma güdüsünde de en yüksek değere sahip grubun yüksek SED olduğu, en düşük değere sahip grubun ise orta SED olduğu belirlenmiştir.

Farklı sosyoekonomik düzey grubunda yer alan erkek sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, SED gruplarının tümünden beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı bulunmuştur. Spora katılım açısından en düşük güdü değeri incelendiğinde ise düşük SED grubunda fiziksel uygunluk/enerji harcama güdüsünün orta SED grubunda eğlence güdüsünün ve yüksek SED grubunda ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip olduğu bulunmuştur.

Erkek sporcularda sosyo-ekonomik düzey ile başarı algısı ve öz yeterlik değişkenleri incelendiğinde, gruplar arasında sadece başarı algısının görev yönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, ego yönelim ve öz yeterlik değişkenleri açısından sosyo-ekonomik düzey gruplarında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Görev yönelimde oluşan SED farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucunda, orta SED ile yüksek SED grupları arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p < .017$). Yüksek SED grubunun daha yüksek düzeyde görev yönelim puanı elde ettiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından düşünüldüğünde her üç grupta da görev yönelim puanlarının ego yönelim puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Kız sporcularda düşük, orta ve yüksek SED grupları arasında spora katılım güdülerinden sadece başarı-statü güdüsü ve hedef yönelimlerinden ego yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Başarı/statü güdüsü açısından düşük SED ile orta SED grupları arasında fark bulunmuştur ($p < .017$). Düşük SED grubunun başarı/statü güdüsünün orta SED grubuna göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Farklı sosyoekonomik düzey grubunda yer alan kız sporcuların sahip oldukları en yüksek ve en düşük katılım güdülerini incelendiğinde, SED gruplarının tümünden beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Spora katılım açısından en düşük değere sahip güdü incelendiğinde ise düşük SED grubunda arkadaşlık güdüsünün orta ve yüksek SED grubunda ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip olduğu görülmüştür.

Çalışmada yer alan kız sporcularda sosyo-ekonomik düzey ile başarı algısı ve öz yeterlik değişkenleri incelendiğinde, gruplar arasında sadece başarı algısının ego yönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Orta SED ile yüksek SED grupları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < .017$).

Erkek sporcuların katılım güdöleri açısından sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin karşılaştırılması sonucunda, takım üyeliği ve ruhu, arkadaşlık ve fiziksel uygunluk / enerji harcama güdölerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Sezonun farklı dönemlerinde değişkenlik gösteren katılım güdölerinin takım üyeliği güdüsünde sezon ortası (2. Ölçüm) ve sezon sonrası (3. Ölçüm) arasında farklılık ($p<.017$) bulunmuştur. Erkek sporcuların sezon ortasında, sezon sonuna göre daha yüksek takım üyeliği ve ruhu güdüsüne sahip oldukları belirlenmiştir. Arkadaşlık güdüsünde erkek sporcuların sezon sonu değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon ortası değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Erkek sporcuların arkadaşlık güdölerinin sezon ilerledikçe anlamlı şekilde yükseldiği, en yüksek değere ise sezon sonu ölçümünde ulaşıldığı belirlenmiştir. Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsü değerlerinde ise, sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsünde sezon ilerledikçe anlamlı bir artış olduğu, en yüksek değerin sezon sonundaki ölçümde elde edildiği belirlenmiştir.

Sezonun farklı dönemlerindeki en yüksek ve en düşük katılım güdöleri incelendiğinde, sezon öncesi ve sonu ölçümlerinde en yüksek güdünün beceri gelişimi olduğu, sezon ortası ölçümünde ise hareket ve aktif olma güdüsünün en yüksek olduğu belirlenmiştir. En düşük güdü değeri incelendiğinde ise, sezon öncesi ve ortasında arkadaşlık güdüsünün, sezon sonu ölçümlerinde ise takım üyeliği ve ruhu güdüsünün en düşük değere sahip güdü olduğu belirlenmiştir.

Erkek sporcularda başarı algısı değişkeninin sezonun farklı zamanlarına göre değişimi incelendiğinde hem görev yönelim, hem de ego yönelim hedeflerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$). Erkek sporcuların görev yönelimi değerlerinde sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Görev yönelimi değişkeni açısından erkek sporcuların değerlerinin sezonun ilerlemesiyle artış gösterdiği, en yüksek değerin ise sezon sonu ölçümlerinde elde edildiği tespit edilmiştir. Ego yönelim açısından ele alındığında erkek sporcuların tüm ölçümlerde anlamlı düzeyde farklı sonuçlar elde ettiği belirlenmiştir ($p<.017$). En düşük değerin sezon öncesi en yüksek değerin sezon sonu ölçümlerde elde edildiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından ele alındığı erkek sporcuların sezon öncesi ve ortasında basın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu ancak, sezon sonu ölçümlerde baskın hedef yönelimin ego yönelim olduğu belirlenmiştir.

Öz yeterlik değerleri incelendiğinde, erkek sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri öz yeterlik değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Sezon ortası değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu

bulunmuştur ($p<.017$). Öz yeterlik algısının sezonun ilerleyen dönemlerine doğru anlamlı düzeyde artış gösterdiği sezon sonu ölçümlerinde erkek sporcuların en yüksek değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Kız sporcuların katılım güduları açısından sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin karşılaştırılması sonucunda, arkadaşlık ve fiziksel uygunluk / enerji harcama güdülerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

Sezonun farklı dönemlerinde değişkenlik gösteren katılım güdülerinin sonuçlarına göre, kızlarda arkadaşlık güdüsünde sezon sonu (3. Ölçüm) ile hem sezon öncesi (1. Ölçüm) hem de sezon ortası (2. Ölçüm) arasında anlamlı fark olduğu ($p<.017$) bulunmuştur. Kız sporcuların arkadaşlık güdülerinin sezon ilerledikçe anlamlı şekilde yükseldiği, en yüksek değere ise sezon sonu ölçümünde ulaşıldığı tespit edilmiştir. Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsü değerlerinde ise, sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsünde sezon ilerledikçe anlamlı bir artış olduğu, en yüksek değerlerin sezon ortası ölçümünde elde edildiği belirlenmiştir.

Kız sporcuların sezonun farklı dönemlerindeki en yüksek ve en düşük katılım güduları incelendiğinde, sezon öncesi ve ortası ölçümlerinde en yüksek güdünün hareket ve aktif olma güdüsünün olduğu, sezon sonu ölçümünde ise beceri gelişimi güdüsünün en yüksek olduğu bulunmuştur. En düşük güdü değeri incelendiğinde ise, sezon öncesi ve ortasında arkadaşlık güdüsünün, sezon sonu ölçümlerinde ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip güdü olduğu belirlenmiştir.

Okul sporlarında yer alan kız sporcularda başarı algısı değişkenin sezonun farklı zamanlarına göre değişimi incelendiğinde, sadece ego yönelim hedeflerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<.05$). Ego yönelim açısından kız sporcularında tüm ölçümlerde anlamlı düzeyde farklı sonuçlar elde ettiği bulunmuştur ($p<.017$). Ego yönelim açısından en düşük değerlerin sezon öncesi en yüksek değerlerin sezon sonu ölçümlerde elde edildiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından ele alındığı kız sporcuların sezon öncesi ve ortasında basın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu ancak, sezon sonu ölçümlerde hedef yönelimin, ego yönelim değerlerinin aynı olduğu belirlenmiştir.

Öz yeterlik değerleri incelendiğinde, kız sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri öz yeterlik değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur ($p<.05$). Sezon sonu değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon ortası değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur ($p<.017$). Öz yeterlik algısının sezonun ilerleyen dönemlerine doğru anlamlı düzeyde artış gösterdiği sezon sonu ölçümlerinin en yüksek

değere, sezon öncesi ölçümlerin ise en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Toros yaptığı bir çalışmada, bir sezon boyunca (sezon öncesi, ortası, sonrası) genç erkek basketbolcuların hedef yönelimi ve motivasyonel iklim ilişkisinin farklılık gösterdiğini bulmuştur. Ayrıca bir sezon boyunca görev yönelimi puanları açısından, sezon öncesi ile sezon sonu ve sezon ortası ile sezon sonu arasında anlamlı bir fark bulmuştur (68).

SONUÇLAR

Okul sporlarında yer alan öğrencilerin spora katılım güdülerini, başarı hedeflerini ve öz yeterliklerini belirlemek, bu değişkenleri cinsiyet, sosyoekonomik düzey, spor türü ve kategorisine açısından karşılaştırma amacıyla yapmış olduğumuz çalışmada;

Spora Katılım Güdüsü Ölçeğinden elde ettikleri değerlere bakıldığında erkek ve kız sporcular arasında sadece takım üyeliği/ruhu ve eğlence alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Kız sporcuların hem takım üyeliği/ruhu hem de eğlence güdülerinin erkek sporculara göre daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Erkeklerin ve kızların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı bulunmuştur. Erkekler spora katılım açısından en düşük güdü değerini eğlence alt boyutunda elde ederken, kızlar yarışma alt boyutunda elde etmiştir.

Erkek sporcularda küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde gruplar arasında spora katılım güdülerinden beceri gelişimi, takım üyeliği/ruhu, eğlence, arkadaşlık, hareket/aktif olma ve başarı hedeflerinden görev yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Spora katılım güdülerinden beceri gelişimi güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasındaki istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Beceri gelişimi güdüsü açısından küçükler en yüksek değere sahip iken gençlerin en düşük değere sahip olduğu bulunmuştur.

Takım üyeliği/ruhu güdüsü incelendiğinde benzer olarak küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Takım üyeliği/ruhu açısından en yüksek değeri küçükler kategorisindeki sporcular elde ederken, gençler kategorisinde yer alan sporcular en düşük değere sahiptir.

Arkadaşlık güdüsü incelendiğinde gençler ile hem küçükler, hem de yıldızlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Arkadaşlık güdüsünde de en yüksek değere sahip grup küçükler kategorisi iken en düşük değer gençler kategorisindedir.

Hareket etme/aktif olma güdüsünde küçükler ile hem yıldızlar hem de gençler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Hareket etme/aktif olma güdüsü açısından küçükler en yüksek değere sahip iken, yıldızlar en düşük değere sahiptir.

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, küçükler, yıldızlar ve gençler arasında görev yönelimi açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Görev yönelimi puanı açısından küçükler kategorisinde yer alan erkek sporcuların, gençler kategorisinde yer alanlardan daha yüksek değerlere sahip olduğu bulunmuştur.

Kız sporcularda küçükler, yıldızlar ve gençler kategorilerinde sadece öz yeterlik değişkeni açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Okul sporlarında farklı kategorilerde yer alan kız öğrencilerde öz yeterlik düzeyleri açısından sadece yıldızlar ve gençler kategorilerinde anlamlı fark bulunmuştur. Yıldız kızlar öz yeterlik düzeyi açısından genç kızlarından anlamlı olarak daha yüksek değerlere sahiptir. Öz yeterlik açısından en düşük değeri genç kızların elde ettiği gözlenmiştir.

Takım ve bireysel sporlarla uğraşan erkeklerin spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşanların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı belirlenmiştir. Takım sporları ile uğraşanların spora katılım açısından en düşük güdü değerini eğlence alt boyutunda elde ederken, bireysel sporlarla uğraşanlar arkadaşlık alt boyutunda elde etmiştir.

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkekler arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Bireysel sporlar ile uğraşan erkeklerin takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan erkek sporcularda baskın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu tespit edilmiştir.

Takım ve bireysel sporlarla uğraşan kız sporcuların katılım motivasyonu alt boyutları incelendiğinde, iki grup arasında sadece Takım üyeliği/ruhu güdüsü açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Takım sporları ile uğraşanların takım üyeliği/ruhu güdüsünün bireysel sporla ile uğraşanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Takım ve bireysel sporlarla uğraşan kız sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, takım sporları ile uğraşan kızların takım üyeliği/ruhu alt boyutunda en yüksek puan değerine sahipken bireysel sporlar ile uğraşanların beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu belirlenmiştir. Takım ve bireysel sporlar ile uğraşanların yarışma güdüsü alt boyutunda en düşük puan değerine sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Başarı algısı değişkeni incelendiğinde, takım ve bireysel sporlar ile uğraşan kızlar arasında ego yönelim alt boyutu açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Bireysel sporlar ile uğraşan kızların takım sporları ile uğraşanlara göre ego yönelim puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Takım ve bireysel sporlar ile uğraşan kız sporcularda baskın hedef yöneliminin görev yönelim olduğu tespit edilmiştir.

Kız sporcuların öz yeterlik anketinde elde ettikleri değerler incelendiğinde takım ve bireysel sporlar ile uğraşanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, bireysel sporlar ile uğraşanların daha yüksek öz yeterlik puanına sahip olduğu belirlenmiştir.

Erkekler düşük, orta ve yüksek SED grupları arasında spora katılım güdülerinden beceri gelişimi, takım üyeliği/ruhu, eğlence ve hareket/aktif olma ve başarı hedeflerinden görev yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Beceri gelişimi güdüsü açısından düşük SED en yüksek değere sahip iken orta SED en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir. Takım üyeliği/ruhu güdüsü incelendiğinde orta SED ile hem düşük SED hem de yüksek SED arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Takım üyeliği/ruhu açısından en yüksek değeri düşük ve yüksek SED grubundaki sporcular elde ederken, orta SED grubunda yer alan sporcular en düşük değere sahiptir. Hareket etme/aktif olma güdüsü incelendiğinde orta SED ile yüksek SED arasında farkın anlamlı olduğu gözlenmiştir. Hareket etme/aktif olma güdüsünde de en yüksek değere sahip grubun yüksek SED olduğu, en düşük değere sahip grubun ise orta SED olduğu belirlenmiştir.

Farklı sosyoekonomik düzey grubunda yer alan erkek sporcuların spora katılmalarında etkili olduğunu belirttikleri en yüksek ve en düşük güdüler incelendiğinde, SED gruplarının tümünden beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu, beceri gelişimi güdüsünün etkisiyle spora katıldığı belirlenmiştir. Spora katılım açısından en düşük güdü değeri incelendiğinde ise düşük SED grubunda fiziksel uygunluk/enerji harcama güdüsünün orta SED grubunda eğlence güdüsünün ve yüksek SED

grubunda ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip olduğu görülmüştür.

Erkek sporcularda sosyo-ekonomik düzey ile başarı algısı ve öz yeterlik değişkenleri incelendiğinde, gruplar arasında sadece başarı algısının görev yönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Görev yönelimde oluşan SED farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucunda, orta SED ile yüksek SED grupları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Yüksek SED grubunun daha yüksek düzeyde görev yönelim puanı elde ettiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından düşünüldüğünde her üç grupta da görev yönelim puanlarının ego yönelim puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Kız sporcularda düşük, orta ve yüksek SED grupları arasında spora katılım güdülerinden sadece başarı-statü güdüsü ve hedef yönelimlerinden ego yönelimi değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Yapılan inceleme başarı/statü güdüsü açısından düşük SED ile orta SED grupları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Düşük SED grubunun başarı/statü güdüsünün orta SED grubuna göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Farklı sosyoekonomik düzey grubunda yer alan kız sporcuların sahip oldukları en yüksek ve en düşük katılım güdülerini incelendiğinde, SED gruplarının tümünden beceri gelişimi alt boyutunda en yüksek puan değerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Spora katılım açısından en düşük değere sahip güdü incelendiğinde ise düşük SED grubunda arkadaşlık güdüsünün orta ve yüksek SED grubunda ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip olduğu görülmüştür.

Çalışmada yer alan kız sporcularda sosyo-ekonomik düzey ile başarı algısı ve öz yeterlik değişkenleri incelendiğinde, gruplar arasında sadece başarı algısının ego yönelimi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Ego yönelimde oluşan SED farkının hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucunda, orta SED ile yüksek SED grupları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Yüksek SED grubunun daha yüksek düzeyde ego yönelim puanı elde ettiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından düşünüldüğünde her üç grupta da görev yönelim puanlarının ego yönelim puanlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Erkek sporcuların katılım güdöleri açısından sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin karşılaştırılması sonucunda, takım üyeliği ve ruhu, arkadaşlık ve fiziksel uygunluk / enerji harcama güdülerinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Sezonun farklı dönemlerinde değişkenlik gösteren katılım güdülerine göre, takım üyeliği güdüsünde sezon ortası (2. Ölçüm) ve sezon sonrası (3. Ölçüm) arasında farklılığı çıktığı bulunmuştur. Erkek sporcuların sezon ortasında, sezon sonuna göre daha yüksek takım üyeliği ve ruhu güdüsüne sahip oldukları belirlenmiştir.

Arkadaşlık güdüsü incelendiğinde, erkek sporcuların sezon sonu değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon ortası değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Erkek sporcuların arkadaşlık güdülerinin sezon ilerledikçe anlamlı şekilde yükseldiği, en yüksek değere ise sezon sonu ölçümünde ulaşıldığı belirlenmiştir.

Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsü değerlerinde ise, sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsünde sezon ilerledikçe anlamlı bir artış olduğu, en yüksek değerin sezon sonundaki ölçümde elde edildiği belirlenmiştir.

Sezonun farklı dönemlerindeki en yüksek ve en düşük katılım güdöleri incelendiğinde, sezon öncesi ve sonu ölçümlerinde en yüksek güdünün beceri gelişimi olduğu, sezon ortası ölçümünde ise hareket ve aktif olma güdüsünün en yüksek olduğu belirlenmiştir. En düşük güdü değeri incelendiğinde ise, sezon öncesi ve ortasında arkadaşlık güdüsünün, sezon sonu ölçümlerinde ise takım üyeliği ve ruhu güdüsünün en düşük değere sahip güdü olduğu belirlenmiştir.

Erkek sporcularda başarı algısı değişkenin sezonun farklı zamanlarına göre değişimi incelendiğinde hem görev yönelim, hem de ego yönelim hedeflerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Erkek sporcuların görev yönelimi değerlerinde sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu ölçümleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Görev yönelimi değişkeni açısından erkek sporcuların değerlerinin sezonun ilerlemesiyle artış gösterdiği, en yüksek değerin ise sezon sonu ölçümlerinde elde edildiği tespit edilmiştir.

Ego yönelim açısından ele alındığında erkek sporcuların tüm ölçümlerde anlamlı düzeyde farklı sonuçlar elde ettiği bulunmuştur. En düşük değerin sezon öncesi en yüksek değerin sezon sonu ölçümlerde elde edildiği bulunmuştur. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından ele alındığı erkek sporcuların sezon öncesi ve ortasında baskın hedef yöneliminin görev

yönelim olduğu ancak, sezon sonu ölçümlerde baskın hedef yönelimin ego yönelim olduğu belirlenmiştir.

Öz yeterlik değerleri incelendiğinde, erkek sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri öz yeterlik değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Sezon ortası değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Öz yeterlik algısının sezonun ilerleyen dönemlerine doğru anlamlı düzeyde artış gösterdiği sezon sonu ölçümlerinde erkek sporcuların en yüksek değere sahip olduğu belirlenmiştir.

Kız sporcuların katılım güduları açısından sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri değerlerin karşılaştırılması sonucunda, arkadaşlık ve fiziksel uygunluk / enerji harcama güdülerinde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Sezonun farklı dönemlerinde değişkenlik gösteren katılım güdülerinin, kızlarda arkadaşlık güdüsünde sezon sonu (3. Ölçüm) ile hem sezon öncesi (1. Ölçüm) hem de sezon ortası (2. Ölçüm) arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Kız sporcuların arkadaşlık güdülerinin sezon ilerledikçe anlamlı şekilde yükseldiği, en yüksek değere ise sezon sonu ölçümünde ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsü değerlerinde ise, sezon öncesi ile hem sezon ortası hem de sezon sonu değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Fiziksel uygunluk / enerji harcama güdüsünde sezon ilerledikçe anlamlı bir artış olduğu, en yüksek değer sezon ortası ölçümünde elde edildiği belirlenmiştir.

Kız sporcuların sezonun farklı dönemlerindeki en yüksek ve en düşük katılım güduları incelendiğinde, sezon öncesi ve ortası ölçümlerinde en yüksek güdünün hareket ve aktif olma güdüsünün olduğu, sezon sonu ölçümünde ise beceri gelişimi güdüsünün en yüksek olduğu belirlenmiştir. En düşük güdü değeri incelendiğinde ise, sezon öncesi ve ortasında arkadaşlık güdüsünün, sezon sonu ölçümlerinde ise yarışma güdüsünün en düşük değere sahip güdü olduğu belirlenmiştir.

Okul sporlarında yer alan kız sporcularda başarı algısı değişkenin sezonun farklı zamanlarına göre değişimi incelendiğinde, sadece ego yönelim hedeflerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu bulunmuştur.

Ego yönelim açısından kız sporcularda, erkek sporcularda olduğu gibi tüm ölçümlerde anlamlı düzeyde farklı sonuçlar elde ettiği bulunmuştur. Ego yönelim açısından en düşük değer sezon öncesi en yüksek değer sezon sonu ölçümlerde elde edildiği belirlenmiştir. Hedef yönelimlerin baskınlığı açısından ele alındığı kız sporcuların sezon öncesi ve ortasında baskın hedef

yöneliminin görev yönelim olduğu ancak, sezon sonu ölçümlerde hedef yönelimin, ego yönelim değerlerinin aynı olduğu belirlenmiştir.

Öz yeterlik değerleri incelendiğinde, kız sporcuların sezonun farklı dönemlerinde elde ettikleri öz yeterlik değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Farkın hangi ölçümlerde olduğunu belirlemek için yapılan istatistiksel analiz sonucuna göre, sezon sonu değerleri ile hem sezon öncesi hem de sezon ortası değerleri arasında anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Öz yeterlik algısının sezonun ilerleyen dönemlerine doğru anlamlı düzeyde artış gösterdiği sezon sonu ölçümlerinin en yüksek değere, sezon öncesi ölçümlerin ise en düşük değere sahip olduğu belirlenmiştir.

ÖNERİLER

Yaşam boyu spor aktivitelerine katılım, bireyin psikolojik, motorik, duyuşsal ve sosyal gelişimi, fiziksel uygunluğu ve sağlığı açısından büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde beden eğitimi ve spor aktivitelerine katılımın azalması, genç popülasyonda hareketsiz ve sedanter yaşantı tarzının artış göstermesi, sağlık sorunlarının gençlikten yetişkinliğe geçiş dönemlerinde itibaren ortaya çıkması önemli bir konudur.

Egzersiz ve spor alışkanlığı küçük yaşlardan itibaren kazanılmakta ve spora ilişkin olumlu tutumlar okul çağlarında başlamaktadır. Bu dönemlerde çocuğun veya gencin spora karşı oluşturduğu olumlu tutumlar, bütün yaşantısını etkileyebilmekte, spor ve egzersizi yaşamı tarzı haline getirebilmektedir.

Bireyin motivasyonunun temelinde gereksinimleri, dürtüleri ve güdülerinin etkileşimi yer almaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde çocukların spora hangi ihtiyaçlarını doyumak için katıldıklarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçlarının belirli aralıklarla doyurulması, spora ve egzersize katılıma yönelik tutum ve motivasyonlarını olumlu yönde etkileyecektir.

Bu çalışma ile okul sporlarında yer alan çocukların spora katılım güdüleri belirlenmiş, cinsiyet, sezonun farklı dönemleri, sosyoekonomik düzey, spor türü ve yaş farklılıkları açısından katılım güdülerinin değişimi ele alınmıştır.

Okul sporlarında yer alan öğrencilerin spor ile ilgili davranışlarını, istekliliklerini, sarf ettikleri efor ve çabayı belirleyen kısacası spora katılım güdülerinin, okul sporları içerisinde yer alan beden eğitimi ve antrenörler tarafından ölçülmesi, fark edilmesi ve bu güdülerin belli aralıklarla doyumaya yönelik aktivitelerin kullanılması, öğrencilerin davranışlarının olumlu yönde gelişmesini, okul sporlarına karşı olumlu tutum ve motivasyon oluşturmalarını sağlayacaktır.

Başarı hedefleri ise yarışmacılığın ve rekabetin normal gelişim sürecini etkileyen ve öğrencinin spor hedeflerini doğru oluşturmasında etkili ve başarıya ulaşmada etken bir faktördür. Beden eğitimi, antrenörler ve veliler işbirliği içerisinde sporcu öğrencilerin doğru hedef yönelimlerine ulaşmasına sağlamalıdır.

Spordaki devamlılığın sağlanması için sporcunun spora katılım nedenlerinin ortaya konması şarttır. Sporcunun motivasyonunu, performansını olumlu şekilde etkileyecek biçimde kullanmak bu devamlılığı arttıracaktır.

Antrenör ya da beden eğitimi öğretmenleri sporcusu ile ilgili bilgilere dayalı olarak; sporcularının spora katılımlarını sürdürmeleri, onların yapmış oldukları spordan haz almaları, hür iradeleri ile aktiviteyi sürdürmesi gibi istenir davranışları sağlamada, bir başka ifadeyle içsel motivasyonu sürdürme ve artırmada etkin rol oynayabilir. Özellikle genç sporcuların gelişim dönemleri de göz önüne alınarak sporcunun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabileceği sportif ortamlar yaratılarak katılımın sürdürülmesi sağlanabilir.

Bu çalışmanın bulguları, öğretmenlerin öğrencilerinin öğrenme, performans ve güdülenmelerini nasıl destekleyebileceklerine ilişkin pratik yöntemler ve öneriler sağlamaktadır. Öz yeterliğin, öğrencilerin davranışlarına ve başarılarına olan etkisi göz önünde bulundurulduğunda, öz yeterlik düzeylerinin artırılmasına yönelik yolların bilinmesi önemlidir.

Öğretmenler, öğrenciyi başarıya götürecek öğretim uygulamaları ve etkin öğrenme ortamları oluşturarak, onların öz yeterlik düzeylerini artırabilir. Özellikle öğretim koşulları oluşturulurken, görev yöneliminin desteklenmesine yönelik öğretim uygulamaları sağlanmalıdır.

Anne-baba, antrenör ve beden eğitimi öğretmenlerinin göz önünde bulundurması gereken en önemli konu, spora katılımı sağlamak için en önemli faktör olan eğlenceye ve oyun zamanına yeteri kadar yer vermeleri ve çocukları kendi kapasitelerine göre değerlendirerek onlara her zaman cesaret vermeleridir. Çocuklara istedikleri sporu yapabilmeleri için tercih hakkı tanımalı ve kendi hedeflerini belirleyebilmeleri için birer yol gösterici olabilmelidirler.

KAYNAKLAR

1. Ekmekçi, R., Arslan, Y., Dağlı Ekmekçi, A., ve Ağbuğa, B.; Üniversite Öğrencilerinin Spora Bakış Açılarının ve Spora Katılım Güdülerinin Belirlenmesi; E-Journal of New World Sciences Academy; Volume: 5, Number: 2B0043, 2-7; 2010
2. Zahariadis, P. N., & Biddle, S. J. H.; Goal Orientations and Participation Motives in Physical Education and Sport; Their Relationships in English School Children; Athletic Insight; 2(1); 2000; <http://www.athleticinsight.com>. adresinden alınmıştır.
3. Le Roux, K.; The Importance of Sport Psychology in School Sport; African Journal for Physical; Health Education; Recreation & Dance; 16(3), 446-459; 2010
4. Kirkby, R. J., & Kolt, G. S.; Participation Motives of Young Australian and Chinese gymnasts; Perceptual & Motor Skills; 88(2); 363-373; 1999
5. Passer, M. W.; Children in Sport; Participation Motives and Psychological Stress; Quest; 33(2); 231-244; 1981
6. Sit, C. P., & Lindner, K. J.; Situational State Balances and Participation Motivation in Youth Sport; A Reversal Theory Perspective; British Journal of Educational Psychology; 76(2); 369-384; doi:10.1348/000709905X37190; 2006
7. Şirin, E.; Futbolcu Kızların (12-15 yaş) Spora Katılım Motivasyonlarının Belirlenmesi; Spormetre; Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi; 6(1), 1; 2008
8. Gill, D. L., Gross, J. B., & Huddleston, S.; Participation Motivation in Youth Sports; International Journal of Sport Psychology; 14, 1-14; 1983
9. Flood, S. Q., & Hellstedt, J. C.; Gender Differences in Motivation for Intercollegiate Athletic Participation; Journal of Sport Behavior; 14(3), 159; 1991
10. McCullagh, P., Matzkanin, K. T., Shaw, S. D., & Maldonado, M.; Motivation for Participation in Physical Activity; A Comparison of Parent-child Perceived Competencies and Participation Motives; Pediatric Exercise Science; 5(3), 224-233; 1993
11. Buonamano, R. R., Cei, A. A., & Mussino, A. A.; Participation Motivation in Italian Youth Sport; Sport Psychologist; 9(3), 265-281; 1995

12. Kolt, G., Kirby, R., Bar-Eli, M., Blumenstein, B., Chadha, N. K., Liu, J., & Kerr, G.; A Crosscultural Investigation of Reasons for Participation in Gymnastics; *International Journal of Sport Psychology*; 30, 381–398; 1999
13. Oyar, Z.B., Aşçı, F.H., Çelebi, M., & Mülazımoğlu, Ö.; Validity and Reliability of The Participation Motivation Questionnaire; *Journal of Sport Science*; 12 (2), 21-32; 2001
14. Ampofo-Boateng, K., Yusof, S. D., Rahim, M. D., & Suun, A.; The Motives Young Malaysians Assign for Participating in Tennis; *Annals of Leisure Research*; 10(2), 196-214; 2007
15. Boyce, B., Gano-Overway, L. A., & Campbell, A.; Perceived Motivational Climate's Influence on Goal Orientations, Perceived Competence and Practice Strategies Across the Athletic Season; *Journal of Applied Sport Psychology*; 21(4), 381-394; DOI: 10.1080/10413200903204887; 2009
16. Aktop, A., & Akkoyun, H.; Participation Motives of Primary School Athletes; *Scientific Report Series Physical Education and Sport*; 15 (1) 263-266; 2011
17. Hausenblas, H. A., Brewer, B. W., & Van Raalte, J. L; Self-Presentation and Exercise; *Journal Of Applied Sport Psychology*; 16(1), 3-18; 2004
18. Gould, D. D., Feltz, D. D., & Weiss, M. M.; Motives for Participating in Competitive Youth Swimming; *International Journal Of Sport Psychology*; 16(2), 126-140; 1985
19. Ryckman, R. M., & Hamel, J. J.; Perceived Physical Ability Differences in The Sport Participation Motives of Young Athletes; *International Journal Of Sport Psychology*; 24(3), 270-283; 1993
20. Barber, H. H., Sukhi, H. H., & White, S. A.; The Influence of Parent-coaches on Participant Motivation and Competitive Anxiety in Youth Sport Participants; *L'influence Des Parents-entraîneurs Sur La Motivation et l'Anxiété Competitive Chez Les Jeunes Sportifs*; *Journal Of Sport Behavior*; 22(2), 162-180; 1999
21. Wong, A., & Cheung, S.; Sport Participation Motives in Primary School Students; *Journal of Physical Education & Recreation*; (10287418), 10(1), 19-26; 2004
22. Weinberg, R., S., Gould, D.; *Foundation of Sport and Exercise Psychology*; 74-75; Champaign IL. Human Kinetics; 1995
23. Tiryaki, Ş.; *Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama*; Eylül Kitap ve Yayınevi;.Mersin; 96-97; 2000
24. Canpolat, A.M., Çetinkalp, Z. K.; İlköğretim II. Kademe Öğrenci-Sporcuların Başarı Algısı ve Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki; *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*; 13 (1); 14–19; 2011
25. Toros, T.& Koruç, Z.; Hedef Yönelimleri ile Algılanan Motivasyonel İklim Arasındaki İlişki; *Spor Bilimleri Dergisi*; 16(3), 135-145; 2005

26. Duda, J.L.; Relationship Between Task and Ego Orientation and The Perceived Purpose of Sport Among High School Athletes, *Journal of Sport and Exercise Psychology*; 11, 318-335; 1989
27. Toros, T.; Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeğinin Türk Sporcuları İçin Uyarılama Ön Çalışması; Uluslar Arası Spor Bilimleri Kongresi; 11-13 Mayıs; İstanbul; 2000
28. Duda, J.L. & Hom, H.L.; Interdependencies Between The Perceived and Self-reported Goal Orientations of Young Athletes and Their Parents; *Pediatric Exercise Science*; 5, 234-241; 1993
29. Duda, J.L., Chi, L., Newton, M.L., Walling, M.D. & Catley, D.; Task and Ego Orientation and Intrinsic Motivation in Sport; *International Journal of Sport Psychology*; 26, 40-63; 1995
30. Li, F., Harmer, P. & Acock, A.; The Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire; Construct Equivalence and Mean Differences Across Gender; *Research Quarterly in Exercise and Sport*; 68, 228-238; 1996
31. Harwood, C. C., Cumming, J. J., & Fletcher, D. D.; Motivational Profiles and Psychological Skills Use Within Elite Youth Sport; *Journal Of Applied Sport Psychology*; 16(4), 318-332; 2004
32. Papaioannou, A., & Theodorakis, Y.; A Test of Three Models For The Prediction of Intention For Participation In Physical Education Lessons; *International Journal Of Sport Psychology*; 27(4), 383-399; 1996
33. Willemse, M. M., Smith, M. R., & Van Wyk, S. B.; The Relationship Between Self-Efficacy and Aggression in a Group of Adolescents in The Peri-Urban Town of Worcester; South Africa; Implications for Sport Participation; *African Journal For Physical, Health Education, Recreation & Dance*; 90-102; 2011
34. Manktelow, S. R., Farrell, J. M., & McAuliffe, J. E.; Gender Differences and Participation in Adolescent Sport Self-Efficacy and Self-Efficacy to Initiate Sport Participation; *Avante*; 7(1), 68-74; 2001
35. Hankonen, N., Absetz, P., Ghisletta, P., Renner, B., & Uutela, A.; Gender Differences in Social Cognitive Determinants of Exercise Adoption; *Psychology & Health*; 25(1), 55-69. doi:10.1080/08870440902736972; 2010
36. Spence, J.C., Blanchard, C.M., Clark, M., Plotnikoff, R.C., Storey, K.E., & McCargar, L.; The Role of Self-Efficacy in Explaining Gender Differences in Physical Activity Among Adolescents: A Multilevel Analysis; *Journal of Physicalactivity & Health*; 7, 176–183; 2010
37. Çetinkalp, Z., & Turksoy, A.; Goal Orientation and Self-Efficacy as Predictors of Male Adolescent Soccer Players' Motivation to Participate; *Social Behavior & Personality; An International Journal*; 39(7), 925-934; 2011

38. Konter, E.; Sporda Motivasyon; Saray Medikal Yayıncılık; İzmir; Syf: 7 – 9, 13 – 15, 153 – 156; 1995
39. Can, Y., Güven, H., Soyer, F., Demirel, M., Bayansalduz, M., Şahin, K.; Elit Taekwondo Sporcularında Aile-Antrenör-Kulüp Desteği ve Başarı Motivasyonu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi; Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi; 6(2), 4-6; 2009
40. Soyer, F., Can, Y., Güven, H., Hergüner, G., Bayansalduz, M., Tetik, B.; Sporculardaki Başarı Motivasyonu İle Takım Birlikteliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi; Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi; 7(1), 3-4; 2010
41. Aktop, A.; Spora Özgü Başarı Motivasyonu İle Psikolojik ve Yapısal Özellikler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi; Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü; Yüksek Lisans Tezi; Antalya; 2002
42. Terzioğlu, A.E.; Spor Eğitiminde Motivasyon Kavramı; Spor Bilimleri Dergisi. Cilt 2; Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tekel Ambalaj İşletmesi; İSTANBUL; 23-29; 1990
43. Bacanlı, H.; Sosyal İlişkilerde Benlik; Kendini Ayarlamının Psikolojisi; İstanbul; MEB Yayınları; 1997
44. Yılmaz, V.; Çocuk Sporlarında Katılım Motivasyonu Çocuklar Spora Neden Katılırlar?; Atletizm ve Bilim; 46 (2) 26-39; 2002
45. Lawrence A.P; The Science of Personality ;.John Willey & Sons; 103, 104, 105;1996
46. Hayashi, C., T., Weiss, M., R.; A Cross-cultural Analysis of Achievement Motivation in Anglo-American and Japanese Marathon Runners; International Journal of Sport Psychology;187-202; 1994
47. Gill, D.L.; Psychological Dynamics of Sport; Human Kinetics Publisher Inc.; 58- 64; 1986
48. <http://hasbel.blogspot.com/2005/02/ykleleme-kuram-1.html>
49. Hasırcı, S.; Performans Sporlarında Denetim Odağı; Dokuz Eylül Üniversitesi; Sağlık Bilimleri Enstitüsü; Beden Eğitimi ve Spor Bölümü; Doktora Tezi; İzmir; 1990
50. Toros, T., Elit ve Elit Olmayan Erkek Basketbolcularda Hedef Yönelimi, Gündüsel (Motivasyonel) İklim Hedeflerin Özgünlük, Güçlük Derecesi Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkisi; Mersin; 2001
51. Hazır Bıkmaz, F.; Sınıf Öğretmenlerinin Fen Öğretiminde Öz Yeterlik İnancı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması; Milli Eğitim Dergisi; sayı: 161; 2004
52. Telef, B.B., Karaca, R., Çocuklar İçin Öz-Yeterlik Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması; Buca Eğitim Fakültesi Dergisi; Sayı; 32; 2012
53. Telef, B.B., Karaca, R., Ergenlerin Öz-Yeterliklerinin ve Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi; Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi; 16(8), 499-518; 2011

54. Yılmaz, M., Gürçay, D. ve Ekici, G.; Akademik Öz Yeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması; Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi; 33: 253-259; 2007
55. Öncü., H. Akademik Özyeterlik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması; (Turkish). Journal Of Kirsehir Education Faculty; 13(1), 183-206; 2012
56. Dinç Z.; Social Self-Efficacy of Adolescent Who Participate in Individual and Team Sports, Social Behavior and Personality; 39(10), 1417-1424; 2011
57. Biddle S., & Armstrong, N. Children's Physical Activity: An Exploratory Study of Psychological Correlates; Social Medicine; 34(3), 325-331; 1992;http://doi.org/cgr
58. Cengiz R., Aytan K.G., Abakay U., Taekwondo Sporcularının Algıladığı Liderlik Özellikleri İle Öz Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki; E-Journal of New World Sciences Academy; Volume: 7, Number: 4, Article Number; 2B0089; 2012
59. Nwankwo B. C., Onyishi I. C.; Role of Self-Efficacy, Gender and Category of Athletes in Coping With Sports Stress; Ife Psychologia, 20(2); 2012
60. Feltz L. D., Lirgg C. D.; Self-efficacy Beliefs of Athletes, Teams, and Coaches; Handbook of Sport in Psychology; 2nd ed; 340-361; New York; John Wiley & Sons; 2001
61. Kazak Çetinkalp Z.; The Validity and Reliability Study of "The Children's Version of the Perception of Success Questionnaire-POSQ-CH" For Turkish Athletes; 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı; 1325; 2006
62. Şirin Faruk E., Çağlayan Salim H., Çetin Çağrı M., İnce A.; Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Spora Katılım Motivasyonlarına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi; Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi; Cilt2, Sayı2; 2008
63. Altıntaş A., Hacıoğlu O., Sağıtürk, B., Belman C., Aşçı, F. H.; The Relationship Between Perception of Success and Participation Motivation Among Youth Soccer Players; 10. Spor Bilimleri Kongresi; Bolu; Ekim 2008
64. Martinović D., Ilić J., Višnjić D.; Gender Differences in Sports Involvement and Motivation For Engagement in Physical Education in Primary School problems of education in the 21st century; Volume 31; 2011
65. Aydın, B.; Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçlarının Alt Boyutlarının Genel Öz-Yeterlik Yaşam Doyumu ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi; Yüksek Lisans Tezi; Mart 2011
66. Magnus, C.M.R., Kowalski, K.C., & McHugh, T.L.F.; The Role of Selfcompassion in Women's Self-Determined Motives To Exercise And Exercise-Related Outcomes; Self And Identity; 9, 363–382; 2010

67. Öztürk F., Şahin Ş.K.; Spor Yapan ve Yapmayan 9-13 Yaş Grubu Bireylerin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Puanlarının Karşılaştırılması; (Bursa Örneği); Elementary Education Online; 6(3), 468-479; 2007
68. Toros, T.; Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Genç Erkek Basketbolcularda, Bir Sezon Boyunca Sporcuların Algıladıkları Antrenörlük Davranışları, Hedef Yönelimleri, Takım Sargınlığı, Algılanan Motivasyonel İklim ve Kolektif Yeterlik İlişkisi; Spor Bilimleri ve Teknolojisi Programı; Doktora Tezi; Ankara; 2009
69. Roberts GC., Treasure DC., Ballague G.; Achievement goals in sport; The Development and Validation of the Perception of Success Questionnaire; Journal Of Sport Sciences; 16 (4), 337-347; 1998
70. Çetin, F., & Fikirkoca, A.; Rol Ötesi Olumlu Davranışlar Kişisel ve Tutumsal Faktörlerle Öngörülebilir mi?; Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi; 65(4), 41; 2010

ÖZGEÇMİŞ

Şule BOZKURT 1983 yılında Antalya' da doğdu. İlkokulu Gazi Mustafa Kemal İlkokulu' nda, ortaokulu Faruk Tugayoğlu Orta Okulu' nda, lise öğrenimini Özel Antalya Koleji' nde tamamladı ve 2001 yılında Akdeniz Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunun Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2005 yılında mezun oldu. 2007 yılında beden eğitimi ve spor öğretmenliğine başladı. Evli ve bir çocuk annesi olan Şule BOZKURT Özel Antalya Kolejinde öğretmenlik görevini sürdürmektedir.

EKLER

EK-1

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.0.07.20.02-605.01/85
Konu : Anket Uygulaması

02.03.2012 * 05754

VALİLİK MAKAMINA
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hareket ve Antrenman Bilimleri, Yüksek Lisans Programı öğrencisi Şule BOZKURT'un "Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Katılım Motivasyonu Başarı Algısı ve Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasını, Konyaaltı, Kepez, Döşemealtı ve Muratpaşa İlçelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında uygulama isteği ile ilgili 16.02.2012 tarihli ve 2901 sayılı yazıları, ekinde gönderilen araştırma uygulaması anket formlar, İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 28.02.2012 tarihinde toplanarak "Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca söz konusu, tez çalışması veri toplama aracı, Spora Katılım Gütüsü Ölçeği, Başarı Algısı Envanterinin Çocuk Versiyonu, Genel Öz-Yeterlik Ölçeği, Sosyo-Ekonomik Düzey Ölçeği Formu uygulamalarının, Konyaaltı, Kepez, Döşemealtı ve Muratpaşa ilçelerinde İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında "Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Katılım Motivasyonu Başarı Algısı ve Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasını, Okul Müdürlüğünün bilgisi dahilinde, ilgili Yönergeye göre, çalışma takvimi doğrultusunda eğitim-öğretimi aksatmadan yapılması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Osman Nuri GÜLAY
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
01.../02/2012

Turan BREN
Vali
Vali Yardımcısı

	<p>Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. Bilgi için: M.KARAKAŞ Md.Yrd. Telefon: (0 242) 238 60 00 (pbx) Faks : (0 242) 238 61 11 E-posta: antalyamem@meb.gov.tr projeler07@meb.gov.tr</p>	 EGİTİMDE %100 DESTEK www.egitimdestek.meb.gov.tr	 www.haydiki zlarokula.org	 EGİTİMDE REFORM Daha aydınlık gelecek!
--	--	---	----------------------------------	--

MEM.FRM.16 REV.00

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ
GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

Sayı: B.30.2.AKD.0.20.05.05/
Konu:

03/04/2012

KARAR

Kurulun Adı, Adresi

:Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Girişimsel
Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu ,
Dumlupınar Bulvarı Kampüs
07070/ANTALYA

Toplantı Tarihi ve Karar No

: 03.04.2012/130

Araştırmanın tam adı

:" Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Katılım
Motivasyonu, Başarı Algısı ve Öz Yeterlilik
Düzeylerine Cinsiyet, Spor Kategorisi, Spor türü
ve Sosyoekonomik Faktörlerin Etkisinin
İncelenmesi"

Sorumlu araştırmacının ismi

: Doç.Dr. Abdurrahman AKTOP

Sorumlu Araştırmacı Doç.Dr. Abdurrahman AKTOP tarafından yürütülecek olan "Okul Sporlarına Katılan Öğrencilerin Katılım Motivasyonu, Başarı Algısı ve Öz Yeterlilik Düzeylerine Cinsiyet, Spor Kategorisi, Spor türü ve Sosyoekonomik Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi" adlı çalışmanın yapılmasında etik açıdan sakınca olmadığı kararı alınmıştır.

Araştırmacıya çalışmalarında başarılar dileriz.

Prof.Dr. Şahin YAZAR
Başkan

Prof.Dr. Muzaffer SİNDELİ
Başkan Yardımcısı

Öğr.Gör.Dr. M. Cumhuri İZGİ
Raportör(Kongrede)

Prof.Dr. Sebahat GÖZÜM
Üye (Derste)

Prof.Dr. Cemil APAYDIN
Üye

Prof.Dr. Metin ERKİLİÇ
Üye

Prof.Dr. A. Gökhan ARSLAN
Üye

Prof.Dr. Burhan SAVAŞ
Üye

Prof.Dr. Hakan ÖZDEMİR
Üye

Prof.Dr. Aykut ÇİLLİ
Üye

Doç.Dr. Aygen YILMAZ
Üye

Yrd.Doç.Dr. Hakan GÜLEKESEN
Üye

SOSYO EKONOMİK DÜZEY ANKETİ**1.Adınız, Soyadınız :****2.Cinsiyetiniz :****3.Velisi olarak öğrenciye yakınlık dereceniz:**

() 1. Annesi () 2. Babası () 3. Ablası () 4.Abisi () 5 Diğer

4.Yaşınız

1.() 13-18 2.() 19-24 3.() 25-32 4.() 33-38
5.() 38-43 6.() 44-49 7.() 50 ve üzeri

5. a) Annenin Eğitim Düzeyi:

1. Okur - yazar değil ()	5. Lise mezunu ()
2. Okur – yazar ()	6. Fakülte veya yüksekokul mezunu ()
3. İlkokul mezunu ()	7. Lisansüstü / Uzmanlık vb.()
4. Ortaokul mezunu ()	

b) Babanın Eğitim Düzeyi:

1. Okur - yazar değil ()	5. Lise mezunu()
2. Okur – yazar ()	6. Fakülte veya yüksekokul mezunu ()
3. İlkokul mezunu ()	7. Lisansüstü / Uzmanlık vb.()
4. Ortaokul mezunu ()	

6.a) Annenin Mesleği:

1. Çalışmıyor ()	6. Esnaf / Zanaatkar ()
2. Emekli ()	7. Teknisyen / Tekniker ()
3. Ev Hanımı ()	8. Serbest Meslek (Avukat, Doktor, Mimar vb.) ()
4. İşçi ()	9. Başka (belirtiniz):
5. Memur ()	

b) Babanın Mesleği:

1. Çalışmıyor ()	6. Esnaf / Zanaatkar ()
2. Emekl ()	7. Teknisyen / Tekniker ()
3. Ev Hanımı ()	8. Serbest Meslek (Avukat, Doktor, Mimar vb.) ()
4. İşçi ()	9. Başka (belirtiniz):
5. Memur ()	

7.Oturduğunuz ev:

() a. Kira () b. Kendimize ait () Lojman

8.Evinizdeki oda sayısı(mutfak hariç):

() a. Tek oda () c. 2 oda
() b. Tek oda ve salon () d. 3 oda ve salon () e. 4–5 oda ve salon

9.Oturduğunuz evin ısıtma düzeni:

() a. Soba (her türlü) () b. Kalorifer () c. Kat kaloriferi veya klima

10.Oturduğunuz evin serinletme (soğutma) düzeni:

() a. Hiçbir serinletme aracı yok () b. Vantilatör () c. Klima/ split klima

11.Ailenizin ortalama aylık geliri:

() a. 1000 TL' den az () c. 2001–3000 TL () e. 4001- 5000 TL
() b. 1001- 2000 TL () d. 3001- 4000 TL () f. 5001 TL ve üstü

12.Ailenizin sahip olduğu eşyalar; (Birden fazla işaretleyebilirsiniz. Eğer aynı eşyadan birden fazla varsa yanına parantez içinde belirtiniz.)

() a. Buzdolabı	() e. Ev (daire)	() i. Özel araba
() b. Derin dondurucu	() f. Otomatik çamaşır makinesi	() j. Bilgisayar
() c. Bulaşık makinesi	() g. CD'li müzik seti	() k. Yazlık ev
() d. Telefon	() h. Uydulu ve kablolu TV	() l. Yayla evi

13. Evde yaşayan birey sayısı:

() a. 8- daha fazla kişi () c. 4–5- kişi () b. 6-7 kişi () d. 3 kişi

KATILIM MOTİVASYONU ENVANTERİ

Yönerge: Aşağıda verilmiş olan ifadeler, kişilerin spora (aktivite vb.) katılımlarını sağlayan sebeplerden bir kaçıdır. LÜTFEN her ifadeyi çok dikkatli okuyun ve SİZİN SPORA KATILIM SEBEBİNİZİ TANIMLAYAN İFADEYE KARAR VERİN ve sizin için önemini ilgili kutuya (X) işaretini koyarak belirtin.

		Çok Önemli	Az Önemli	Hiç Önemli Değil
1.	Becerilerimi geliştirmek istiyorum			
2.	Arkadaşlarımla olmak istiyorum			
3.	Kazanmayı severim			
4.	Enerjimi tüketmek istiyorum			
5.	Seyahati severim			
6.	Formumu korumak istiyorum			
7.	Heyecanı severim			
8.	Takım çalışmasını severim			
9.	Ailem veya yakın arkadaşlarım oynamamı istiyor			
10.	Yeni beceriler öğrenmek istiyorum			
11.	Yeni arkadaşlarla tanışmak istiyorum			
12.	İyi olduğum bir konuda bir şeyler yapmak isterim			
13.	Stresimi atmak istiyorum			
14.	Ödül kazanmayı severim			
15.	Egzersiz yapmayı severim			
16.	Bir şeylerle uğraşmak hoşuma gider			
17.	Hareketi severim			
18.	Takım ruhunu severim			
19.	Evden çıkmayı severim			
20.	Rekabeti severim			
21.	Önemli olduğumu hissetmek hoşuma gider			
22.	Takımda olmayı severim			
23.	Branşımda yükselmeyi isterim			
24.	Fiziksel olarak sağlıklı olmak istiyorum			
25.	Popüler olmak isterim			
26.	Meydan okumayı severim			
27.	Liderleri, antrenörleri veya eğiticileri severim			
28.	Statü ve saygınlık kazanmak isterim			
29.	Eğlenceyi severim			
30.	Malzeme ve tesislerden faydalanmak isterim			

BAŞARI ALGISI ENVANTERİ (ÇOCUK VERSİYONU)

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Spor yaparken, diğer sporcuları yendiğim zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
2. Spor yaparken, belirgin bir biçimde daha iyi olduğum zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
3. Spor yaparken, en iyi ben olduğum zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
4. Spor yaparken, gayret ettiğim/ büyük çaba gösterdiğim/ zoru denediğim zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
5. Spor yaparken, gerçekten gelişme gösterdiğim zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
6. Spor yaparken, diğerlerinden daha iyi yaptığım/oynadığım zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
7. Spor yaparken, kendim için belirlediğim bir hedefe ulaştığım zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
8. Spor yaparken, zorlukların üstesinden geldiğim zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
9. Spor yaparken, daha önce yapmadığım şeyi başardığım zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
10. Spor yaparken, diğer sporcuların yapamadığı şeyleri yapmayı başardığım zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
11. Spor yaparken, diğer sporculara en iyi olduğumu gösterdiğim zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					
12. Spor yaparken, sahip olduğum yeteneğimin en iyisini uyguladığım zaman kendimi çok başarılı hissedirim.					

GENEL ÖZ-YETERLİK ÖLÇEĞİ ANKETİ

Aşağıda sunulan ifadeleri dikkatle okuyunuz Verilen ifadeye katılıp katılmadığınızı, her ifadenin karşısında yer alan satırdaki, size uygun düşen derecelendirmenin üzerine çarpı (X) işareti yazarak işaretleyiniz.

(1= bu ifade bana kesinlikle uygun değil)

(4= bu ifade bana tümüyle uygun)

1	Yeni bir durumla karşılaştığımda ne yapmam gerektiğini bilirim.	1	2	3	4
2	Beklenmedik durumlarda ne yapmam gerektiğini her zaman bilirim.	1	2	3	4
3	Bana karşı çıkıldığında kendimi kabul ettirecek çare ve yolları bulurum.	1	2	3	4
4	Ne olursa olsun üstesinden gelirim.	1	2	3	4
5	Güç sorunların çözümünü eğer gayret edersem başarabilirim.	1	2	3	4
6	Tasarılarımı gerçekleştirmek ve hedeflerime erişmek bana güç gelmez.	1	2	3	4
7	Bir sorunla karşılaştığımda onu halledebilmeye yönelik birçok fikirlerim vardır.	1	2	3	4
8	Güçlükleri soğukkanlılıkla karşılarım, çünkü yeteneklerime her zaman güvenebilirim.	1	2	3	4
9	Ani olaylarında hakkından gelebileceğimi sanıyorum.	1	2	3	4
10	Her sorun için bir çözümüm vardır.	1	2	3	4